

Aanbiedingsformulier

Betreft

Digiprogramma 2016/2017

Contactpersoon

Bianca Rouwenhorst
Bianca.rouwenhorst@digicommissaris.nl

Datum

19 oktober 2016

Kenmerk

2015-0000620016

Bijlagen

1

Gevraagd besluit

Het Nationaal Beraad wordt gevraagd in te stemmen met:

- De inhoud van het Digiprogramma 2016/2017;
- Doorgeleiding van het Digiprogramma aan de Ministeriële Commissie Digitale Overheid van 1 december 2015.

Context

We leven in een digitale samenleving. Digitalisering dringt in alle facetten van het economisch en sociale leven door. De mate waarin en de wijze waarop lopen nog sterk uiteen, maar duidelijk is dat een samenleving zonder digitalisering nauwelijks meer voorstelbaar is. Ook de overheid transformeert naar een "digitale overheid", waarbij mensen in staat worden gesteld om vanuit verschillende maatschappelijke rollen op een veilige, betrouwbare en eenvoudige manier digitaal zaken te doen met de overheid. Nu en in de toekomst.

Dit vraagt om een nationale infrastructuur, die recht doet aan de rol en plaats van individuen, instellingen, bedrijven en de overheid in de digitale samenleving.

Onder regie van de Digicommissaris werken de overheden en het bedrijfsleven samen aan de agenda voor de generieke digitale infrastructuur van Nederland. Deze agenda is onderdeel van het Digiprogramma, waarin naast de agenda de visie, sturing en financiën staan beschreven.

Samenvatting

De kern van het Digiprogramma 2015 was "De basis op orde krijgen". De belangrijkste opgave was om de inhoudelijke agenda en de afspraken over de besturing en financiering van de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) bij elkaar te brengen. Met de afspraken in het Nationaal Beraad en de Ministerraad over de besturing van de GDI en het oplossen van de financiële tekorten is de basis op orde gebracht en kunnen de noodzakelijke stappen vooruit worden gezet, gericht op de (veranderende) rol en positie van de overheid in de digitale samenleving.

In het Digiprogramma komt achtereenvolgens aan de orde:

- een visie op de mens in interactie met zijn/haar omgeving, dus ook met de overheid, in 2025. Daarnaast wordt er tevens ingegaan op de veranderstrategie;
- beschrijving van een aantal integrale thema's die raakvlakken hebben met de GDI-voorzieningen;
- naast de visie, aanpak en thema's wordt in gegaan op de inhoudelijke agenda de GDI;
- het Digiprogramma wordt afgesloten met de noodzakelijk ambities en vraagstukken op het gebied van sturing en financiële onderbouwing.

Digiprogramma 2016/2017

Succesvol digitaal: stel mensen centraal

Inhoudsopgave

WOORD VOORAF	2
INLEIDING	3
1.1 LEESWIJZER	3
2 VISIE	4
2.1 SUCCESVOL DIGITAAL: STEL MENSEN CENTRAAL.....	4
2.2 HOE IS ONZE VERANDERSTRATEGIE?.....	6
3 INTEGRALE THEMA'S	8
3.1 GEGEVENSUITWISSELING ÉN PRIVACY, FRAUDE EN INFORMATIEVEILIGHEID	8
3.2 DIGITALISERING ÉN DIGIVAARDIG, TOEGANKELIJK, MOBIEL EN DUURZAAMHEID	9
3.3 GENERIEK ÉN MAATWERK EN AUTONOMIE.....	11
3.4 DE GDI ÉN EUROPESE EN INTERNATIONALE ONTWIKKELINGEN	13
4 INHOUDELIJKE AGENDA GENERIEKE DIGITALE INFRASTRUCTUUR	15
4.1 IDENTIFICATIE & AUTHENTICATIE	15
4.2 DIENSTVERLENING	18
4.3 GEGEVENS	21
4.4 INTERCONNECTIVITEIT	24
5 STURING	29
5.1 TIJDELIJKE STURING IN RELATIE TOT DE VASTGESTELDE STIP (MIGRATIEPAD).....	29
5.2 ACTIVITEITEN MET BETREKKING TOT STURING IN 2016 EN 2017.....	30
6 FINANCIËN	31
6.1 OVERZICHT BENODIGDE FINANCIËLE MIDDELEN.....	31
6.2 DOORBELASTING- EN EFFICIENCYMAATREGELEN	32
6.3 OVERZICHT EN INZICHT BASISREGISTRATIES	32
BIJLAGEN	33
BIJLAGE 1: CLUSTERPLAN IDENTIFICATIE & AUTHENTICATIE 2016/2017	33
BIJLAGE 2: CLUSTERPLAN DIENSTVERLENING 2016/2017	43
BIJLAGE 3: CLUSTERPLAN GEGEVENS 2016/2017	51
BIJLAGE 4: CLUSTERPLAN INTERCONNECTIVITEIT 2016/2017	57

Colofon

Inlichtingen:	Bianca Rouwenhorst <i>plv. directeur Bureau Digicommissaris</i>
Contactgegevens:	Bureau Digicommissaris <i>Postadres</i> Postbus20011 2500 EA DEN HAAG <i>Bezoekadres</i> Muzenstraat 95 2511 WB DEN HAAG T. 06-15894662 @ info@digicommissaris.nl
Versie:	0.9
Datum:	Oktober 2015

Woord vooraf

Nederland staat hoog op de lijstjes van moderne samenlevingen. De digitale revolutie heeft een stevige basis in ons land. 9 op de 10 inwoners is aangesloten op snel internet, en meer dan 80 procent van de Nederlanders gebruikt elke dag de mobiele telefoon. Om contact te leggen, om informatie te delen en om bij te blijven gebruiken we allemaal appjes. De inrichting van onze samenleving wordt in snel tempo bepaald door de digitale ontwikkelingen.

En hoe staat het nu met het innovatieve vermogen van de overheid? Zijn open data gemeengoed? Is de wijze, waarop identiteit van burger en bedrijfsleven kan worden vastgesteld digitaal up to date? Is data-driven-policy al de gewoonste zaak van de wereld? Hebben we een behoorlijk investeringsniveau voor het realiseren van de digitale overheid? Zijn we al in staat maatschappelijke problemen, dank zij de digitale overheid beter op te lossen? Kunnen we de vergelijking met overheden in andere landen doorstaan?

Deze vragen krijgen een begin van een positief, helder en overtuigend antwoord in het nieuwe nationale Digiprogramma dat van alle overheden is. We zullen als één overheid een been moeten bijtrekken om de inwoners en bedrijven in dit digitale tijdperk naar wens te kunnen bedienen. Want het gaat om die burger, die elke dag midden in de digitale samenleving staat, die de razendsnelle ontwikkelingen in rap tempo oppakt. Die burgers en bedrijven verwachten van de overheid een snelle aanpassing. Het Digiprogramma maakt de weg vrij om in nieuwe verhoudingen tussen burger, bedrijfsleven, instellingen en de overheid, die urgente oproep te beantwoorden. Naast deze snelle aanpassing is het natuurlijk ook van belang dat we de huidige GDI-voorzieningen steeds meer gaan gebruiken in de interactie tussen mensen en overheid en dat we zorgen dat doorontwikkeling van de GDI-voorzieningen blijft plaatsvinden.

Want in deze digitale revolutie is stilstand per definitie achteruitgang en dat kunnen wij ons als Nederlandse Overheid niet veroorloven.

Bas Eenhoorn
Digicommissaris

Inleiding

We leven in een digitale samenleving. Digitalisering dringt in alle facetten van het economisch en sociale leven door. De mate waarin en de wijze waarop lopen nog sterk uiteen, maar duidelijk is dat een samenleving zonder digitalisering nauwelijks meer voorstelbaar is. Ook de overheid transformeert naar een "digitale overheid", waarbij mensen in staat worden gesteld om vanuit verschillende maatschappelijke rollen op een veilige, betrouwbare en eenvoudige manier digitaal zaken te doen met de overheid. Nu en in de toekomst.

Dit vraagt om een nationale infrastructuur, die recht doet aan de rol en plaats van individuen, instellingen, bedrijven en de overheid in de digitale samenleving.

Onder regie van de Digicommissaris werken de overheden, bedrijfsleven samen aan de agenda voor de generieke digitale infrastructuur van Nederland. Deze agenda is onderdeel van het Digiprogramma, waarin naast de agenda de visie, sturing en financiën staan beschreven.

1.1 Leeswijzer

De kern van het Digiprogramma 2015 was "De basis op orde krijgen". De belangrijkste opgave was om de inhoudelijke agenda en de afspraken over de besturing en financiering van de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) bij elkaar te brengen. Met de afspraken in Nationaal Beraad en de Ministerraad over de besturing van de GDI en het oplossen van de financiële tekorten is de basis op orde gebracht en kunnen de noodzakelijke stappen vooruit worden gezet, gericht op de (veranderende) rol en positie van de overheid in de digitale samenleving.

Het Digiprogramma 2016/2017 beschrijft welke prioriteiten en acties worden opgepakt.

In hoofdstuk 2 wordt de visie geschetst op de mens in interactie met zijn/haar omgeving en met de overheid in 2025. Daarnaast wordt ingegaan op de veranderstrategie.

Hoofdstuk 3 beschrijft de integrale thema's die raakvlakken hebben met de clusters en de daarin opgenomen GDI-voorzieningen.

In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de inhoudelijke agenda van de GDI. Deze is uitgewerkt in clusterplannen die als bijlage bij het Digiprogramma zijn gevoegd. De clusterplannen dienen als sturingskader voor de regieraad en de te herijken bestedingsplannen 2016.

In hoofdstuk 5 wordt de sturing beschreven zoals bepaald door het Nationaal Beraad d.d. 7 juli 2015. Hoofdstuk 6 bevat de financiële doorvertaling van de ambities die zijn opgenomen in het Digiprogramma.

2 Visie

2.1 Succesvol digitaal: stel mensen centraal

De wereld verandert snel door de impact van nieuwe technologieën. Het tempo van veranderingen neemt in de toekomst alleen nog maar verder toe. Dat heeft grote invloed op de Nederlandse samenleving en economie. De overheid zal daar nu op moeten anticiperen, terwijl er nog vol op geworsteld wordt met aansluiting op de wereld van vandaag.

De Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) ondersteunt de transformatie van een overheid die georganiseerd is in domeinen, naar een overheid die mensen centraal stelt.

2025: Gesprek aan de eettafel

"Hè bah. Alweer spruitjes?" De kinderen in huize De Jong trekken een vies gezicht. Moeder Maud, zuchtend: "Ja, ik weet het. Ik heb onze boodschappen op 'supergezond' ingesteld, ik zal aanpassen dat we niet meer dan één keer per maand spruiten willen eten." Vader Gijs: "Stel dan meteen maximaal 1200 calorieën per maaltijd in, alsjeblieft? De analyse van de data van mijn hardlooppak vertelt me dat ik vier kilo moet afvallen. Als ik ren, is de druk op mijn knie nu te groot." Maud: "Prima, het kan voor ons allemaal geen kwaad een beetje op de lijn te letten."

Maud: "Oh ja, ik heb goed nieuws: Oma mag weer dit weekend weer naar huis." Oma Rosa heeft een week geleden haar heup gebroken. Ze heeft dochter Maud gemachtigd om haar medisch dossier te beheren. "Ik heb inmiddels reactie van de gemeente en de zorgverzekering. Op basis van de gegevens in haar medisch dossier heeft zij recht op een plek in het revalidatiecentrum en daarna krijgt ze hulp aan huis via een zorgrobot. Dat is goed en snel geregeld! Een pak van haar hart. Nu kan ze zich volledig richten op haar herstel." Ze geeft het teken aan de huisrobot om de tafel te dekken.

Gijs tegen zijn zoon. "Rens, wil je nog steeds die Conn@ct jas voor je verjaardag? Zullen we na het eten samen gaan zitten en hem helemaal naar je wens ontwerpen? Qua privacy-instellingen lijkt me 'alleen vrienden' het meest veilig." Rens kijkt bedenkelijk: "Minstens 'vrienden van vrienden' en liever nog transparanter. Mijn digitale identiteit moet geen bekrompenheid uitstralen. Denk ook aan mijn internationale netwerk." Gijs twijfelt: "Je maakt toch genoeg internationale vrienden in je schoolprojecten?"

Moeder Maud checkt intussen de resultaten van haar bedrijf. Ze ziet dat de gemeente haar binnen 24 uur een vergunning heeft gegeven om de voorgevel van haar winkel te verbouwen. Nu alleen nog even melden dat ze er een klein terrasje bij wil. Sinds zij haar planning, agenda, facturering en belastingmodules met elkaar verbonden heeft, is het allemaal een fluitje van een cent. "Aan tafel!" zingt robot Suus.

Dit lijkt een futuristisch scenario, maar op basis van de verwachte technologische doorbraken zou dit scenario prima realiteit kunnen worden. Een aantal omslagpunten die allemaal een flinke maatschappelijke impact zullen hebben zijn:

- 2022: Tien procent van de mensen draagt kleding die is aangesloten op het internet.
- 2023: De eerste nationale overheid int belastingen via een blockchain.
- 2023: Tachtig procent van de mensen heeft een digitale identiteit, voor mail en sociale media, maar ook voor digitale interactie die steeds meer verweven is met de fysieke wereld.
- 2024: Negentig procent van alle wereldbewoners heeft internettoegang en dus toegang tot elkaar, informatie en kennis.
- 2024: Meer dan vijftig procent van het internetverkeer wordt ingenomen door toestellen en apparaten in woningen (exclusief entertainment en communicatie).

De omkering in de samenleving

De invloed van de ontwikkelingen in technologie op ons maatschappelijk leven is groot en wordt steeds groter. De samenleving is een netwerk- en informatiesamenleving geworden, en ook die ontwikkeling zet zich verder door. De hoeveelheid beschikbare informatie is enorm en groeit nog steeds exponentieel. Nederlanders kopen steeds meer online. Sociale media maken (snelle)

“Het is een hele gekke mindset. Thuis pak je je smartphone en ga je filmpjes en ander lesmateriaal opzoeken en dat doe je allemaal digitaal. En kom je op school, dan worden er allemaal boeken en pennen in je handen geduwd.”

— scholier

zelforganisatie en gezamenlijke actie mogelijk. Informatie, kennis, meningen, foto's, filmpjes én bezit worden vol op gedeeld.

Mensen zijn door deze ontwikkeling steeds beter in staat hun leven zelf en samen vorm te geven. Op alle terreinen: als burger, ondernemer, student, maatschappelijk initiatiefnemer, werknemer, mantelzorger, patiënt én cliënt. Een goede informatiepositie is daarbij cruciaal: zelf de regie op de eigen gegevens en de mogelijkheid om te bepalen wie welke gegevens mag inzien en analyseren.

Mensen raken er bovendien aan gewend zelf te kiezen hoe ze hun interactie en dienstverlening organiseren. Dit betekent bijvoorbeeld dat de overheid niet meer bepaalt hoe diensten afgenomen worden, maar mensen mogelijkheden biedt om 'overheidsmodules' in de eigen processen te integreren.

De omkering van de overheid

Nieuwe technologie biedt de overheid vele mogelijkheden zich slimmer te organiseren en effectiever te handelen, gericht op de "eindgebruiker", in ketens en netwerken. Dat vraagt om een omkering. De overheid zal zich als het ware om mensen heen moeten organiseren. Dat wil zeggen: *mensen centraal* stellen en faciliteren in al zijn maatschappelijke rollen: burger, ondernemer, werknemer, leerling, maatschappelijk- initiatiefnemer, mantelzorger, cliënt en patiënt.

De overheid moet haar aanpassingsvermogen fors verhogen, wil ze met deze ontwikkelingen mee en om kunnen gaan. Het verschil in tempo tussen veranderingen in de maatschappij en binnen de overheid is nu al veel te groot. 'Kleine stapjes vooruit' gaat dus lang niet snel genoeg.

'Mensen centraal' vraagt om samenwerking dwars door kokers en organisaties heen. Zelfs dwars door het publieke en private domein heen. De traditionele opdeling in kokers en taakgebieden zit een mensgerichte, meer horizontale aanpak in de weg. De Raad voor het Openbaar Bestuur stelt dat voor een toekomstbestendige overheid 'interactief bestuur' en een verbindende responsieve overheid die 'veranderingen in de samenleving tijdig kan waarnemen en er effectief op in kan spelen' cruciaal zijn. Er zijn 'stevige interventies' nodig in het politieke en het ambtelijke systeem.

Voor een toekomstbestendige overheid die effectief kan omgaan met maatschappelijke vraagstukken en die dienstverlening echt om mensen heen organiseert, moet veel meer dan nu fluïde en horizontaal samengewerkt worden. Stappen worden reeds gezet, zo hebben gemeenten recent hun (digitale) agenda 2020 bepaald die hierop voorbereid.

Slim delen en (her)gebruik van informatie zijn cruciaal om goed te kunnen samenwerken. Wendbaarheid en flexibiliteit zijn noodzakelijk om nieuwere technologie te kunnen toepassen. De veranderende economische en maatschappelijke dynamiek vraagt bovendien om regels die wendbaarder en toekomstbestendiger zijn.

Beter omgaan met de maatschappelijke en economische impact van digitalisering en het verder ontwikkelen van digitale overheid gaan hand-in-hand. Die weg kan per definitie niet per organisatie en ook niet per domein ingezet worden. Bestuurders zullen zich realiseren dat deze ontwikkelingen grote impact hebben op vrijwel al hun dossiers en hun interactie met maatschappelijke doelgroepen. Een goed functionerende digitale overheid is voorwaarde voor goed openbaar bestuur en daarom "chefsache".

De nieuwe GDI

Voor deze nieuwe overheid zou wel eens een heel andere GDI nodig kunnen zijn. Het Digiprogramma richt zich op een GDI die de transformatie bij de overheid faciliteert: de 'omkering' van een overheid georganiseerd in domeinen, naar een overheid die mensen centraal stelt. Hoe de GDI er in 2025 uitziet, is nu nog niet te voorspellen.

Wanneer de overheid zich om mensen heen organiseert, komt de gegevenshuishouding van de gehele overheid centraal te staan. Mensen hebben daarbij de regie over hun eigen gegevens. Dienstverlening wordt op maat aangeboden, op een manier die past bij de behoeftes van het individu.

Terug naar het gezin De Jong in 2025. Om Maud de mogelijkheid te geven op een makkelijke, betrouwbare en veilige manier digitaal de voorzieningen voor haar moeder aan te vragen, moet de GDI in de toekomst in ieder geval:

- Regie op eigen gegevens mogelijk maken, zodat dochter Maud (namens oma Rosa) bepaalt wie welke gegevens mag inzien.
- Een machtigingsvoorziening hebben zodat oma Rosa haar dochter kan machtigen namens haar te handelen.
- Elektronische identificatie en authenticatie bieden, zodat Rosa (en haar dochter namens haar) kan aantonen dat zij daadwerkelijk is wie ze beweert te zijn, en de benodigde gegevens kan delen met gemeente, zorgaanbieder en zorgverzekeraar.
- Een samenhangend dienstenaanbod ondersteunen: geen kastje-naar-de-muur. Overheid, zorginstelling en verzekeraar werken naadloos samen om Rosa de zorg en ondersteuning te bieden waar ze recht op heeft.
- Standaarden hebben waardoor die gegevens na toestemming direct in de werkprocessen van gemeente en zorgverzekeraar verwerkt kunnen worden en ze snel kunnen reageren op de aanvraag.
- Een veilige manier bieden om dergelijke zeer privacygevoelige gegevens te delen.

2.2 Hoe is onze veranderstrategie?

Inleiding

De geschetste vooruitblik naar 2025 vraagt om een strategie die én recht doet aan het nut en de noodzaak van de (huidige) GDI én ruimte creëert voor innovatie en stapsgewijze vernieuwingen. Dit vraagt om een veranderstrategie met twee sporen, ieder met een eigen tempo en een eigen dynamiek.

Verbeteren: aansluiten en gebruik huidige GDI

Het doorontwikkelen en het vergroten van het gebruik van de huidige GDI is cruciaal. Breed gebruik van deze voorzieningen is allereerst een voorwaarde voor eenduidige overheidsdienstverlening. Gebruik van het aanbod aan generieke voorzieningen leidt ertoe dat overheidsorganisaties voor soortgelijke dienstverlening ook soortgelijke functionaliteit inzetten. Bovendien hoe meer overheidsorganisaties gebruik maken van de voorzieningen en hoe intensiever het gebruik is, hoe kosteneffectiever het wordt. Bij breed gebruik daalt allereerst de prijs per transactie. Ook hoeven alternatieve voorzieningen niet meer doorontwikkeld en beheerd te worden.

Tot slot draagt breder en intensiever gebruik van de GDI voorzieningen bij aan:

- 1) Het vergroten van het vertrouwen van de samenleving in de digitaliserende overheid;
- 2) Gewenning van mensen aan de aanwezigheid en de rol van de overheid in hun digitale leven;
- 3) Een gemakkelijker migratie naar nieuwe generieke processen, functionaliteiten en voorzieningen vanuit het gebruik van de huidige GDI.

In de clusterplannen van het Digiprogramma 2016/2017 wordt de agenda gepresenteerd die de komende twee jaar worden gerealiseerd.

Aanjagen van vernieuwing: op weg naar een nieuwe (digitale) overheid in 2025

De vraag is: hoe kunnen we als overheid die slag maken die nodig is om mee te ontwikkelen met de snel digitaliserende samenleving? Waarin mensen ontkokerde dienstverlening verwachten die betrouwbaar, gemakkelijke en op maat is. En waarbij niet snel genoeg veranderen betekent dat de overheid aan relevantie verliest.

De digitaliserende maatschappij vraagt om een verandering die nodig is om innovatie en een digitale transformatie in de publieke sector verder te kunnen brengen. Creativiteit en innovatie moet worden gestimuleerd. Net zoals een adaptieve of agile aanpak, waarbij niet wordt gedacht uit allesomvattende blauwdrukken, maar veel meer in korte snelle resultaatgerichte stappen. Dat vereist dat digitalisering en de impact van technologische ontwikkelingen op samenleving en overheid, hoog op de bestuurlijke agenda's moet komen; bestuurders en politici moeten dit omarmen. De overheid – en ook de samenleving – zal moeten leren mislukkingen te accepteren;

“Een goede overheid begint met kritisch denken en kritische vragen.”

— student

essentieel bij innovatie en transformatieprocessen. En kritisch durven kijken naar bestaande instituties en de noodzaak om deze in stand te houden.

Hiervoor zijn beleidsuitspraken nodig die ruimte geven om te manoeuvreren in de dynamische digitale wereld en te kunnen leren van ervaringen. Zo kunnen nieuw beleid, nieuwe standaarden en nieuwe generieke voorzieningen ontwikkeld worden. Alle betrokkenen (personen, bedrijven, rijksoverheid, medeoverheden en uitvoeringsorganisaties) maken onderdeel uit van een gefaseerde ontwikkeling, waarin we in hoog tempo steeds kleine, resultaatgerichte stappen vooruit zetten.

Strategische verkenning

In het Digiprogramma 2015 is een strategische verkenning aangekondigd naar de visie op de digitale overheid 2017-2022. Een eerste uitwerking van de visie is opgenomen in dit Digiprogramma. Voor het gezamenlijk verder vorm geven van de visie is een continu proces nodig, waar wordt gekeken naar de relevante ontwikkelingen in de omgeving en de betekenis daarvan voor de werkwijze van de maatschappij en overheid. In 2016 wordt onderzocht hoe structureel ruimte gecreëerd wordt om de interbestuurlijke dialoog met elkaar aan te gaan en deze te laten werken in de beleidsontwikkeling. Hier wordt gebruik gemaakt van de verschillende agenda's zoals Digitaal 2017, de verschillende digitale agenda's van de vakdepartementen en uitvoerders en de digitale agenda 2020 van de gemeenten.

Ten behoeve van de interbestuurlijke en maatschappelijke dialoog wordt tevens gestart met een platform “(Platform X)” waarin experts uit de wetenschap, overheid en bedrijfsleven elkaar kunnen versterken, helpen en adviseren.

3 Integrale thema's

Dit hoofdstuk beschrijft de overkoepelende thema's die raakvlakken hebben met de clusters en de daarin opgenomen GDI-voorzieningen. Waar nodig vervult de Digicommissaris een aanjagende rol op deze thema's. De thema's brengen vraagstukken met zich mee, die vaak op te lossen zijn. Deze vraagstukken zijn beschreven en tevens zijn er acties gefomuleerd die worden opgepakt binnen de governance van de Digicommissaris.

De paragrafen zijn ingedeeld op overkoepelende vraagstukken:

- gegevensuitwisseling én privacy, fraude en informatieveiligheid;
- digitalisering én digivaardig, toegankelijk, mobiel en duurzaamheid;
- generiek én maatwerk en autonomie;
- de GDI én Europese en internationale ontwikkelingen.

3.1 Gegevensuitwisseling én privacy, fraude en informatieveiligheid

Privacy

Zoals eerder in het Digiprogramma beschreven, wordt steeds meer van de overheid verwacht dat mensen zaken online en tijd- en plaatsafhankelijk kunnen afhandelen. Naast een groter gebruiksmak zorgt dit er ook voor dat de overheid uit steeds meer informatiestromen en -netwerken bestaat. Deze zogenoemde iOverheid brengt vergaande veranderingen in de relatie tussen personen en overheden met zich mee, onder andere op het gebied van privacy.¹ Want waar persoonsgegevens uitgewisseld worden, spelen per definitie ook privacyvraagstukken.

De mate waarin Nederlanders zich zorgen maken over privacy is echter niet geheel duidelijk. Er zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd, maar vaak in opdracht van (internet)beveiligingsbedrijven. De objectiviteit hiervan kan in twijfel worden getrokken. Uit interviews blijkt dat de politieke lobby voor meer beveiliging van persoonsgegevens online bij een relatief kleine groep ligt in Nederland.²

Hoe dan ook, het verschil tussen het besef dat men voorzichtig moet zijn met persoonsgegevens online en het feit dat men deze notie niet altijd naleeft, heeft verschillende redenen. Denk aan gewoonte, gebrek aan kennis en kunde of het bewust delen van persoonlijke gegevens uit eigenbelang, zoals financieel voordeel of gemak en kwaliteit van dienstverlening. Privacyaspecten kunnen op gespannen voet staan met dienstverlening, bijvoorbeeld daar waar informatieuitwisseling in ketens nodig is voor het verlenen van de dienst.

Bezorgdheid over privacy heeft deels te maken met vertrouwen: mogen de gegevens gebruikt worden op de manier waarop de andere partij dit doet? En anderzijds met transparantie: is helder wat er met jouw gegevens gebeurt en waarom? En hoe kom je daar achter?

Een privacybestendige digitale overheid is klantgericht, veilig, betrouwbaar en legitiem. Het maatschappelijk verantwoord omgaan met data is een teken van goed bestuur. Ambitie van de Digicommissaris is dat er (goed) gebruik wordt gemaakt van (basisregistratie)gegevens en de uitwisseling daarvan. Daar waar nodig zal de Digicommissaris de discussie over huidig en nieuw beleid en wetgeving aan te jagen.

“Je kunt meer experimenteren.
Privacy moet iets zijn dat gebruikt
wordt in innovatie.
Nieuwe diensten kunnen ontstaan
met privacy als uitgangspunt.”

— universitair docent

¹ 'iOverheid', rapport nr. 86 Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (2011).

² 'Literatuurstudie naar trends in digitalisering', Panteia (Zoetermeer, 1 mei 2015).

Fraude

Een ander aandachtspunt bij gegevensuitwisseling is fraude. Doordat de gedigitaliseerde dienstverlening veelal zonder persoonlijk contact verloopt, wordt het voor kwaadwillenden gemakkelijker om ongemerkt foutieve informatie in registraties te zetten of om zelfs identiteitsdiefstal te plegen. Het werkt daarmee de mogelijkheden om onrechtmatig gebruik te maken van overheidsvoorzieningen, zoals subsidies, uitkeringen, studiefinanciering of inkomensafhankelijke regelingen, in de hand.

Fraude is effectiever aan te pakken als overheidsinstanties samenwerken en hierin gezamenlijk optreden. De Digicommissaris zet met dit Digiprogramma daarom in op het verder optimaliseren van de organisatieoverstijgende samenwerking. Hierdoor gaat de overheid, ook als het gaat om fraudebestrijding, steeds meer opereren als één geheel.

Met betrekking tot verschillende basisregistraties lopen er initiatieven om fouten te corrigeren en zo de gegevenskwaliteit te verhogen (denk bijvoorbeeld aan extra adresonderzoeken, het inrichten van terugmeldprocessen en het verbeteren van de wetgeving). Dit leidt ertoe dat overheidsorganisaties met zo accuraat mogelijke gegevens kunnen werken en wijzigingen in gegevens zo snel mogelijk doorgespeeld worden aan alle betrokken instanties, zodat zij hun wettelijke taken goed kunnen uitvoeren, fouten maar ook fraude kunnen voorkomen.

Informatieveiligheid

In de nieuwe digitale wereld is informatieveiligheid een zeer belangrijk aandachtspunt. Overheidsinformatie, herleidbaar tot persoonlijke gegevens of niet, moet altijd afdoende worden beschermd. Bij digitale informatie gaat het om beschikbaarheid (weerbaar tegen aanvallen van buitenaf), actualiteit en authenticiteit (weerbaar tegen manipulatie, oftewel integriteit) en vertrouwelijkheid (geen ongeautoriseerde toegang, raakt aan privacy).

Als informatieveiligheid te ver wordt doorgevoerd, gaat dit ten koste van het gebruikersgemak van voorzieningen. Het is zaak altijd de juiste balans te vinden. Een ander dilemma bij informatieveiligheid is de huidige versnippering. Feitelijk is elke beleidsverantwoordelijke voor een voorziening ook verantwoordelijk voor de beveiliging ervan. Ten aanzien van informatieveiligheid in algemene zin hebben de ministeries van V&J en BZK elk op hun terrein de coördinerende rol, maar de informatiebeveiliging van de GDI als geheel is niet eenduidig belegd. De governancestructuur van de Digicommissaris biedt de mogelijkheid om overheidsbreed afspraken te maken en daarop regie te voeren. De eerst aangewezen regieraad is Interconnectiviteit, maar zoals gezegd speelt het vraagstuk bij elke voorziening en dus bij elke regieraad.

Acties komende periode

- Het aanjagen van (goed) gebruik en uitwisseling van gegevens (al dan niet uit basisregistraties) en waar nodig de discussie over beleid en wetgeving (bijvoorbeeld daar waar privacy botst met dienstverlening). (Via regieraad Gegevens en Nationaal Beraad)
- Aanjagen gecoördineerde aanpak op informatieveiligheid. (Via regieraad Interconnectiviteit)

3.2 Digitalisering én digivaardig, toegankelijk, mobiel en duurzaamheid

Internet en mobiele toepassingen niet zijn meer weg te denken uit het alledaagse leven. Daarom verwachten mensen en bedrijven dat zij via internet en bij voorkeur mobiel hun zaken kunnen regelen met zowel de private sector als de overheid. Deze verandering brengt voor de overheid een aantal dilemma's met zich mee.

Digivaardig

In de eerste plaats kunnen mensen die niet digitaalvaardig zijn geen gebruik maken van het digitale aanbod. Nederland kent een grote groep laaggeletterden (1,3 miljoen volwassenen)³. Zij hebben sowieso moeite om hun weg in overheidsdienstverlening te vinden, ongeacht of die digitaal of via de klassieke kanalen wordt aangeboden. Dat is iets waar de overheid rekening mee moet houden. Uitgangspunt blijft dat een zo groot mogelijke groep zelfstandig gebruik kan maken van digitale overheidsdienstverlening. Overheidsorganisaties kunnen daar zelf aan bijdragen door dienstverlening eenvoudig te maken. Dienstverlening vormgeven in afstemming met personen en bedrijven helpt daarbij, evenals het vereenvoudigen van regelgeving.

Toegankelijk

Alle mensen die met het digitale kanaal uit de voeten kunnen, verwachten dat de digitale overheidsdienstverlening gemakkelijk, bruikbaar en toegesneden is op hun vraag. Toegankelijkheid heeft te maken met de overzichtelijkheid, de transparantie en de vraaggerichtheid van het aanbod van producten en diensten. Daarnaast telt de samenhang tussen de producten en diensten en het gemak waarmee deze te gebruiken zijn mee.

In de huidige situatie is de digitale dienstverlening van de overheid echter nog vaak aanbodgericht. Dit betekent dat de structuur en werkwijze van de overheidsorganisatie leidend zijn voor de inrichting van deze dienstverlening, en niet de vraagstelling van mensen of bedrijven. Deze werkwijze belemmert de toegankelijkheid tot de digitale dienstverlening van de overheid. Dit heeft tot gevolg dat de overheid inzicht moet hebben in de behoeften van verschillende doelgroepen en haar producten en diensten op de verschillende doelgroepen moet afstemmen. Voorwaarde daarvoor is om kennis van doelgroepen en inzicht in hun digitale gedrag te krijgen. Dit is nodig om aan gedifferentieerde aanpak te kunnen doen, maar ook om de personen en bedrijven vooraf te kunnen betrekken bij het doorontwikkelen en toekomstbestendig maken van de digitale overheidsdienstverlening.

Mobiel

Daarnaast heeft de overheid moeite om gelijke pas te houden met de zich snel ontwikkelende technologie. Een prangend voorbeeld is de toepassing van 'mobiel'. Diensten van en door de overheid worden steeds meer mobiel gebruikt, via smartphone of tablet. De aandacht voor het mobiele kanaal bij beleidsmakers binnen de overheid blijft echter achter bij de ontwikkelingen. Afgezien van enkele op zichzelf staande initiatieven wordt er amper gewerkt aan apps in relatie tot de GDI-voorzieningen. Terwijl dit met name voor 'voorkantvoorzieningen' als portalen en websites van belang is, omdat deze beeldbepalend zijn en in belangrijke mate de toegankelijkheid van overheidsdienstverlening bepalen. Beleidsverantwoordelijken voor de GDI-voorzieningen moeten hierop acteren.

“Voor sommige dingen moet je nog steeds een formulier invullen en naar het gemeentehuis. Dat kan ook simpeler via het internet, gewoon via je telefoon.”

— scholier

Duurzaamheid

Digitalisering wordt vaak in één adem genoemd met kostenbesparing en gebruikersgemak. Een aspect dat aan belang wint maar nog niet de aandacht krijgt die het verdient, is duurzaamheid. In de toekomst kan dat dé aanjager voor het ontwikkelen van generieke digitale diensten worden, omdat ICT en ICT-toepassingen veel energie kosten. Waar op dit moment duurzaamheid wordt meegenomen in digitaliseringplannen, gaat het vooral om 'footprints' van software, data en ook hardware en serverparken. De verwachting is dat nieuw beleid (dus ook ten aanzien van digitalisering) in toenemende mate langs de duurzaamheidslat worden gelegd, en duurzaamheidsaspecten van meet af aan deel uitmaken van het afwegingskader.

³ 'Laaggeletterden, achterblijvers in de digitale wereld', ECBO, mei 2015 (Stichting Lezen & Schrijven)

Acties komende periode

- Inrichten van een werkgroep die – aan de hand van koppeling en analyse van geaggregeerde data van uitvoerders en beheerorganisaties – inzicht krijgt in de voorkeuren van mensen en bedrijven ten aanzien van overheidsdienstverlening. Dit als opmaat naar dienstverlening die minder aanbod- en meer vraaggericht is. (Via regieraad Dienstverlening)
- Aanjagen van aandacht voor mobiele toepassingen, vooral van belang voor frontoffice-voorzieningen. (Via regieraad Dienstverlening, beleidsverantwoordelijken voor voorzieningen moeten hierbij voortouw nemen bij het 'mobiel' maken van GDI-voorzieningen)

3.3 Generiek én maatwerk en autonomie

Realisatie van uniforme en eenvoudige digitale toegang en overheidsdienstverlening, die betrouwbaar en veilig plaatsvindt, is nodig om tegemoet te komen aan de doelstelling in het regeerakkoord: 'Burgers en bedrijven kunnen uiterlijk in 2017 zaken die ze met de overheid doen digitaal afhandelen'.⁴

Een verplichting tot digitale interactie, informatieverstrekking en informatie-uitwisseling van de overheid vereist voorschriften over hoe dit eenduidig gerealiseerd wordt. Voor mensen en bedrijven moet de verplichte digitalisering van de overheid gepaard gaan met de realisatie van uniforme en eenvoudige digitale toegang. Anders ontstaat voor mensen, bedrijven en instellingen een onduidelijke waaier aan verschillende 'digitale overheden'.

Generieke wetgeving

Maatschappelijke en technologische ontwikkelingen vragen om de realisatie van toekomstbestendige, flexibele en op de digitalisering toegeruste wetgeving, omdat:

- Huidige wetgeving vaak nog gericht is op fysieke en papieren processen en daarmee verouderd is;
- Een wettelijke basis ontbreekt voor het gebruik van persoonsgegevens (BSN) bij een aantal generieke functionaliteiten (voorzieningen) en daarvoor bevoegdheden moeten worden vastgelegd;
- In de verschillende materiewetten teveel regels en uitzonderingen worden vastgelegd die automatisering, standaardisering en het vormgeven van digitale middelen ingewikkeld en kostbaar maken;
- Wetgeving in het kader van de exponentiële technologische groei flexibeler en toekomstbestendig moet worden ingericht.

Een belangrijke ontwikkeling is het programma toekomstbestendige wetgeving, een samenwerking tussen de ministeries van EZ, BZK en VenJ. De Digicommissaris ondersteunt en waardeert dit gezamenlijke programma.

Een andere zeer belangrijke ontwikkeling op dit gebied is het wetstraject Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) van de ministeries van EZ en BZK, in samenwerking met de overige partijen van het Nationaal Beraad. Dit traject beoogt de digitale interactie, informatieverstrekking en informatieuitwisseling tussen mensen, bedrijven en de overheid geordend te laten verlopen en duidelijkheid, uniformiteit en veilige dienstverlening te bieden via generieke functionaliteiten en standaarden.

Tegelijkvraagt deze wetgeving om explicitering van:

- 1) De verhouding tussen generieke wetgeving, sectorale ontwikkelingen en de autonomie van overheden;
- 2) De verhouding tussen sectorale wetgeving en de gevolgen van die wetgeving voor de GDI.

⁴ Regeerakkoord VVD en PvdA 'Bruggen slaan', 29 oktober 2012, Den Haag.

Wet GDI

De wet GDI fungeert als een bestuurlijk en juridisch kader met beschrijving van generieke functionaliteiten. Deze zijn nodig voor:

- uniforme en eenduidige dienstverlening;
- een goed overzicht van de verantwoordelijkheden en bevoegdheden;
- voor het stellen van noodzakelijke voorwaarden in het kader van toegankelijkheid, informatiebeveiliging en bescherming van privacy.

In 2016 en 2017 is de voortgang en specifieke invulling van de Wet GDI belangrijk en verdient ook de benodigde (bestuurlijke) aandacht, maar daarnaast is ook de samenhang met de wijziging van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en de wetgeving voor Idensys en publieke eID-middelen van groot belang.

Techniekneutrale invulling van de wetgeving GDI is een absolute voorwaarde. Met uitdrukkelijk oog voor nieuwe technologische ontwikkelingen, die aanpassing van de GDI en mogelijk nieuwe functionaliteit en/of voorzieningen vragen. Technologische ontwikkelingen gaan enorm snel en zijn snel achterhaald. De veranderimpact daarvan vraagt om snelle en flexibele acties van de overheid. Dit is geen eenvoudig traject omdat het verplichtingen aan de gehele overheid betreft. Er bestaat een spanningsveld tussen de enerzijds gewenste uniformiteit die voor de GDI nodig is en anderzijds de dynamiek binnen en autonomie van de verschillende sectoren, zoals bijvoorbeeld de zorg, het onderwijs en de sociale zekerheid. De uitdaging ligt in het zo goed mogelijk creëren van een wettelijk kader voor een uniforme digitale 'front office', met oog voor de dynamiek en specifieke elementen en pluriforme 'back office'. In deze back office is het zaak de juiste balans te vinden tussen wat in generieke wetgeving geregeld kan worden en wat specifieke regelgeving vergt. Hiervoor wordt momenteel een proces ingericht via de regieraad Dienstverlening.

Andersom kunnen ook ontwikkelingen vanuit sectorale en themawetgeving gevolgen hebben voor de Digitale Overheid en voor de invulling en het gebruik van de GDI. Voorbeelden daarvan zijn de Wet elektronisch berichtenverkeer (Ebv) en de Omgevingswet.

Het is belangrijk voor de gehele overheid om zich te realiseren dat ogenschijnlijk sectorale wetgeving invloed kan hebben op digitale processen buiten de sector. We leven immers steeds meer in een netwerksamenleving, waarin we op verschillende manieren met elkaar verbonden zijn. Er is meer inzicht nodig over de effecten van wetgeving en de impact op processen buiten de eigen dienstverlening. De interbestuurlijke governance van de Digicommissaris kan hier een grote rol in spelen. Op dit moment vindt een inventarisatie plaats in de regieraad Gegevens, deze zal tevens geagendeerd worden in de clusters Dienstverlening, Interconnectiviteit en Identificatie & Authenticatie.

Tot slot pleit de Digicommissaris voor een meer 'agile' manier van wetgeving, waarin beleid, toezicht en uitvoering nader tot elkaar komen en nauw samenwerken. Het wetgevingsproces verloopt door toenemende complexiteit langzaam, terwijl het in de huidige dynamiek belangrijk is dat de overheid flexibeler wordt en sneller kan reageren. Dit vraagt om een multidisciplinaire manier van werken en een open houding bij juristen om vaker te kijken naar de geest van de wet in plaats van naar de letter. Dit past ook goed in de gedachte dat de overheid steeds meer een netwerkorganisatie is.

Acties komende periode

- Bespreking in de regieraden van de mogelijke spanning tussen enerzijds generieke en anderzijds sectorale wetgeving en de rol van betrokken organisaties daarin.
- Inzicht in lopende wetgevingstrajecten en hun gevolgen voor de GDI + oplossen in geval van knelpunten.
- Toepassen van een 'agile' manier van wetgeving bij de totstandkoming van de Wet GDI, waarbij beleid en uitvoering nauw samenwerken.

3.4 De GDI én Europese en internationale ontwikkelingen

Naast technologische en nationale ontwikkelingen moet ook afstemming plaatsvinden met ontwikkelingen in de internationale omgeving. Enerzijds om zicht te houden of Nederland voldoende snelheid houdt bij de realisatie van de digitale overheid en om ervaringen uit andere landen te benutten. Anderzijds om te borgen dat de nationale infrastructuur interoperabel is met de internationale omgeving zodat overheden ook gemakkelijker grensoverschrijdende gegevensuitwisselingen kunnen realiseren en zo een positieve invloed hebben op de concurrentiepositie van Nederland. Het realiseren van een generieke koppeling naar Europa past in de beleidsverantwoordelijkheid van EZ/BZK, waarvan de andere (vak)departementen gebruik kunnen maken.

Mensen, bedrijven en instellingen zullen ook steeds meer internationaal digitaal zaken met andere overheden willen regelen. Denk bijvoorbeeld aan studenten die over de grens willen studeren of mensen die in het ene land wonen en in het andere werken.

De GDI gaat nu vooral nog over het nationale verkeer. Maar Europese bouwstenen die ontwikkeld en gefinancierd worden binnen Europese projecten en programma's als: Electronic Simple European Networked Services (eSens), Connecting Europe Facility (CEF) en Interoperability Solutions for European Public Administrations (ISA) en de beoogde opvolger daarvan, gaan over het grensoverschrijdende verkeer. Soms ligt hieraan (verplichte) Europese wet- en regelgeving ten grondslag, zoals de eIDAS⁵ verordening, over de erkenning van digitale identiteiten en handtekeningen. Deze werelden moeten, om effectief samen te kunnen werken en elkaar te kunnen versterken, bij elkaar worden gebracht.

Dit maakt dat:

- In de afstemming tussen de nationale en Europese kaders en infrastructures, nadere beleidskeuzes dienen te worden gemaakt;
- Ten aanzien van interoperabiliteit van Europese kaders en infrastructuur voor Nederland en de GDI de juiste eisen gesteld dienen te worden;
- Nederland in het kader van het aanpassen van de nationale infrastructuur aan de Europese standaarden of het organiseren van interoperabiliteit koppelvlakken (c.q. knooppunten) zal moeten gaan realiseren. Nog te bezien valt of deze koppelvlakken deel uit maken van de GDI.

Wat speelt er

Een aantal grote uitvoeringsorganisaties heeft reeds jarenlange ervaring met grensoverschrijdende gegevensuitwisseling en wordt vooral ingezet op interoperabiliteit van de koppelvlakken.

Brussel wil graag meer afstemming tussen het Europese Interoperabiliteitskader, dat momenteel herzien wordt, en de nationale interoperabiliteitskaders, en denkt na over een meer verplichtend karakter. De vraag doet zich daarbij voor of de nationale standaard moet worden aangepast, of heeft het de voorkeur een vertaaldienst te plaatsen tussen de nationale standaard en internationale standaard?

Tot op heden is de Nederlandse betrokkenheid in de Brusselse activiteiten op het gebied van digitale overheid relatief vaak ad hoc georganiseerd.

De coördinatie rond formele besluitvorming is via interdepartementale coördinatie strak ingeregeld, de verbinding tussen beleid en uitvoering verdient de aandacht. De besluitvorming kunnen de nodige implicaties uitvloeien voor uitvoeringsorganisaties. Informatie en ontwikkelingen moeten beter worden uitgewisseld om zo een breder en meer samenhangend beeld te krijgen en betrokkenheid te borgen.

⁵ Uitvoeringswet in verband met de uitvoering van EU-verordening elektronische identiteiten en vertrouwensdiensten

Aantal ontwikkelingen voor de komende tijd (2016):

- In het kader van het EU Voorzitterschap in 2016 zal BZK een Europese eGovernment conferentie organiseren. Deze conferentie staat op de EU voorzitterschapskalender gepland voor 2-3 juni 2016.
- e-Justice (website van eJustice is dé portal binnen de EU voor een breed scala aan juridische kwesties) conferentie V&J in het kader van het Nederlandse EU voorzitterschap 2016 die tevens slotconferentie e-CODEX6 is, het zusje van e-SENS specifiek voor het Justitiedomein.

Acties komende periode

- Het scherp krijgen van de afhankelijkheden tussen de voorzieningen uit de GDI en de Europese ontwikkelingen, tevens wordt hier gekeken of aanpassingen in de huidige governance benodigd zijn. Gedacht kan worden aan een waardering van e-SENS bouwstenen in relatie tot de GDI en de verbinding van de GDI in het kader van grensoverschrijdend verkeer (afspraken ten aanzien van koppelvlakken en standaarden). Tevens is de implementatie van de eIDAS verordening een aandachtspunt.
- Het creëren van een platform van experts, die met elkaar informatie en ontwikkelingen uitwisselen, om zo een breder en meer samenhangend beeld te krijgen, de betrokkenheid te borgen en die betrokken kunnen worden bij het agenderen van zaken die besluitvorming vragen in de verantwoordelijke regieraad.

⁶ : EU programma e-CODEX heeft als doel het verbeteren van grensoverschrijdende gegevensuitwisseling in juridische procedures - waarbij burgers, bedrijven en overheden zijn betrokken - op een veilige, toegankelijke en toekomstvaste manier.

4 Inhoudelijke agenda Generieke Digitale Infrastructuur

4.1 Identificatie & Authenticatie

Inleiding

Mensen moeten veilig, betrouwbaar en gemakkelijk gebruik kunnen maken van (overheids-) diensten, maakt niet uit vanuit welke rol hij/zij dit doen. Identificatie & Authenticatie zorgen ervoor dat de overheid en andere organisaties eenduidig de identiteit vast kunnen stellen en dat degene die online een aanvraag doet en gegevens deelt, daartoe ook bevoegd is.

Wat betekent dit voor oma Rosa?

Met Elektronische identificatie en Authenticatie kan Rosa (en haar dochter namens haar) aantonen dat zij daadwerkelijk is wie ze beweert te zijn. Gemeente, zorgaanbieder en zorgverzekeraar kunnen er op vertrouwen dat de aanvraag daadwerkelijk van haar afkomstig is en er direct mee aan de slag gaan. Daarnaast is het voor oma Rosa erg makkelijk dat ze deze eID ook kan gebruiken bij Coolblue, Wehkamp en Albert.

Terugblik clusterplan 2015

De overheid werkt aan doorontwikkeling en versterking van DigiD, DigiD Machtigen, de publieke eID middelen, het stelsel Idensys en eHerkenning. Dit draagt bij aan de toenemende behoefte aan authenticaties, maar daarnaast ook aan de volgende beleidsdoelstellingen:

1. Noodzaak en behoefte aan een authenticatiemiddel met een **hoog betrouwbaarheidsniveau** voor burgers.
2. Een **multimiddelenstrategie**, waarbij de afhankelijkheid van DigiD wordt verkleind, is een uitdrukkelijke vereiste voor de robuuste toekomst.
3. **Verbinden van het publieke met het private domein** op het gebied van authenticatie.

In 2015 is door BZK/B&I een gedelegeerd opdrachtgever aangesteld, die toe moet zien op de samenhang tussen enerzijds de ontwikkeling van Idensys en de verbinding met de activiteiten binnen het project publieke eID middelen. Ook is de eerste versie van Idensys volgens planning gerealiseerd. De diverse soorten pilots zijn voorbereid, met publieke middelen, private middelen en bankmiddelen. Zowel de financiering van het beheer en het toezicht op Idensys alsmede de pilots is middels de governance van de Digicommissaris geregeld. Het gebruik van DigiD groeit en de verwachting is dat het aantal transacties zal stijgen naar 200 miljoen in 2015. Het gebruik van DigiD Machtigen is beperkt. Dit wordt veroorzaakt, doordat het aantal organisaties dat aansluit op deze voorziening, en deze voorziening dus gebruikt in haar dienstverlening aan haar klanten, lager is dan ingeschat.

Wat speelt er?

In 2015 is door de regieraad Identificatie & Authenticatie (I&A) aandacht besteed aan het bepalen van de koers, het in samenhang sturen op deze ontwikkelingen en op het stimuleren van het gebruik van de generieke voorzieningen. De ontwikkeling richting één stelsel voor identificatie en authenticatie met daarbinnen, naast private middelen, ook een publiek authenticatiemiddel op het hoogste niveau van betrouwbaarheid blijft daarbij **dé** belangrijkste uitdaging.

Daarnaast zijn de verhoudingen en besluitvormingsstructuur rondom eHerkenning, DigiD en het toekomstige eID-stelsel/Idensys nog niet volledig uitgekristalliseerd. Het bestuurlijke landschap en het aantal gremia rondom elektronische identificatie blijft zeer complex, temeer omdat publieke en private doelen niet altijd volledig met elkaar op één lijn liggen. Vereenvoudiging en verheldering van de besluitvormingsstructuur, inclusief de rol van de regieraad, is een aandachtspunt voor 2016.

De vraagstukken omtrent financiering- en businessmodellen van de verschillende onderdelen van het eID (uitrol publieke middelen, beheer BSN koppelregister, business model Idensys, businessmodel bankenpilot) vraagt om een samenhangend financieel kader en mogelijk aanvullende middelen. Ten behoeve van de Voorjaarsnota 2016/begroting 2017 zal dit vraagstuk geadresseerd worden.

Prioriteiten 2016-2017

Tot nu toe was de ontwikkeling van I&A voorzieningen gericht op de belangen en behoeften van (overheids)dienstaanbieders, verantwoordelijke en betrokken departementen, middelenleveranciers en de politiek. In 2016 en met name 2017 zal het **belang van de eindgebruikers** –personen en bedrijven- steeds zwaarder moeten gaan wegen, om uiteindelijk te komen tot een samenhangende set voorzieningen die veilig en gemakkelijk digitaal zaken doen ondersteunt en waaraan zij mogelijk ook financieel gaan bijdragen.

De kern van het clusterplan I&A 2016-2017 is:

1. Oplossen van slepende financiële vraagstukken die de voortgang belemmeren;
2. Verhelderen en waar mogelijk vereenvoudigen van de besturingsstructuur waarmee het geheel (Idensys, publieke middel, bankenpilot, RDA en DigiD) richting één samenhangend stelsel wordt gestuurd;
3. Samenhang verhelderen en uitdragen;
4. Besluitvorming over vervolg na pilots in Nationaal Beraad van oktober/november 2016 afronden;
5. Agenderen van mobiele toepassingen en andere innovaties.

Voorzieningen

Dit leidt tot een actieplan per voorziening voor 2016, dat is samengevat in de volgende tabel:

Voorziening	Activiteiten 2016	Financiering 2016
DigiD	<i>Ontwikkeling van een mobiele toepassing ("DigiD-app"), zowel als alternatief voor SMS als voor gebruik door mobiele publieke diensten ("apps" van dienstaanbieders).</i>	<i>De dekking voor deze extra kosten is nog niet gerealiseerd.</i>
	Migreren van de DigiD-infrastructuur van een private leverancier naar een overheidsdatacentrum.	Conform financiële kaders bestedingsplan.
	<i>Opschalen van de voorziening in verband met de verwachte explosieve groei in gebruik als gevolg van met name de Wet EBV.</i>	<i>De dekking voor deze extra kosten is nog niet gerealiseerd.</i>
	Doorontwikkeling van de voorziening, waaronder revocatie bij overlijden.	Conform financiële kaders bestedingsplan.
	<i>Mede afhankelijk van de ontwikkelingen binnen Idensys: toevoegen van een authenticatiemiddel met betrouwbaarheidsniveau 'substantieel' (mogelijk RDA).</i>	<i>De dekking voor deze extra kosten is nog niet gerealiseerd.</i>
	<i>Vorbereiden van DigiD op ingroei in Idensys (2016) en daadwerkelijk deelnemer worden van Idensys (2017). Dit is alleen haalbaar als in de eerste helft van 2016 dat besluit genomen is.</i>	<i>De dekking voor deze extra kosten is nog niet gerealiseerd.</i>
	Doorontwikkeling van de informatiebeveiliging van DigiD naar ISO 27000 certificering (o.a. Idensys	<i>De dekking voor deze extra kosten is nog niet gerealiseerd.</i>

Voorziening	Activiteiten 2016	Financiering 2016
	<i>verplichting).</i>	
DigiD Machtigen	<i>Opschalen van de voorziening in verband met de verwachte explosieve groei in gebruik als gevolg van met name de Wet EBV.</i>	<i>De dekking voor deze extra kosten is nog niet gerealiseerd.</i>
	Versterken van de voorziening op het gebied van informatiebeveiliging (à la het project Arend bij DigiD).	Conform financiële kaders bestedingsplan.
	Doorontwikkeling van de voorziening, waaronder revocatie bij overlijden en wettelijke vertegenwoordiging.	Conform financiële kaders bestedingsplan. ⁷
	<i>Mede afhankelijk van de ontwikkelingen binnen Idensys: toevoegen van (een) machtigingsregistratie met betrouwbaarheidsniveau 'substantieel' en/of 'hoog'.</i>	<i>De dekking voor deze extra kosten is nog niet gerealiseerd.</i>
	<i>De impact van de wet GDI en het streven naar een Digitaal 2017 is alleen op hoofdlijnen bepaald. Daarbij is het de voorlopige verwachting dat de omvang van DigiD Machtigen die van DigiD zal benaderen.</i>	<i>De dekking voor deze extra kosten is nog niet gerealiseerd.</i>
	<i>Doorontwikkelen van de usability ('fase 2', o.a. registreren van 'mandjes' met machtigingen).</i>	<i>De dekking voor deze extra kosten is nog niet gerealiseerd.</i>
	<i>Ontwikkelen van een toepassing zoals de 'DigiD app' ter ondersteuning van het gebruik.</i>	<i>De dekking voor deze extra kosten is nog niet gerealiseerd.</i>
eID - Afsprakenstelsel - Elektronische Toegangsdiensten (Idensys en eHerkenning) - Publieke middelen - BankID	<i>Pilots in het publieke domein met Idensys, publieke eID middelen en BankID (politieke besluitvorming medio 2016), inclusief evaluatiecommissie.</i>	<i>De dekking voor deze extra kosten is nog niet gerealiseerd.</i>
	<i>Voorbereidingen om te komen tot publieke eID middelen in 2017⁸, afhankelijk van politieke besluitvorming.</i>	<i>De dekking voor deze extra kosten is nog niet gerealiseerd.</i>
	<i>Voorbereidingen om te komen tot een stelsel in 2017⁹, afhankelijk van politieke besluitvorming.</i>	<i>De dekking voor deze extra kosten is nog niet volledig gerealiseerd.</i>
	Voorbereiden op aansluiting eIDAS.	Conform financiële kaders bestedingsplan.

In het bijgevoegde clusterplan worden deze prioriteiten en activiteiten nader uitgewerkt.

⁷ Dit is nog afhankelijk van de nog te kiezen oplossing voor wettelijke vertegenwoordiging van met name niet digivaardigen.

⁸ Inclusief projectbureau.

⁹ Inclusief programmabureau.

Financiën identificatie & authenticatie

Niet alle ambities met betrekking tot voorzieningen (in overzicht cursief aangegeven) zijn op dit moment voorzien van een financiële dekking. Verwacht wordt dat uiterlijk bij de behandeling van de VJN2016/begroting 2017 deze financiële dekking gerealiseerd is. Indien dit niet aan de orde is, worden in de eerstvolgende Regieraad de ambities bijgesteld. Indien kosten ontstaan als gevolg van uitkomsten van uitgevoerde onderzoeken (zie prioriteiten 2016/2017) is de leidraad financiën hiervoor kaderstellend.

4.2 Dienstverlening

Inleiding

Mensen centraal: dienstverlening georganiseerd naar ketens of levensgebeurtenissen, waarbij gebruik wordt gemaakt van dezelfde voorzieningen en optimaal hergebruik van informatie binnen en tussen die ketens plaatsvindt.

In het cluster Dienstverlening wordt de samenhang tussen de verschillende voorzieningen voor de digitale overheid vanuit het perspectief van de eindgebruikers (burgers, bedrijven en instellingen) vergroot. Zo kan de overheid mensen centraal stellen in zijn/ haar rollen, en niet vanuit de eigen koker. Regie, zelfinvulling, co-creatie zijn hierbij sleutelbegrippen.

Het wenkend perspectief is dat de eindgebruikers de verschillende voorzieningen van de digitale overheid als één geheel ervaren. Daar waar meerdere overheidsorganisaties samen een 'dienst leveren', dit wordt ervaren als een samenhangend en gebruikersvriendelijk proces, dat kan worden afgehandeld vanuit een eigen persoonlijke digitale omgeving.

Wat betekent dit voor oma Rosa?

Een samenhangend dienstenaanbod voorkomt dat oma Rosa niet van het kastje-naar-de-muur wordt gestuurd. Overheid, zorginstelling en verzekeraar werken naadloos samen om Rosa de zorg en ondersteuning te bieden waar ze recht op heeft. Oma Rosa krijgt via internet in haar eigen persoonlijke portaal alle informatie van alle diensten van de overheid, zij bepaalt zelf welke gegevens zij geeft aan andere partijen en het is heel fijn dat ze hierbij geholpen kan worden door moeder Maud.

Terugblik clusterplan 2015

In 2015 zijn grote stappen gezet op de opschaling van de MijnOverheid Berichtenbox. Er is sprake van sterk toenemend gebruik, met name door gebruik van de berichtenbox voor het versturen van berichten door de Belastingdienst. Ook op de andere GDI-voorzieningen in dit cluster is goede voortgang geboekt: er is –op basis van een breed gedragen onderzoek- een helder scenario neergezet voor de integratie –of beter gezegd herijking- van de berichtenboxen voor burgers en bedrijven; ten aanzien van regie op gegevens wordt in samenhang en gezamenlijk gestuurd op pilots en op het beantwoorden van beleidsvragen; en er is een start gemaakt met een overheidsbrede visie op portalen. Bovendien is een samenhangende doorontwikkeling van de voorzieningen voor bedrijven (Ondernemingsdossier, digitaal Ondernemersplein en berichtenbox bedrijven) aangekondigd.

De financiële tekorten zijn met de vorming van de Aanvullende Post in 2015 opgelost. Met de komst van de spelregels worden noodsituaties in de toekomst in principe voorkomen.

Buiten de regieraad Dienstverlening, maar binnen de scope van de regieraad, is een onderzoek 'Informatie op maat' uitgevoerd op verzoek van de VoorlichtingsRaad (VoRa). Onderzocht is hoe de informatievoorziening van de overheid verbeterd kan worden, meer specifiek hoe kan worden gezorgd dat informatie ook daadwerkelijk overkomt (beter contact).

Wat speelt er?

Er zijn heel veel partijen actief met en voor de voorzieningen uit het cluster Dienstverlening. Sommige voorzieningen worden intensief gebruikt, bij andere voorzieningen blijft het gebruik achter. Bij overheidsdienstverleners zijn er koplopers in het gebruik van een voorziening en er zijn partijen waar nog geen zicht is op aansluiting en gebruik. De rationaliteit van aansluiten en gebruik van generieke voorzieningen is op generiek niveau anders dan op organisatieniveau. Daar waar burgers en bedrijven een voorziening (nog) niet gebruiken, is niet altijd helder waarom niet. Er zijn een aantal constatering, waarmee rekening moet worden gehouden bij de (door)ontwikkeling van voorzieningen uit het cluster Dienstverlening. Ten eerste het toenemende belang van dienstverlening die op maat is georganiseerd naar ketens of levensgebeurtenissen. Ten tweede nemen de verwachtingen van mensen ten aanzien van de digitale overheidsdienstverlening toe door de toenemende infrastructurele en technische mogelijkheden. Ten derde is het voor mensen in afnemende mate relevant welke overheidsorganisatie waarover gaat. Digitaal is iedere overheid 'nabij'. Er zijn echter wel veel verschillen qua inrichting van de dienstverlening van die verschillende overheidsorganisaties. Dat vraagt om het gebruik van generieke voorzieningen en het optimaal hergebruiken van informatie binnen en tussen de ketens om herkenbaarheid en duidelijkheid voor eindgebruikers (burgers, werknemers, ondernemers, patiënten, kiezers, studenten, inwoners, etc.) te creëren. Tenslotte zien we dat het gebruik van veel GDI-voorzieningen door overheidsorganisaties, burgers en bedrijven achterblijft. Dat is onwenselijk vanuit een oogmerk van eenduidige overheidsdienstverlening en efficiëntie.

Prioriteiten 2016-2017

Om de digitale dienstverlening tegen het licht van de constatering van hiervoor in 2016 verder te ontwikkelen, zijn de volgende prioriteiten vastgesteld:

1. Samenhang aanbrengen vanuit eindgebruikersperspectief, door:

- a. Afronden en implementeren van de portalenstrategie, zodat mensen op een eenduidige en samenhangende manier over informatie van de hele overheid (zowel algemene informatie als persoonlijke informatie) kunnen beschikken;
- b. De informatievoorziening van de overheid te verbeteren door de aanbevelingen uit het onderzoek 'Informatie op Maat' van de VoRa te implementeren;
- c. Het gesprek te voeren over hoe de voorkant van de overheid verder digitaliseert en standaardiseert, zowel op conceptueel niveau als qua kaders en architectuur;
- d. Alle digitaal beschikbare overheidsdiensten in 2017 in ieder geval ook via het digitaal Ondernemersplein en overheid.nl te ontsluiten;
- e. De twee berichtenboxen op te nemen in één portaal conform het gekozen scenario;
- f. De verschillende voorzieningen voor bedrijven te combineren tot een open platform dat meerwaarde heeft voor bedrijven;
- g. Samenhangende proposities voor overheidsorganisaties die willen aansluiten op de voorzieningen uit de GDI;
- h. Aandacht te hebben voor de toegankelijkheid van overheidswebsites.

2. Vergroten van het gebruik van voorzieningen, door:

- a. Verdere vergroting van het aantal diensten dat digitaal wordt aangeboden, onder meer via het uitvoeren van de Implementatieagenda Digitaal 2017;
- b. Te onderzoeken waarom gebruik van voorzieningen door eindgebruikers achterblijft en ruimte maken voor doorontwikkeling die gebruik door eindgebruikers stimuleert, bijvoorbeeld door mobiel gebruik mogelijk te maken;
- c. Ruimte te maken voor aanpassingen die aansluiting en gebruik van de voorziening door overheidsorganisaties faciliteren;
- d. De structurele monitoring aan overheidszijde te verbeteren, zodat zichtbaar wordt waar de knelpunten in gebruik zitten;
- e. De Wet GDI;

- f. Inzichtelijk te maken welke organisatie wanneer onder welke voorwaarden kan aansluiten, door per voorziening een tijdlijn te maken en per organisatie een 'foto'.

3. Regie op gegevens¹⁰ realiseren, door:

- Pilots uit te voeren met de verschillende concepten en innovaties die beschikbaar zijn;
- Bij de doorontwikkeling van het Ondernemingsdossier de leerervaringen op het gebied van ketenomkering mee te nemen;
- De resultaten van het programma regie op gegevens worden besproken in de Regieraad Dienstverlening; gezien wordt welke gezamenlijke afspraken en financiering nodig zijn om de volgende stap te zetten na de pilots.

4. De vrijblijvendheid voorbij, door:

- Het inrichten en laten functioneren van afnemersoverleggen;
- De Wet GDI;
- Te bezien of er slimme voorzieningen in de uitvoeringsorganisaties worden gebruikt, die zich lenen voor breder gebruik middels opname in de GDI.

Daarnaast is het beschikbaar komen van een voorziening waarmee burgers zich digitaal en op een hoog betrouwbaarheidsniveau kunnen identificeren, essentieel voor de (door)ontwikkeling van de digitale overheidsdienstverlening. Zie hiervoor ook het clusterplan Identificatie & Authenticatie.

Voorzieningen

Dit leidt tot een actieplan per voorziening voor 2016, dat is samengevat in de volgende tabel:

Voorziening	Activiteiten 2016	Financiering 2016
Websites		
Overheid.nl, inclusief overheidsorganisaties	Voldoen aan BIR	Conform financiële kaders bestedingsplan (gelijk aan 2015)
	Oplossen tekortkomingen functionaliteit, techniek, inrichting beheer	Conform financiële kaders bestedingsplan (gelijk aan 2015)
	Permanente cyclus van gebruiksonderzoek en implementatie	Conform financiële kaders bestedingsplan (gelijk aan 2015)
Digitaal Ondernemersplein	Doorontwikkeling tot Mijnoverheid voor bedrijven	Conform financiële kaders bestedingsplan.
	Verbetering ondernemersforum	Conform financiële kaders bestedingsplan.
	Verdere ontwikkeling Engelstalig portaal	Conform financiële kaders bestedingsplan.
	Sterk doorontwikkelen van stappenplannen, regelhulp etc.	Conform financiële kaders bestedingsplan.
	Afronden en follow up pilots met private partijen	Conform financiële kaders bestedingsplan.
Antwoord voor bedrijven	Beheer en exploitatie	Conform financiële kaders bestedingsplan.
Samenwerkende Catalogi	Uniforme productnamenlijst in beheer	Nog niet in bestedingsplan, uit eigen begroting BZK

¹⁰ De consequenties naar aanleiding van de uitspraak van het Europese Hof inzake het informeren van burgers door de overheid bij het gebruik van persoonsgegevens, worden nog onderzocht.

Voorziening	Activiteiten 2016	Financiering 2016
Gepersonaliseerde portals		
MijnOverheid	Beheer & exploitatie (toekomstverkenning, kaders, doorontwikkeling, beheer, organisatie en kwaliteit, gebruik, beveiliging)	Conform financiële kaders bestedingsplan.
	<i>Opschaling gebruik (Wet EBV)</i>	<i>Nog niet opgenomen in bestedingsplan, nog geen dekking.</i>
	<i>Migratie</i>	<i>Nog niet in bestedingsplan, nog geen dekking.</i>
Berichtenbox bedrijven	<i>Doorontwikkeling/integratie berichtenbox MijnOverheid</i>	<i>Nog niet in bestedingsplan, nog geen dekking.</i>
Ondernemingsdossier	Beheer & exploitatie bestaande voorziening	Conform financiële kaders bestedingsplan.
	Herijking ihkv MijnOverheid voor bedrijven	Conform financiële kaders bestedingsplan.
Gestandaardiseerd berichtenverkeer overheid-bedrijven		
eFactureren	Beheer & exploitatie	Conform financiële kaders bestedingsplan.
SBR	Beheer & exploitatie	Conform financiële kaders bestedingsplan.
	Doorontwikkeling en volumegroei	Conform financiële kaders bestedingsplan.

In het bijgevoegde clusterplan worden deze prioriteiten en activiteiten nader uitgewerkt.

Financiën dienstverlening

Niet alle ambities met betrekking tot voorzieningen (in overzicht cursief aangegeven) zijn op dit moment voorzien van een financiële dekking. Verwacht wordt dat uiterlijk bij de behandeling van de VJN2016/begroting 2017 deze financiële dekking gerealiseerd is. Indien dit niet aan de orde is, worden in de eerstvolgende Regieraad de ambities bijgesteld. Indien kosten ontstaan als gevolg van uitkomsten van uitgevoerde onderzoeken (zie prioriteiten 2016/2017) is de leidraad financiën hiervoor kaderstellend.

4.3 Gegevens

Inleiding

Slim delen en (her)gebruik van informatie is cruciaal mensen centraal te kunnen stellen en om goed te kunnen samenwerken over de grenzen van domeinen heen. Daarvoor moet de gehele overheid wel zijn aangesloten op de GDI.

Met open data wordt de overheid interactiever. Anderen buiten de overheid kunnen met de gegevens aan de slag en een maatschappelijke bijdrage leveren.

Big data helpt de overheid slimmer te functioneren, bijvoorbeeld door profilering toe te passen. Controle toepassen door patronen te onderzoeken en zo te analyseren bij welke groepen de kans op frauduleus gedrag het grootst is. Het is van groot belang om de stap te zetten naar datadriven policy.

Wat betekent dit voor oma Rosa?

De verbetering van de kwaliteit van de basisregistraties en de bevordering van het gebruik van de GDI, zorgt ervoor dat oma Rosa haar voorzieningen makkelijk kan aanvragen. Zo is het heel fijn dat zij vanuit de overheid automatisch een link krijgt om akkoord te gaan met de betaling van de taxikosten die zij maakt door elke dag naar het revalidatiecentrum te reizen. De gehele overheid en ketenpartners kunnen effectief met elkaar samenwerken en gegevens –op regie van de mens- van elkaar gebruiken.

Terugblik clusterplan 2015

Het cluster Gegevens richt zich op de uitwisseling van gegevens binnen de overheid. Het accent ligt op doorontwikkeling naar een Stelsel van Overheidsgegevens en de rol die de verschillende basisregistraties en stelselvoorzieningen van de GDI daarin spelen. In 2015 is onder verantwoordelijkheid van de regieraad Dienstverlening een project regie op gegevens opgepakt die in 2015, doorlopend in 2016 een aantal pilots coördineren gebruikmakend van het Qiy trust framework en TNO trusttester.

De opdrachtgever van het kenniscentrum (ten behoeve van de borging en ontwikkeling van kennis rondom het stelsel van basisregistraties) heeft in 2015 besloten deze activiteit te beëindigen omdat de financiële middelen ontbraken. Onderzocht wordt hoe deze functie in een andere vorm, netwerkorganisatie, kan worden vormgegeven. Afgesproken is dat de kwaliteitsmeting zoals die door BRP is uitgevoerd in samenwerking met CBS breder zal worden toegepast voor de andere basisregistraties in 2016. In 2015 is een procesvoorstel geformuleerd door BZK hoe de visie op het stelsel van overheidsgegevens inclusief het rotondemodel verder zal worden uitgewerkt.

Wat speelt er?

Het cluster gegevens kent twee gezichten. Enerzijds nadrukkelijk het huidige succesvolle stelsel van basisregistraties verder afronden en verbeteren. Inclusief stimuleren gebruik, verhogen kwaliteit, structurele financiering borgen en verbeteren/doorontwikkelen stelselvoorzieningen. Anderzijds door de focus te leggen op de toekomst met de verdere invulling van het stelsel van overheidsgegevens en het rotondemodel. Die toekomstige invulling zal veranderingen teweeg brengen in zowel het stelsel van basisregistraties zelf, als ook in het portfolio van stelselvoorzieningen. Doel is om uiteindelijk te komen tot een nationale data-infrastructuur die bruikbaar is voor personen, bedrijven en overheid. Bijdragend aan zowel het versterken van de positie van personen, verbeteren van de economische structuur als ook een efficiëntere en effectievere overheid.

Prioriteiten 2016-2017

Het stimuleren van het gebruik en het centraal stellen van de basisregistraties heeft de hoogste prioriteit. Daarbij is het uitgangspunt dat de gerealiseerde digitale infrastructuur ook

“Jij bepaalt of je je data naar een andere onderdeel van de overheid meeneemt.”

— scholier

overheidsbreed benut moet worden. Tevens blijft het verhogen van de kwaliteit het vergroten van de interne consistentie van de brongegevens die door de overheid worden beheerd een prioriteit. Losstaande initiatieven die afgelopen jaren ontplooid zijn om de gegevenskwaliteit te verhogen, dienen een structurele stelselbrede vorm te krijgen. Het rotondemodel zal als streefbeeld voor een stelsel van overheidsgegevens verder worden uitgewerkt. Het gaat dan om de afspraken, standaardisatie en eventueel wetgeving over de verschillende domeinen heen.

1. Centraal stellen van het gebruik.

- a. Er wordt gekomen tot overeenstemming over de wijze waarop we gebruik meten/rapporteren. Dit wordt onderdeel van de verbeterde structurele monitoring;
- b. Er ligt nog een restopgave van de basisregistraties om op de stelselvoorzieningen aan te sluiten. Door de afnemersraad Stelselvoorzieningen wordt een overzicht opgesteld van welke basisregistraties nu al gebruik maken van de stelselvoorzieningen en welke voornemens zijn om dat te gaan doen. Een dergelijke overzicht zal dienen als input voor de aansluitkalender en de daarbijbehorende discussie over het gebruik van de Stelselvoorzieningen;
- c. Realisatie en stimulering van het gebruik van de basisregistratie Lonen, Arbeids- en Uitkeringsverhoudingen (BLAU), basisregistratie ondergrond (BRO) en basisregistratie grootschalige topografie (BGT);
- d. Sturen op het beter organiseren van de gebruikersinbreng per basisregistratie/voorziening, in verbinding met de governance van de Digicommissaris. Ook ten behoeve van een (gebruikers)evaluatie per basisregistratie/voorziening.

2. Verhogen kwaliteit van (bron)gegevens

- a. Er worden afspraken gemaakt over het op een eenduidige wijze en structureel meten van de kwaliteit van de basisregistraties afzonderlijk als ook in relatie tot elkaar. Dit gebeurt in samenwerking met het CBS.

3. Doorontwikkelen naar een stelsel van overheidsgegevens

- a. Vanuit het ministerie van BZK is een werkgroep opgericht die aan de slag gaat met de verdere uitwerking van de visie op het stelsel van overheidsgegevens, inclusief het rotondeconcept en de toepassingen hiervan in de praktijk;
- b. Toekomstbeeld c.q. wenkend perspectief voor het stelsel van overheidsgegevens, met draagvlak bij betrokken overheidspartijen, dat richtinggevend kan zijn voor besturing en besluitvorming;
- c. Het organiseren van een kennisnetwerk van architecten en andere experts om de versnipperde kennis binnen de overheid met betrekking tot het stelsel van overheidsgegevens te bundelen;
- d. Verkenning naar de wijze waarop tussen aanbieders en afnemers van gegevens de meest efficiënte afspraken gemaakt kunnen worden over behoud en reconstrueerbaarheid van gegevens in basisregistraties om te garanderen dat waar gewenst de grondslag achter overheidsbesluiten gereconstrueerd kan worden.

4. Structurele financiering stelsel van basisregistraties

- a. Komen tot overheidsbrede afspraken over de structurele financiering van het stelsel van basisregistraties. Met betrekking tot ontwikkeling, beheer, gebruik en innovatie.

Voorzieningen

In 2016 zijn er de volgende activiteiten per voorziening (samengevat, voor details zie volledige clusterplan in de bijlage):

Voorziening	Activiteiten 2016	Financiering 2016
Digikoppeling	<ul style="list-style-type: none">• De ondersteunende tools, die Logius beheert voor de implementatie van de standaard, dienen geactualiseerd te worden.• Doorontwikkeling van de beheertools op basis van ervaring die is opgedaan en nieuwe behoeften.• Aanpassingen aan de functies van het OIN-register doorvoeren afkomstig uit	Conform financiële kaders bestedingsplan.

Voorziening	Activiteiten 2016	Financiering 2016
	<p>het onderzoek uit 2015 naar verbetering van de uitgifte- en beheerprocessen en de toepassing van het OIN.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Impact ontwikkelingen in het geo- en in het Europees domein uitwerken. • Voorbereiding van de vernieuwing Digikoppeling standaard. 	
Digilevering	<ul style="list-style-type: none"> • Plateau 3. Onderzoek naar verdere functionele aanpassingen, onder andere als gevolg van het aansluiten van andere basisregistraties; verdieping gebaseerd op functionele behoefte van afnemers. • Ketenregie/beheertooling. Om betere invulling te geven aan de ketenregierol is o.a. beheertooling nodig voor betere monitoring van gebruik en systemen. 	Conform financiële kaders bestedingsplan.
Digimelding	<ul style="list-style-type: none"> • Generieke functionaliteit voor het meesturen van bijlagen bij de terugmeldingen. • Aanvullende functionaliteit op basis van gebruikerswensen van afnemers die gaan aansluiten. • Om betere invulling te geven aan de ketenregierol is o.a. beheertooling nodig voor betere monitoring van gebruik en systemen. 	Conform financiële kaders bestedingsplan.
Stelselcatalogus	<ul style="list-style-type: none"> • Functionele releases. • Ketenregie. 	Conform financiële kaders bestedingsplan.
<i>Beheervoorziening BSN</i>	<i>De inzet van het BSN ten behoeve van Idensys/eID zal leiden tot hogere structurele beheer- en exploitatiekosten voor 2016 en verder.</i>	<i>De dekking voor deze extra kosten is nog niet gerealiseerd.</i>

Financiën gegevens

Niet alle ambities met betrekking tot voorzieningen (in overzicht cursief aangegeven) zijn op dit moment voorzien van een financiële dekking. Verwacht wordt dat uiterlijk bij de behandeling van de VJN2016/begroting 2017 deze financiële dekking gerealiseerd is. Indien dit niet aan de orde is, worden in de eerstvolgende Regieraad de ambities bijgesteld. Indien kosten ontstaan als gevolg van uitkomsten van uitgevoerde onderzoeken (zie prioriteiten 2016/2017) is de leidraad financiën hiervoor kaderstellend.

4.4 Interconnectiviteit

Inleiding

Interconnectiviteit richt zich vooral op de technische kant van de zaak en het maken en naleven van afspraken ten aanzien van standaarden. Zonder beveiligde netwerken en koppelvlakken en zonder standaarden is er geen veilige en toegankelijke toegang tot dienstverlening mogelijk en geen veilige uitwisseling van informatie tussen organisaties.

Wat betekent dit voor oma Rosa?

Door standaarden kunnen de gegevens van oma Rosa (na toestemming) direct in de werkprocessen van gemeente en zorgverzekeraar verwerkt worden, waardoor ze sneller en effectiever kunnen reageren op de aanvraag.

Oma Rosa kan op veilige wijze haar zorggegevens delen via een netwerk.

Terugblik clusterplan 2015

In 2015 is de regieraad Interconnectiviteit in werking getreden. De regieraad kent een brede vertegenwoordiging, een goede opkomst en inhoudelijke discussies met resultaat (zoals met betrekking tot Digipoort en Diginetwerk). Met de inrichting van de governance zijn de rollen en verantwoordelijkheden voor Digipoort en Diginetwerk belegd. Digipoort gaat voor wat betreft beleidsverantwoordelijkheid over van het ministerie van BZK naar het ministerie van EZ. Als gedelegeerd opdrachtgever zal de Belastingdienst gaan fungeren.

De verantwoordelijkheid voor Diginetwerk wordt belegd bij het ministerie van EZ en het ministerie van BZK. Tevens zijn de eerste stappen gezet naar een beleidskader voor deze voorziening, waarmee duidelijkheid komt over de potentie van Diginetwerk. Deze voorziening gaat bijdragen aan betrouwbare informatie-uitwisseling tussen overheden.

Informatieveiligheid is een onderwerp dat regelmatig op de agenda heeft gestaan en waar het moment is gekomen dat concretisering aan de orde is. bijvoorbeeld door gezamenlijk te werken aan DDoS-bestrijding, implementeren en naleven van normen enz.

De thema's vitale infrastructuur, toezicht op naleving afspraken rondom gebruik van standaarden en voorzieningen, Europese koppelingen en gegevensuitwisseling en visie op aanpalende ontwikkelingen zijn regelmatig besproken en deze zullen komend jaar continue aandacht vereisen en daarmee een vaste plek op de agenda blijven houden.

Wat speelt er?

De regieraad Interconnectiviteit is nieuw in de zin dat er niet eerder een overheidsbrede sturing was op dit onderwerp. De precieze rol en positie van de regieraad op de verschillende aspecten van interconnectiviteit is nog in ontwikkeling. Voor 2016 is een belangrijke vraag hoe de governance van de Digicommissaris daar een bijdrage aan gaat leveren vanuit het perspectief van de GDI en daarbij dubbelingen met bestaande activiteiten en gremia te voorkomen. Alsook de toezichtslast voor betrokken overheidsorganisaties te beperken.

Prioriteiten 2016-2017

De GDI-voorzieningen en -standaarden binnen het cluster Interconnectiviteit dragen bij aan vrijwel alle andere onderdelen van de GDI die in de overige regieraden ter sprake komen. Algemeen gebruik van de GDI-voorzieningen en -standaarden leidt tot groter aansluitgemak bij aansluitende partijen en uiteindelijk tot lagere kosten. Daarom heeft dit cluster tot doel het gebruik van deze voorzieningen en standaarden te maximaliseren. Door de regieraad Interconnectiviteit is een aantal specifieke doelstellingen geformuleerd. Per doelstelling wordt een voorstel gedaan wat de regieraad Interconnectiviteit hieraan in 2016 (en verder) concreet bijdraagt.

1. Veilige en betrouwbare toegang tot de dienstverlening

- a. De regieraad Interconnectiviteit vult voor deze doelstelling de randvoorwaarden in. Zonder beveiligde netwerken, beveiligde koppelvlakken en standaarden is er geen veilige en betrouwbare toegang tot dienstverlening. De regieraad Interconnectiviteit is primair de regieraad waar onderwerpen met betrekking tot de connectiviteit (infra), informatieveiligheid en continuïteit van dienstverlening primair aan de orde komen. De regieraad ontwikkelt concrete (beleids)plannen voor integrale continuïteit en veiligheid van de elektronische overheid en jaagt indien nodig de totstandkoming van wetgeving aan. Ketensamenwerking, ook in een publiek-private context, is essentieel om deze doelstelling te bereiken.

- b. De NORA en de daarin vastgelegde normatieve principes zijn van belang voor de inrichting van de elektronische overheid. De regieraad Interconnectiviteit ijkt deze principes, en vult ze aan of corrigeert ze als dat nodig is.

2. Getoetste standaarden en voorzieningen voor een doelmatige en veilige overheid overheidsbreed inzetten

- a. De commissie Elias dringt aan op de daadwerkelijke toepassing van het pas-toe-of-leg-uit beleid van de Nederlandse overheid (aanbeveling 9), evenals de daaropvolgende motie Oosenbrug/Gesthuizen (voor eind 2015 correct omgaan met open standaarden bij aanbestedingen). Tezamen met het belang van standaarden voor de GDI (o.a. eenmalige gegevensverstrekking), betekent dit dat toezicht beter geregeld moet worden. Immers, het beleid is er al jarenlang, maar de daadwerkelijke adoptie van de verplichte standaarden (en GDI-voorzieningen) blijft achter. Voor de GDI worden actieplannen opgesteld om de toepassing van het pas-toe-of-leg-uit beleid te borgen.
- b. De regieraad Interconnectiviteit stelt samen met de betrokken uitvoerende partijen een aansluitagenda op, waarin de uitvoerders aangeven wanneer ze verwachten aan te kunnen sluiten op de getoetste GDI-standaarden (een selectie van de pas-toe-of-leg-uit lijst). Het aansluiten is vooral een kwestie van wegnemen van hindernissen en kan zodoende tijd kosten.

3. Verhoging gebruik voorzieningen en standaarden

- a. De regieraad Interconnectiviteit brengt in kaart wat de belemmeringen zijn die grootschalig gebruik van de voorzieningen en standaarden in het cluster tegenhouden en formuleert oplossingsrichtingen om deze belemmeringen weg te nemen. Hierbij kan worden gedacht aan het harmoniseren van beleid, instellen van wettelijke verplichtingen tot gebruik en het ontsluiten van nieuwe sectoren.
- b. Concreet voor de voorziening Digipoort betekent dit het vergroten van het gebruik door reeds aangesloten organisaties. Dit door het verhogen van berichtvolumes en het initiëren van nieuwe berichtstromen. Verder wordt ingezet op het verhogen van de berichtstroom van overheid naar bedrijven en het inzetten van Digipoort in nieuwe sectoren (veiligheid, duurzaamheid, onderwijs) en waar nodig het uit de weg nemen van belemmeringen. Tot slot wordt onderzocht welke informatiestromen nu niet over Digipoort maar over andere voorzieningen gaan, en die vanuit het oogpunt van administratieve lastenverlichting voor het bedrijfsleven wel over Digipoort zouden kunnen lopen.

Voorzieningen

In 2016 zijn er de volgende activiteiten per voorziening (samengevat, voor details zie volledige clusterplan in de bijlage):

Voorziening	Activiteiten 2016	Financiering 2016
Diginetwerk	<ul style="list-style-type: none"> Bestuurlijke geaccordeerde visie op Diginetwerk (Nationaal Beraad) inclusief de relatie met Europese netwerken en een planning van aansluiting/gebruik door overheidspartijen. Onderdeel van bovenstaande visie is een verkenning naar: 1) de overgang van rijkscloud naar overheidscloud en 2) de gevolgen van de toename van de vraag naar netwerkcapaciteit (met aandacht voor informatieveiligheid / cybersecurity) voor de benodigde investeringen in sneller en meer uitgebreid netwerk. Ordentelijke financiering/dekking van 	Conform financiële kaders bestedingsplan.

Voorziening	Activiteiten 2016	Financiering 2016
	<p>Diginetwerk inclusief toedeling kosten aan gebruikmakende voorzieningen en afnemers, hierbij rekeninghoudend met eventuele stijging in kosten door voorziene (door)ontwikkelingen</p> <ul style="list-style-type: none"> • 	
Digipoort	<ul style="list-style-type: none"> • Verhoging gebruik Digipoort • Doorontwikkeling Digipoort • Besluitvorming over en hanteren van nieuw financieringsmodel Digipoort. 	Conform financiële kaders bestedingsplan.
Standaarden	<ul style="list-style-type: none"> • Ten aanzien van de adoptie van informatieveiligheid standaarden wordt een streefbeeld opgesteld. De daadwerkelijke adoptie van deze informatieveiligheid standaarden wordt twee keer per jaar gemonitord. • Onderdeel van de tijdsplanning is de adoptie van verplichte standaarden van de lijst met verplichte standaarden in de GDI-voorzieningen zelf. • De regieraad Interconnectiviteit stelt samen met de betrokken uitvoerende partijen een aansluitagenda op, waarin de uitvoerders verwachten aan te kunnen sluiten op de getoetste GDI-standaarden standaarden (een selectie van de 'pas toe of leg uit lijst'). • Streefbeeld en tijdsplanning liggen begin 2016 ter goedkeuring in het Nationaal Beraad. • De vormgeving van toezicht en handhaving op de implementatie van standaarden en voorzieningen wordt gezien in het wetgevingstraject Wet GDI (in het kader van die handhavinginstrumenten in die wet). 	Conform financiële kaders bestedingsplan.
Informatieveiligheid	<ul style="list-style-type: none"> • Toezichtarrangementen met betrekking tot informatieveiligheid in relatie tot GDI wordt overheidsbreed in kaart gebracht. • Voorstellen worden geformuleerd om toezicht effectiever vorm te geven en de auditlast voor overheidsorganisaties te verlagen. • Informatieveiligheid wordt te allen tijde in gezamenlijkheid door beleid, uitvoering en toezicht opgepakt. • Overheidsbrede samenwerking wordt verder gebracht: ontwikkeling van de BIO, sturen op ketencompliance (de keten is zo veilig als zijn zwakste schakel) en op openheid en vertrouwen binnen de keten. 	Conform financiële kaders bestedingsplan.

Voorziening	Activiteiten 2016	Financiering 2016
NORA	<ul style="list-style-type: none"> • IJken en waar nodig aanvullen en corrigeren van normatieve principes. O.a. rotondemodel, Big data, Linked data worden meegenomen. • Verbinding zoeken tussen NORA en Europese architectuur raamwerken om zo de interconnectiviteit met Europa te borgen. • Inrichten kennisnetwerk en architectuurcommunity.interconnectiviteit met Europa te borgen. 	Conform financiële kaders bestedingsplan.

Financiën Interconnectiviteit

Indien kosten ontstaan als gevolg van uitkomsten van uitgevoerde onderzoeken (zie prioriteiten 2016/2017) is de leidraad financiën hiervoor kaderstellend.

5 Sturing

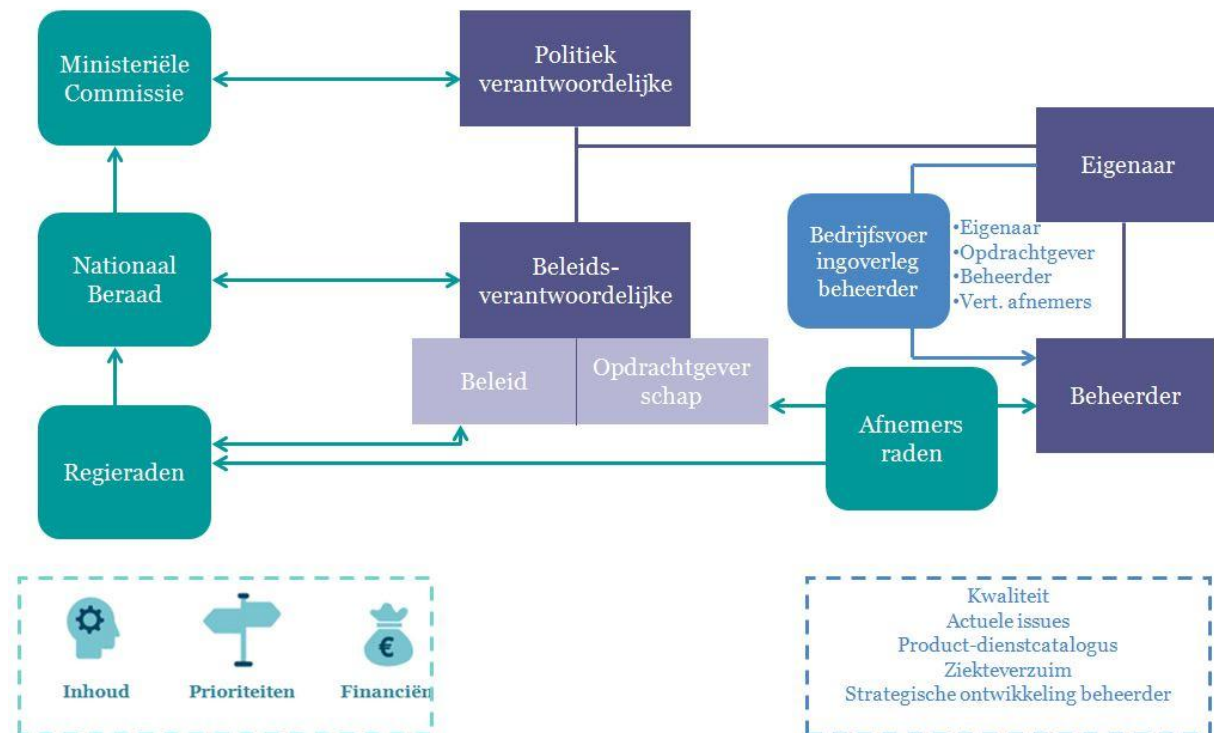
5.1 Tijdelijke sturing in relatie tot de vastgestelde stip (migratiepad)

Op 30 september 2014 heeft het Nationaal Beraad de interbestuurlijke governancestructuur, bestaande uit een Ministeriële Commissie, Nationaal Beraad en Regieraden, voor de Digitale Overheid geaccordeerd. Deze - volgens het rapport Kuipers noodzakelijke herinrichting van de governancepiramide - maakte onderdeel uit van het Digiprogramma 2015.

In de ministerraad van 6 juli 2015 is bij de besluitvorming over de structurele dekking van de financiële tekorten, het belang van een goede besturing extra benadrukt en gevraagd om hier zo snel mogelijk invulling aan te geven. Een besturing waarin verantwoordelijkheden eenduidig zijn belegd en inhoud en financiën onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Daarnaast is ook onderkend dat na beëindiging van de governancestructuur van de Digicommissaris een samenhangende sturing op de Digitale Overheid structureel moet zijn geborgd. In het Nationaal Beraad van 7 juli 2015, is overeenstemming bereikt over het gezamenlijk streefbeeld voor de besturing van de toekomstige Digitale Overheid. Dit streefbeeld geeft richting aan te zetten stappen naar de toekomstig gewenste situatie en is richtinggevend voor huidige sturingsvraagstukken.

Het streefbeeld gaat uit van één politiek verantwoordelijke voor de Digitale Overheid die opereert binnen een interbestuurlijke governance.

In bovenstaande figuur zijn:

- in paars de rollen aangegeven;
- in blauw de sturing op de beheerorganisatie is aangegeven;
- in groen de interbestuurlijke overlegvormen is aangegeven.

De volgende uitgangspunten geven invulling aan het streefbeeld en zullen dus sturing en richting geven aan de komende periode:

- Inhoud, sturing en financiën zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Ten behoeve van de financiën is de Leidraad Financiën opgesteld;
- Voor de digitale overheid wordt het huidige (beleidsmatige) onderscheid naar burgers en bedrijven als onwenselijk beschouwd;
- Het is wenselijk dat er één politiek verantwoordelijke komt voor de digitale overheid;
- De politiek verantwoordelijke is verantwoordelijk voor beleidsontwikkeling, het (laten) realiseren/ontwikkelen en (laten) beheren van de voorzieningen. De politieke verantwoordelijkheid behelst ook de financiële verantwoordelijkheid voor de GDI-voorzieningen;
- Indien de beleidsverantwoordelijke het (operationeel) opdrachtgeverschap uitbesteedt aan een derde (bijvoorbeeld een grote uitvoeringsorganisatie of één van de medeoverheden) dan worden afspraken gemaakt over de opdracht en de invulling van het opdrachtgeverschap, binnen beleidsmatige en financiële kaders en met borging van de interbestuurlijke governance;
- Kennis en kunde moeten op peil zijn/komen en hier moet (ook interbestuurlijk) in worden geïnvesteerd zodat iedere partij zijn rol goed kan invullen;
- Sturing op innovatie, doorontwikkeling, implementatie, gebruik en financiën dient plaats te vinden in een interbestuurlijke governance waarin ook de belangen van de afnemers (zoals uitvoeringsorganisaties en medeoverheden) goed zijn geborgd.

Tot de toekomstige governance kan worden ingevuld, zal worden gewerkt langs de lijnen van de governance van Digicommissaris, zoals vastgelegd in het vorige Digiprogramma.

5.2 Activiteiten met betrekking tot sturing in 2016 en 2017

Ten aanzien van de governance worden in 2016/2017 de volgende punten onder regie en uitvoering van de Digicommissaris opgepakt:

- professionalisering van de rolinvulling (beleidsverantwoordelijke/opdrachtgever, opdrachtnemer, afnemer) binnen de governance van de Digicommissaris samen met de betrokken partijen;
- verdere transitie van gremia naar de governance onder de Digicommissaris zoals de afnemersraden, bestuurlijke overleggen etc.;
- politieke agendering van het streefbeeld van één politieke verantwoordelijke die verantwoordelijk is voor inhoud (beleid en uitvoering), financiën en interbestuurlijke besturing van de Digitale Overheid (zowel bij bewindspersonen als politieke partijen).

6 Financiën

6.1 Overzicht benodigde financiële middelen

tabel 1. GDI per cluster en totaal Prognose 2015-2016 en beschikbaar 2017						(€ x,x mln)
1. Dienstverlening	2015	prognose	2016	prognose	2017	
Totaal benodigd (MR 6 maart 2015)	64,0		58,2		57,8	
Beschikbaar departementale begrotingen (MR 6 maart 2015)	45,8		39,7		36,9	
Toegewezen Aanvullende Post (NB 18 mei 2015)	18,1		0,0			
Toegewezen Aanvullende Post (NB 7 juli 2015)	0,0		18,5			
Totaal beschikbaar	64,0		58,2		36,9	
Prognose uitnutting 2015-2016		64,0		58,2		
Saldo	0,0	0,0	0,0	0,0	20,9	
						(€ x,x mln)
2. Identificatie & Authenticatie	2015	prognose	2016	prognose	2017	
Totaal benodigd (MR 6 maart 2015)	49,5		48,4		49,0	
Beschikbaar departementale begrotingen (MR 6 maart 2015)	24,5		20,0		18,8	
Toegewezen Aanvullende Post (NB 18 mei 2015)	25,0		0,0			
Toegewezen Aanvullende Post (NB 7 juli 2015)	0,0		28,4			
Totaal beschikbaar	49,5		48,4		18,8	
Prognose uitnutting 2015-2016		48,2		51,6		
Saldo	0,0	1,3	0,0	-3,2	30,2	
						(€ x,x mln)
3. Gegevens	2015	prognose	2016	prognose	2017	
E-voorzieningen						
Totaal benodigd (MR 6 maart 2015)	17,9		19,1		20,3	
Beschikbaar departementale begrotingen (MR 6 maart 2015)	8,7		8,5		8,0	
Toegewezen Aanvullende Post (NB 18 mei 2015)	9,1		0,0			
Toegewezen Aanvullende Post (NB 7 juli 2015)	0,0		10,6			
Totaal beschikbaar	17,9		19,1		8,0	
Prognose uitnutting 2015-2016		14,4		19,1		
Saldo	0,0	3,4	0,0	0,0	12,3	
Basisregistraties						
Totaal benodigd (MR 6 maart 2015)	474,3		456,7		456,7	
Totaal beschikbaar departementale begrotingen (MR 6 maart 2015)	474,3		456,7		456,7	
Saldo	0,0		0,0		0,0	
						(€ x,x mln)
4. Interconnectiviteit	2015	prognose	2016	prognose	2017	
Totaal benodigd (MR 6 maart 2015)	30,9		40,3		35,0	
Beschikbaar departementale begrotingen (MR 6 maart 2015)	7,8		5,9		9,0	
Toegewezen Aanvullende Post (NB 18 mei 2015)	6,5		0,0			
Toegewezen Aanvullende Post (NB 7 juli 2015)	16,6		34,4			
Totaal beschikbaar	30,9		40,3		9,0	
Prognose uitnutting 2015-2016		28,8		42,0		
Saldo	0,0	2,1	0,0	-1,7	26,0	
						(€ x,x mln)
5. Bureau Digicommissaris	2015	prognose	2016	prognose	2017	
Totaal benodigd MR 6 maart 2015	3,0		3,0		3,0	
Beschikbaar	0,0		0,0		0,0	
Toegewezen Aanvullende Post (NB 18 mei 2015)	3,0		0,0			
Toegewezen Aanvullende Post (NB 7 juli 2015)	0,0		3,0			
Totaal beschikbaar	3,0		3,0		0,0	
Prognose uitnutting 2015-2016		3,0		3,0		
saldo	0,0	0,0	0,0	0,0	3,0	
						(€ x,x mln)
GDI totaal	2015	prognose	2016	prognose	2017	
Benodigd (MR 6 maart 2015)	639,6		625,6		621,8	
Te realiseren middels efficiency (MR 6 maart 2015)					-5	
Totaal benodigd (MR 6 maart 2015)	639,6		625,6		616,8	
Beschikbaar departementale begrotingen (MR 6 maart 2015)	561,1		530,7		529,4	
Toegewezen Aanvullende Post (NB 18 mei 2015)	61,8		0,0			
Toegewezen Aanvullende Post (NB 7 juli 2015)	16,6		94,9			
Totaal beschikbaar	639,5		625,6		529,4	
Prognose uitputting e-voorzieningen 2015-2016*		158,4		173,9		
Saldo	0,0	6,8	0,0	-4,9	87,4	
Te realiseren ontvangsten					15,0	
* excl EBV						

Ruimte voor volumegroei en vernieuwing

Bovenstaande tabel is de financiële vertaling van de ambities die zijn opgenomen in hoofdstuk 4. Deze ambities hebben vooral betrekking op het verhogen van het gebruik en de doorontwikkeling van de bestaande GDI-voorzieningen, standaarden en basisregistraties.

Binnen de huidige begroting is er geen financiële ruimte om te kunnen inspelen op onverwachte volumegroei en nieuwe mogelijkheden, die zich als gevolg van de dynamiek van de digitale overheid aandienen. Dit maakt het toekomstig functioneren van de digitale overheid kwetsbaar. Dit is een ongewenste situatie.

“We hebben geen flauw idee wat er in 2030 allemaal zal kunnen. Daarom is flexibiliteit nu heel erg nodig.”

— ondernemer

Het is van belang om voor noodzakelijke vernieuwing meer (financiële) ruimte te scheppen. Bijvoorbeeld om experimenten te bekostigen.

Succesvolle experimenten kunnen worden opgeschaald en van mislukte experimenten moet worden geleerd.

Innovatie van de digitale infrastructuur is gebaat bij experimenteeruimte.

Vóór de Voorjaarsnota 2016/begroting 2017 zal voor de GDI in kaart worden gebracht aan welke vernieuwing en innovatie behoefte is en welke (financiële) ruimte hiervoor benodigd is.¹¹

6.2 Doorbelasting- en efficiencymaatregelen

Deze paragraaf wordt apart ter besluitvorming voorgelegd aan de leden van het Nationaal Beraad op 3 november. Na besluitvorming van het Nationaal Beraad zal deze paragraaf worden ingevuld.

6.3 Overzicht en inzicht Basisregistraties

Deze paragraaf wordt apart ter besluitvorming voorgelegd aan de leden van het Nationaal Beraad op 3 november. Na besluitvorming van het Nationaal Beraad zal deze paragraaf worden ingevuld.

¹¹ De verwachting is dat de benodigde financiële middelen ongeveer 1 miljard per jaar zullen gaan bedragen.

Bijlagen

Bijlage 1: Clusterplan Identificatie & Authenticatie 2016/2017

Inleiding

Veilige toegang voor burgers en bedrijven tot de digitale dienstverlening van de overheid staat bovenaan de agenda's van alle uitvoeringsorganisaties, de decentrale overheden, en rijksdepartementen. Naar verwachting loopt deze behoefte de komende jaren op tot een totaal van 600 miljoen authenticaties voor de overheid per jaar. Hiervoor is nodig dat er adequate authenticatiemiddelen beschikbaar zijn voor het digitale verkeer met burgers en bedrijven.

De overheid werkt met dit doel aan : doorontwikkeling en versterking van DigiD, DigiD Machtigen, de publieke eID middelen, het stelsel Idensys en eHerkenning. Dit moet bijdragen aan het kunnen verwerken van de toenemende behoefte aan authenticaties, maar daarnaast ook aan de volgende beleidsdoelstellingen, die overigens niet noodzakelijkerwijs door alle betrokken partijen en voor alle genoemde voorzieningen even belangrijk worden gevonden:

1. Noodzaak en behoefte aan een middel met een hoog betrouwbaarheidsniveau voor burgers. Vanuit uitvoeringsorganisaties wordt al langere tijd aangegeven dat digitale dienstverlening op veel punten pas uitgebreid en verbeterd kan worden als er adequate authenticatiemiddelen zijn, ook op de hogere niveaus en inclusief machtigingsfunctionaliteit. Het niveau DigiD 'midden' is voor een aantal specifieke diensten, waarbij medische of inkomensgegevens worden uitgewisseld, niet veilig genoeg. eHerkenning voorziet alleen in een hoog betrouwbaarheidsniveau voor bedrijven.
2. Vermijden van een single point of failure: de organisatorische en financiële gevolgen voor de dienstverlening bij uitval van DigiD kunnen heel groot zijn. Een multimiddelenstrategie, waarbij de afhankelijkheid van DigiD wordt verkleind, is daarom een uitdrukkelijke vereiste voor de robuuste toekomst. Vanuit burgerperspectief betekent dit redundantie, het garantiespoor voor het digitale verkeer met de overheid en keuzevrijheid;
3. Verbinden van het publieke met het private domein is gewenst: burgers en bedrijven doen niet alleen digitaal zaken met de overheid, maar ook in het private (commerciële) domein: ze bankieren digitaal, kopen online, maken gebruik van social media. Bij deze diensten moeten ze zich vaak ook digitaal identificeren.

In dit clusterplan wordt aangegeven wat volgens de regieraad I&A de komende twee jaar moet gebeuren om een samenhangende identificatie- en authenticatievoorziening te realiseren die invulling geeft aan deze doelstellingen.

Terugblik: prioriteiten en realisatie clusterplan 2015

De prioriteiten van de regieraad I&A in 2015 waren:

Samenhang en voortgang creëren tussen de ontwikkelingen op het eID stelsel, de lopende pilots daarbinnen, de ontwikkeling van een publiek middel en de huidige ontwikkelingen op DigiD DigiD Machtigen en eHerkenning.

Realisatie 2015:

- Vanuit B&I/BZK is een gedelegeerd opdrachtgever aangesteld, die toe moet zien op de samenhang tussen enerzijds de ontwikkeling van Idensys en de verbinding met de activiteiten binnen het project publieke eID middelen. Tevens coördineert de gedelegeerd opdrachtgever het pilottraject, dat najaar 2015 start en waarvan de resultaten medio 2016 verwacht worden. Ook ziet de gedelegeerd opdrachtgever toe op de gesprekken die gevoerd worden met de banken ten aanzien van de mogelijke inzet van bankmiddelen voor toegang tot overheidsdienstverlening (voor nu is alleen toegang tot de dienstverlening van

de Belastingdienst voorzien) en de Remote Documentation Authentication (RDA) pilot van de RDW.

- Op 16 september 2015 is het Tactisch Beraad Idensys akkoord gegaan met release 1.9b van het stelsel. Bovendien is door het project Toezicht alles klaar gezet om de toezichthouder zijn werk te kunnen laten doen. Met deze samenhangende besluiten is de eerste versie van Idensys volgens planning gerealiseerd.
- Verschillende soorten pilots zijn voorbereid, met publieke middelen, private middelen en bankmiddelen. Daarmee wordt vorm gegeven aan de multimiddelenstrategie Voor de Idensys pilots met private middelen in het publieke domein moet het BSN koppelregister worden ontwikkeld en voor de pilots met publieke middelen moet de DigiD authenticatiedienst worden doorontwikkeld De planning is dat vanaf december 2015 met een beperkte groep wordt gestart met de pilot, met name om te testen of de uitgereikte middelen (eNIK en cardreader) probleemloos kunnen worden gebruikt met de PC van de gebruikers. De Authenticatiedienst is begin 2016 getest en gereed voor gebruik.
- De financiering van het beheer en het toezicht op Idensys is voor 2015 en 2016 middels de governance van de Digicommissaris grotendeels geregeld en vindt volledig via de Aanvullende Post plaats. Hetzelfde geldt voor de pilots met de publieke middelen.

Nog openstaand:

Er zijn nog verschillende openstaande financieringsvraagstukken, waarvan de financiering van de uitrol van (publieke) middelen er één is. Ook speelt nog de financiering van het beheer van het BSN Koppelregister en van de benodigde programma- en projectkosten. Daarnaast is het toekomstige business model Idensys nog in ontwikkeling, ligt er nog een specifieke efficiencykorting eID/DigiD en moeten er GDI-breed nog efficiencykortingen en een doorbelastingstaakstelling worden verwerkt. Doorontwikkeling Idensys: Idensys is nu gereed voor de pilots, maar zal wel verder doorontwikkeld moeten worden.

Bevorderen aansluiting en gebruik DigiD, DigiD Machtigen en eHerkenning inclusief benodigde doorontwikkeling.

Realisatie 2015:

- Het gebruik van DigiD groeit stevig; naar verwachting stijgt het aantal transacties in 2015 naar iets meer dan 200 miljoen. DigiD heeft zich heel goed gehouden tijdens de 'Digistorm-periode' (de twee maanden voor 1 april, Nederlanders hun belastingaangifte doen). Om te kunnen blijven voldoen aan de toenemende behoefte aan het online, op verschillende betrouwbaarheidsniveaus, kunnen verifiëren van (de identiteit van) burgers en degenen die zij vertegenwoordigen, zal DigiD worden versterkt. Om daaraan richting te geven, is het traject 'toekomstverkenning DigiD' gestart.
- De groei van het gebruik van DigiD Machtigen is beperkt. Het gebruik neemt wel toe, in 2015 zijn er nieuwe dienstverleners en nieuwe stromen aangesloten. Tevens lag het gebruik tijdens de aangifte hoger dan in 2014. Echter is het wel zo dat het aantal dienstverleners dat aansluit veel lager is dan Logius had verwacht. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de constatering dat deze voorziening wellicht aan een fundamentele herbouw toe is; momenteel wordt dat onderzocht.
- Het gebruik van eHerkenning stijgt gestaag. Op 1 september 2015 waren er bijna 200 dienstverleners aangesloten op eHerkenning, zijn er ruim 200.000 authenticatiemiddelen uitgegeven, waarmee ruim 4 miljoen transacties hebben plaatsgevonden.

Nog openstaand:

- Toekomstverkenning DigiD; deze toekomstverkenning en de prioriteiten in doorontwikkelrichting die daaruit voortvloeien zullen worden besproken in de regieraad I&A van december 2015 en vastgelegd in de desbetreffende bestedingsplannen. Daarbij zal ook worden ingegaan op de doorontwikkeling van DigiD in relatie tot Idensys.
- Besluitvorming toekomst en doorontwikkeling DigiD Machtigen.

Uitdagingen 2016 en verder

In 2015 is door de Regieraad Identificatie en Authenticatie (I&A) aandacht besteed aan het bepalen van de koers, het in samenhang sturen op deze ontwikkelingen en op het stimuleren van het gebruik van de generieke voorzieningen. De ontwikkeling richting één stelsel voor identificatie en authenticatie met daarbinnen, naast private middelen, ook een publiek authenticatiemiddel op het hoogste niveau van betrouwbaarheid blijft daarbij één van de belangrijkste uitdagingen. Daarnaast zijn de verhoudingen en besluitvormingsstructuur rondom eHerkenning, DigiD en het toekomstige eID-stelsel/Idensys nog niet volledig uitgekristalliseerd. Het bestuurlijke landschap en het aantal gremia rondom elektronische identificatie blijft zeer complex, temeer omdat publieke en private (met name commerciële) doelen niet altijd volledig met elkaar op één lijn liggen. Vereenvoudiging en verheldering van de besluitvormingsstructuur, inclusief de rol van de regieraad, is een aandachtspunt voor 2016.

Vanuit die situatie zijn voor 2016 en de volgende uitdagingen relevant:

1. De urgentie is hoog, het realisatietempo vraagt aandacht

De beschikbaarheid van adequate authenticatiemiddelen is een belangrijke factor voor de kabinetsdoelstelling Digitaal 2017. Overheidsorganisaties hebben breed beschikbare voorzieningen met een hoog betrouwbaarheidsniveau nodig om hun digitale dienstverlening, maar ook andere beleidsdoelstellingen voluit te kunnen realiseren, bijvoorbeeld op het gebied van eHealth en het uitwisselen van medische gegevens. Ze willen daarbij niet meer afhankelijk zijn van één beschikbaar middel (DigiD), zoals op dit moment het geval is. Daarnaast zijn machtigingsfunctionaliteiten nodig voor bijvoorbeeld wettelijke vertegenwoordiging, ondercuratelestelling en machtigen binnen bedrijven.

De urgentie is hoog, maar tegelijkertijd is in het traject op weg naar dit clusterplan door verschillende partijen aangegeven dat de realisatie achterblijft. Daarvoor worden door deze partijen meerdere redenen genoemd: het politiek bestuurlijke krachtenveld is complex en onoverzichtelijk, er zijn onopgeloste en slepende financiële vraagstukken, (vrijwel) niemand overziet het geheel, niemand heeft doorzettingsmacht. Er is werk aan de winkel om in 2017 een set samenhangende voorzieningen te realiseren waarmee wordt voldaan aan de beleidsdoelstellingen 'multimiddelenstrategie', 'hoog betrouwbaarheidsniveau' en 'aansluiting tussen publieke en private domein'.

Wat er zou moeten gebeuren:

- De besluitvormingsstructuur moet worden verhelderd en (wellicht) vereenvoudigd, zodat sneller gehandeld kan worden;
- Financiële vraagstukken die de voortgang belemmeren moeten geagendeerd worden en opgelost. Dan gaat het met name om het vraagstuk rondom de financiering van de uitrol van het publieke middel; ook dient er in 2016 overeenstemming te worden bereikt in het Strategisch Beraad Idensys over het business model dat gaat worden gebruikt voor Idensys, zodat helder is wie wanneer wat betaalt.
- Nieuwe financiële behoeften worden via de spelregels van de Financiële Leidraad in kaart gebracht en van dekking voorzien; Daarbij is extra aandacht voor de toenemende vraag naar en gebruik van I&A voorzieningen als gevolg van beleid vanuit de verschillende sectoren. Effectief gebruik van de baten in deze context moet nog uitkristalliseren.

2. De samenhang is niet altijd even duidelijk

Er leven verschillende vragen over de samenhang tussen de voorzieningen in het cluster I&A. Een vraagstuk voor 2016 is de verhouding tussen DigiD en Idensys. Temeer omdat er in financieel opzicht een korting op eID en DigiD is ingeboekt (- €1.0 miljoen in 2016, - €5,3 miljoen in 2017 en - €9,7 miljoen in 2019), vanuit de veronderstelling dat het opgaan van DigiD in Idensys een besparing op zal leveren. Het is echter nog niet duidelijk hoe dit opgelost wordt.

De toekomstverkenning DigiD zal onder andere ingaan op die samenhang met Idensys en de daaruit voorkomende financiële effecten. Hoe enerzijds dient te worden omgegaan met de beoogde

en efficiencykorting en anderzijds met maatregelen ter versterking van DigiD en doorontwikkeling van Idensys, is een belangrijk vraagstuk.

Daarnaast zijn er ook vragen over de samenhang tussen Idensys en de bankenpilots, het publieke middel en RDA.

Dit vraagt om:

- Verduidelijking van de samenhang tussen de verschillende I&A voorzieningen, waar nodig voor te leggen aan de regieraad en het Nationaal Beraad ter bekrachtiging en bredere verspreiding.
- Een roadmap ter besluitvorming in de regieraad I&A voor het opgaan van DigiD in Idensys, waarbij in de zin van financiering rekening moet worden gehouden met de sterke groei van DigiD, bijvoorbeeld als gevolg van de invoering van de Wet Elektronisch Berichtenverkeer (EBV).
- Het op gang brengen van samenwerking tussen de publiek-private governance van Idensys en het afnemersoverleg DigiD, als een voorportaal van de Regieraad I&A, om zeker ten aanzien van DigiD de juiste (beleids-)vragen, -keuzes en in relatie tot de doorontwikkelagenda, financiën en capaciteit in samenhang met bijvoorbeeld Idensys te bezien.
- Bespreking en vaststelling van de prioriteiten voor de doorontwikkeling van DigiD (toekomstverkenning DigiD) in de regieraad I&A.

3. Privacy en fraudebestrijding moeten goed geregeld zijn.

Uiteraard geldt voor alle authenticatiemiddelen dat privacy van gebruikers goed geregeld is en fraude wordt bestreden. Meer specifieke toekomstige uitdagingen voor identificatie en authenticatie liggen in het in balans brengen van publieke en private belangen en in privacybescherming en fraudebestrijding binnen het stelsel. In de zorgsector bijvoorbeeld is de centrale vraag hoe bijzondere persoonsgegevens (medische informatie etc.) digitaal en op een veilige manier ontsloten kunnen worden naar de burger, waarbij fraude met het identificatiemiddel uitgesloten moet zijn.

Het Introductieplateau Idensys, dat dient als platform voor de in 2015 startende pilots met private middelen in de private en publieke sector, is gebaseerd op het afsprakenstelsel eHerkenning v1.9. eHerkenning is echter oorspronkelijk bedoeld voor authenticatie voor bedrijven, niet voor burgers. Dit vereist een andere manier van privacybescherming. Eén van de verschillen is dat Idensys middels een BSN-koppelregister (dat feitelijk een 'ontkoppelregister' is, dat de privacy van burgers beschermt) zal werken. De Privacy Impact Analyse (versie 1.0, 10 juli 2015) wijst een aantal risico's uit, die middels organisatorische, technische en/of procedurele mitigerende maatregelen worden opgelost. Aangezien het Introductieplateau Idensys niet de eindsituatie zal zijn, zal het doorontwikkeltraject na de pilots in 2016 erg belangrijk zijn. Tijdens de pilots zal privacybescherming middels procedurele en organisatorische maatregelen wordt ingeregeld, er is (nog) geen sprake van privacy by design of privacy enhancing technology.

Daarnaast is er soms een spanning tussen enerzijds het beschermen van privacy en anderzijds het openhouden van opties voor fraudebestrijding. Eind 2015 zijn de eerste contouren van een beleidskader hiervoor neergezet¹², in 2016 moet ook dit verder uitgewerkt en door het Tactisch Beraad in de definitieve versie van het afsprakenstelsel geïmplementeerd worden.

Ten aanzien van DigiD wordt verder gewerkt aan de versterkingsagenda om onder andere fraude te voorkomen.¹³

4. Internationale ontwikkelingen

¹² Kamerbrief 20 juni 2015 Betreft Pilotvoorwaarden en pilotcriteria eID Stelsel Kst. 2014-2015 26643 nr. 363.

¹³ Kamerbrief 24 februari 2015 Betreft kosten versterking DigiD en voortgang oplossen onvolkomenheden beveiligingsnorm DigiD Kst 2014-2015 26643 nr. 352.

In september 2014 is de Europese verordening elektronische identiteiten en vertrouwensdiensten (910/2014, eIDAS) in werking getreden. In Nederland is EZ dossierhouder en primair verantwoordelijk voor een tijdige juridische en praktisch implementatie. De implementatie vindt plaats langs 4 sporen: juridisch, technisch, organisatorisch en financieel. De implementatieagenda wordt besproken in de Regieraad I&A, om te borgen dat de verordening praktisch uitvoerbaar is voor Nederlandse overheidsorganisaties.

De Rijksdienst voor ondernemend Nederland (RVO) heeft met de pilot rondom internationaal inloggen al een basis gelegd waarop verder geborduurd kan worden.

Daarvoor is nodig:

- Dat de ontwikkeling en de implementatie van het ontkoppelpunt en de adapter worden gestart in 2016;
- Dat besloten wordt over de inbedding ervan;
- Dat er een koppeling komt met de registratie van buitenlandse natuurlijke personen, die onder de verzameling van diensten een BSN/RNI (register niet-ingezetenen) vereisen. Dit kan leiden tot een pilot op dit vlak.

5. Ruimte voor innovatie, zoals mobiele toepassingen

Door de opkomst van mobiele apparaten als smartphones en tablets neemt de vraag naar apps en slimme toepassingen toe. De burger verwacht van de overheid dat deze mee gaat met de tijd. De actuele en efficiënte dienstverlening die bijvoorbeeld door banken wordt aangeboden, wordt als voorbeeld gezien. Op dit moment is het voor een groot aantal overheden niet mogelijk verregaande stappen te maken in het aanbieden van apps aan hun doelgroep, omdat dat met het huidige DigiD nog niet mogelijk is. Met de huidige ontwikkelkalender wordt dit medio 2016 wel mogelijk.

De plannen voor het te ontwikkelen publieke authenticatiemiddel voorzien vooralsnog niet in een mobiele toepassing. In de pilot wordt gebruik gemaakt van chiptechnologie op bestaande identiteitskaarten, rijbewijzen, vreemdelingen- en geprivilegieerdenpassen. Gezien de sterke toename van het gebruik van mobiele apparaten bij burgers, is het de vraag hoe aansluiting kan worden gevonden bij de manier waarop burgers hun zaken met de overheid (willen) regelen. In de doorontwikkeling van DigiD is het wel specifiek de bedoeling dat de in ontwikkeling zijnde authenticatie app gebruik gaat maken van near field communication (NFC) om te kunnen 'praten' met paspoorten/rijbewijzen of identiteitskaarten.

Innovaties, zoals inloggen met biometrie, worden in het commerciële domein toegepast, maar blijven binnen de overheid nog weinig benut.

Wat moet gebeuren:

- Mobiele toepassingen met DigiD (door)ontwikkelen in 2016 en opnemen in de doorontwikkelagenda DigiD 2017.
- Tevens stimuleren dat ook met betrekking tot eID in den brede wordt gekeken naar mobiele toepassingen en andere innovaties.

6. Groei aansluiting en gebruik

De groei van het aantal aansluitingen op en gebruik van op de verschillende voorzieningen, die in 2015 is in/doorgezet, leidt tot een aantal nieuwe vraagstukken:

In 2015 is de Operatie EBV in gang gezet. Deze operatie, waarbij het berichtenverkeer van de Belastingdienst naar burgers op grote schaal gedigitaliseerd wordt, leidt potentieel in 2016 en 2017 tot een grote stijging van het gebruik van DigiD en DigiD Machtigen met de bijbehorende kosten. Hier is in het bestedingsplan (nog) geen rekening mee gehouden.

eHerkenning blijft, binnen het instellingsbesluit Elektronische Toegangsdiensten, als merk naast Idensys bestaan. Aansluiten op eHerkenning, als voorbereiding op aansluiting op de eindversie van Idensys, blijft daarom belangrijk om de digitale overheidsdienstverlening aan bedrijven te

faciliteren. Na de evaluatie van Idensys in 2016 zal EZ een besluit moeten nemen of het merk eHerkenning gehandhaafd dient te blijven naast dat van Idensys.

Op dit moment is de machtigingsfunctionaliteit binnen de GDI-voorzieningen nog onvoldoende om de groeiende vraag te kunnen faciliteren. Dit gaat met name om het machtigen van bewindvoerders, curatoren, mentoren en overige gemachtigden zoals advocaten voor burgers. Bij bedrijven gaat het over zowel horizontale (via intermediairs en dergelijke) als verticale vertegenwoordiging (binnen een bedrijf). Idensys beoogt daarin in de toekomst verandering te brengen. Echter, ook hiervoor geldt dat tijdelijke oplossingen kunnen worden gezocht binnen de huidige voorzieningen op middellange termijn. Dit betreft complexe materie. De regieraad voert regie over de doorontwikkeling en financiering van een machtigingsfunctionaliteit binnen DigiD Machtigen en eHerkenning (in lijn met de ontwikkelingen Idensys). Binnen de publiek-private governance van Idensys zal gewerkt worden aan de ontwikkeling van nieuwe functionaliteiten, zoals diensten voor het controleren van machtigingen en wettelijke vertegenwoordiging (autorisatie).¹⁴ Die ontwikkelingen dienen goed op elkaar aan te sluiten.

7. Wetgeving moet geregeld worden

Wetgeving is een belangrijke randvoorwaarde voor het cluster I&A, met name ten aanzien van Idensys. De pilots worden gefaciliteerd door de Wet Elektronisch Berichtenverkeer, het BBesluit verwerking persoonsgegevens DigiD, DigiD Machtigen, MijnOverheid en BSN-Koppelregister en de RRegeling voorzieningen generieke digitale infrastructuur. Deze moeten op 1 november 2015 in werking treden. Voor de pilots met het publieke middel is een Tijdelijke regeling pilot elektronische NL'se identiteitskaart in de maak, deze moet op 1 december in werking treden. In de definitieve situatie maken Idensys en het publieke middel onderdeel uit van de wetgeving inzake de generieke digitale infrastructuur, met name de Wet GDI.

Wetgeving is niet alleen een randvoorwaarde om bruikbare en veilige identificatie- en authenticatievoorziening te realiseren. Wetgeving kan ook stimulerend of juist belemmerend werken op vernieuwing. De wetgeving rond toegang tot het BSN wordt in dat opzicht steeds knellender. Er is een beweging richting meer digitale zelfbeschikking door burgers (regie op eigen gegevens); bedrijven (banken, online gokwereld, pensioen- en zorgverzekeraars bijvoorbeeld) vragen om mogelijkheden om hun klanten eenduidig te definiëren met behulp van het BSN. In combinatie met een op handen zijnd wettelijk kader op het gebied van privacy (vanuit de dataproductierichtlijn EU) ontstaat momentum om het privacydebat en de bestaande kaders te herijken. Een voorbeeld van zo'n discussie is een breder privaat gebruik van het BSN, bijvoorbeeld door banken. Het is de moeite waard om in Nederland het debat over privaat gebruik van het BSN te voeren en te bepalen of en onder welke voorwaarden dat eventueel mogelijk zou zijn.

Wat moet hiervoor gebeuren:

- Gesprek openen in regieraad I&A, en later in Nationaal Beraad, over privaat gebruik van het BSN en onder welke voorwaarden dat eventueel mogelijk zou kunnen zijn, met als doel herijking van de wettelijke kaders rondom de thema's privacy en privaat gebruik van het BSN.

Prioriteiten cluster I&A 2016/2017

Algemeen

Het beschikbaar zijn en blijven van state of the art, betrouwbare, gebruikersvriendelijke en veilige identificatie- en authenticatiemiddelen is randvoorwaardelijk voor het realiseren van een moderne digitale overheid. Het realiseren van Idensys is dan ook een belangrijke prioriteit in het Digiprogramma. Politiek, (top-)ambtelijk, vanuit ICT-leveranciers en andere bedrijven is er veel belangstelling om mee te kijken, mee te denken en mee te doen. In 2015 is door een groot aantal partijen hard gewerkt aan het realiseren van Idensys. Er is ook heel veel energiegestopt in het meten en zichtbaar maken van de voortgang, het reviewen van de manier waarop wordt gewerkt, het verkennen van andere en betere manieren om hetzelfde te bereiken en in het informeren van

¹⁴ Kamerbrief 20 juni 2015 Betreft Pilotvoorwaarden en pilotcriteria eID Stelsel Kst. 2014-2015 26643 nr. 363.

de vele geïnteresseerde en betrokken partijen. Voor 2016 moet de nadruk liggen op realisatie, testen en beproeven, zodat er in 2017 een beproefde, veilige, betrouwbare voorziening is. 2016 wordt dan ook het jaar van de pilots, en daarmee gaan ook burgers (en bedrijven) ervaring opdoen met het Idensys.

Tot nu toe is de ontwikkeling van I&A voorzieningen gericht geweest op de belangen en behoeften van (overheids)dienstaanbieders, verantwoordelijke en betrokken departementen, middenleveranciers en de politiek. In 2016 en met name 2017 zal het belang van de eindgebruikers –burgers en bedrijven- steeds zwaarder moeten gaan wegen, om uiteindelijk te komen tot een samenhangende set voorzieningen die veilig en gemakkelijk zaken doen ondersteunt en waaraan zij mogelijk ook financieel gaan bijdragen.

De kern van het clusterplan I&A 2016-2017 is dan ook:

- Oplossen van slepende financiële vraagstukken die de voortgang belemmeren
- Verhelderen en waar mogelijk vereenvoudigen van de besturingsstructuur waarmee het geheel (Idensys, publieke middel, bankenpilot, RDA en DigiD) richting één samenhangend stelsel wordt gestuurd.
- Samenhang verhelderen en uitdragen
- Besluitvorming over vervolg na pilots in Nationaal Beraad van oktober/november 2016 afronden.
- Agenderen van mobiele toepassingen en andere innovaties

Per voorziening

DigiD:

DigiD is de online authenticatievoorziening van de overheid voor burgers, zo weet de overheid op internet met wie zij te maken heeft. Met een DigiD kunnen burgers inloggen op websites van de overheid en in de zorg. Een DigiD BasisBasis bestaat uit een gebruikersnaam en wachtwoord, dat de burger zelf mag kiezen.

Naast deze DigiD Basis bestaat er ook een DigiD Midden, met een hoger authenticatieniveau en een extra controlestep via sms. Burgers kunnen daarmee inloggen op websites waarvoor deze extra controle verplicht is. De sms'jes die ontvangen worden zijn gratis voor de burger. De geldigheid van DigiD is 3 jaar nadat deze voor het laatst is gebruikt. De gebruikersnaam en het wachtwoord zijn strikt persoonlijk.

Acties 2016-2017:

- Ontwikkeling van een mobiele toepassing ("DigiD-app"), zowel als alternatief voor SMS als voor gebruik door mobiele publieke diensten ("apps" van dienstverleners);
- Migreren van de DigiD-infrastructuur van een private leverancier naar een overheidsdatacentrum;
- Opschalen van de voorziening in verband met de verwachte explosieve groei in gebruik als gevolg van met name de Wet EBV;
- Doorontwikkeling van de voorziening, waaronder revocatie bij overlijden;
- Mede afhankelijk van de ontwikkelingen binnen Idensys: toevoegen van een authenticatiemiddel met betrouwbaarheidsniveau 'substantieel' (mogelijk RDA);
- Voorbereiden van DigiD op ingroei in Idensys (2016) en daadwerkelijk deelnemer worden van Idensys (2017). Dit is alleen haalbaar als in de eerste helft van 2016 dat besluit genomen is.
- Doorontwikkeling van de informatiebeveiliging van DigiD naar ISO 27000 certificering (o.a. Idensys verplichting).

DigiD Machtigen:

DigiD Machtigen stelt een burger in staat iemand anders (bijvoorbeeld een familielid of belastingadviseur) zaken met de overheid voor hem/haar te laten regelen, zonder dat men de eigen (strikt persoonlijke) DigiD afgeeft. Dit doet men door die andere persoon te machtigen. Machtigingen kunnen telefonisch of met DigiD aangevraagd worden. Bij telefonische aanvraag of

aanvraag door een ander ontvangt de burger een machtigingscode per brief. Als de burger de aanvraag zelf met DigiD doet wordt de code digitaal verstrekt. Daarna geeft de burger de code aan de gemachtigde. De gemachtigde kan daarna de machtiging activeren. Een gemachtigde kan alleen zaken regelen, waarvoor de burger toestemming geeft.

Acties 2016-2017:

- Opschalen van de voorziening in verband met de verwachte explosieve groei in gebruik als gevolg van met name de Wet EBV;
- Versterken van de voorziening op het gebied van informatiebeveiliging (à la het project Arend bij DigiD);
- Doorontwikkeling van de voorziening, waaronder revocatie bij overlijden en wettelijke vertegenwoordiging;
- Mede afhankelijk van de ontwikkelingen binnen Idensys: toevoegen van (een) machtigingsregistratie met betrouwbaarheidsniveau 'substantieel' en/of 'hoog';
- De impact van de wet GDI en het streven naar een Digitaal 2017 is alleen op hoofdlijnen bepaald. Daarbij is het de voorlopige verwachting dat de omvang van DigiD Machtigen die van DigiD zal benaderen.
- Doorontwikkelen van de usability ('fase 2, o.a. registreren van 'mandjes' met machtigingen).
- Ontwikkelen van een toepassing zoals de 'DigiD app' ter ondersteuning van het gebruik.

eHerkenning:

Zoals burgers met een DigiD kunnen inloggen bij de overheid, zo kunnen bedrijven, ondernemers en beroepsbeoefenaren dat met eHerkenning. Een belangrijk verschil is dat DigiD wordt verstrekt door de overheid en eHerkenning door commerciële bedrijven. eHerkenning is een gestandaardiseerd inlogstelsel, waarmee (publieke en private) diensten veilig online toegankelijk worden. Met eHerkenning hoeven organisaties niet zelf een inlogstelsel te laten ontwikkelen of in stand houden en te beheren. Ook hoeft de organisatie zelf geen inlogmiddelen uit te geven. Beheer, doorontwikkeling en beveiliging worden voor de organisatie verzorgd.

Acties 2016-2017:

- Vanaf 2016 vinden alle acties in het kader van het Afsprakenstelsel Elektronische Toegangsdiensten plaats in het kader van Idensys. eHerkenning en Idensys maken beiden gebruik van dit ene Afsprakenstelsel. Het merk eHerkenning blijft bestaan, in ieder geval gedurende de pilotfase van Idensys. Na de evaluatie van de pilotfase zal EZ een beslissing moeten nemen over het al dan niet laten vervallen van de merknaam eHerkenning ten gunste van Idensys.

Idensys, publieke middel, bankmiddel

Idensys:

De Nederlandse overheid werkt samen met het bedrijfsleven aan een standaard voor toegang tot online dienstverlening. De nieuwe naam voor deze standaard is Idensys. Idensys maakt het mogelijk dat burgers, consumenten en ondernemers op termijn beter online zaken kunnen doen met overheid en bedrijfsleven.

Publieke middel:

Het is een overheidstaak om burgers te voorzien van identiteitsdocumenten waarmee zij hun identiteit kunnen aantonen. Die rol ziet ze ook voor zichzelf in de digitale wereld. Het huidige DigiD werkt goed voor de huidige digitale dienstverlening in de BSN-sector, voor dienstverlening waarvoor een laag betrouwbaarheidsniveau is vereist. Voor dienstverlening waarvoor identiteitsvaststelling met een hoger zekerheidsniveau nodig is, is doorontwikkeling van de bestaande, of zijn nieuwe authenticatiemiddelen nodig. Bestaande wettelijke identiteitsdocumenten (identiteitskaart, rijbewijs, vreemdelingendocument en geprivilegieerden pas) worden daarom straks ook beproefd met het oog op hun gebruik als digitaal inlogmiddel. Inloggen wordt alleen

mogelijk op websites van de overheid en van organisaties die een publieke taak uitvoeren, dus niet op websites van bedrijven. Eind 2015 zijn een aantal proeven gestart. Als deze proeven slagen kan het publieke eID-middel onderdeel worden van Idensys.

BankID:

De Belastingdienst voert verkennende gesprekken met enkele banken over een pilot met bankmiddelen waarmee ingelogd kan worden bij de Belastingdienst. De inzet daarbij is dat deze pilot aansluit op de technische eisen en normenkaders van Idensys. Indien de pilot met de banken inderdaad wordt uitgevoerd, zal op basis van de ervaringen gekeken worden op welke wijze integratie van bankmiddelen binnen Idensys zou kunnen plaatsvinden. Bij de besluitvorming hierover zullen ook alle partijen in de governancestructuur van Idensys worden betrokken.

Acties 2016-2017

- Voorbereiden op aansluiting eIDAS
- 2016
 - Pilots in het publieke domein met publieke eID middelen, Idensys en BankID, inclusief evaluatie door begeleidingscommissie (politieke besluitvorming medio 2016);
 - Voorbereidingen om te komen tot publieke eID middelen in 2017 (afhankelijk van politieke besluitvorming);
 - Voorbereidingen om te komen tot een stelsel in 2017 (afhankelijk van politieke besluitvorming).
- 2017
 - Initiatieven convergeren tot een stelsel (afhankelijk van de politieke besluitvorming).

Ter info: eIDAS

In september 2014 is de Europese verordening elektronische identiteiten en vertrouwensdiensten (910/2014) in werking getreden. Deze Europese wet zorgt ervoor dat burgers en bedrijven hun nationale elektronische identiteit (zoals DigiD voor burgers en eHerkenning voor bedrijven) ook kunnen gebruiken voor toegang tot digitale overheidsdiensten in andere EU-landen. De verordening biedt een juridisch kader voor een Europese markt voor vertrouwensdiensten. Hierdoor krijgen de elektronische diensten dezelfde juridische status als op papier en kunnen deze diensten in andere lidstaten worden erkend en is gebruik in andere lidstaten mogelijk.

De verordening regelt tevens de voorwaarden waaronder nationale elektronische identiteiten in het buitenland erkend worden. De lidstaat moet aangemelde elektronische identiteiten met hetzelfde betrouwbaarheidsniveau uit andere lidstaten toegang bieden tot de online diensten die toegankelijk zijn voor burgers en bedrijven uit die lidstaten. Om het betrouwbaarheidsniveau van grensoverschrijdend gebruik van elektronische identiteiten hoog te houden, zijn er nationale toezichthouders. Deze controleren de werking van vertrouwensdiensten, waarmee stukken veilig en digitaal kunnen worden verstuurd.

In Nederland is EZ dossierhouder van de verordening en primair verantwoordelijk voor een tijdige juridische en praktische implementatie. EZ stemt af met BZK en Agentschap Telecom is aangesteld als de nationale toezichthouder. De implementatie van de Verordening zal gevolgen hebben voor authenticatie bij Nederlandse overheidsdienstverleners. De regieraad I&A, verantwoordelijk voor coördinatie op het gebied van authenticatie, kan door EZ en BZK geconsulteerd worden in relatie tot de implementatie van eIDAS.

De implementatie wordt langs vier sporen gedaan: juridisch, technisch, organisatorisch en financieel. 2016 is een belangrijk jaar en de tijdlijn is als volgt:

1. Vanaf 18 september 2015 is vrijwillig grensoverschrijdend gebruik van elektronische identiteiten met de niveaus 'substantieel' en 'hoog' mogelijk.

2. Per 1 juli 2016 is grensoverschrijdend gebruik van elektronische handtekeningen, - tijdstempels, -zegels, bezorgdiensten en certificaten voor authenticatie van websites mogelijk.
3. De Telecomwet, de Algemene Wet Bestuursrecht en het Burgerlijk wetboek zijn op 1 juli 2016 aangepast aan de verordening. Voor zover relevant zijn andere wetten dan eveneens aangepast.
4. Het toezicht op de verordening is op 1 juli 2016 ingeregeld. Daarbij zijn de tekortkomingen, die bij de DigiNotar-zaak aan het licht kwamen, verholpen. Het toezicht is juridisch verankerd en financieel geregeld.

Na 2016 wordt verder gewerkt aan de wederzijdse erkenning. Vanaf 18 september 2018 is de wederzijdse erkenning van elektronische identiteiten binnen de EU namelijk verplicht. Het binnenkomend internationale berichtenverkeer moeten dan worden afgehandeld via de makelaar(s) van het eID-stelsel. Nederland kan na die datum bijvoorbeeld (delen van) het Idensys-stelsel aanmelden bij de Europese Commissie. Over de implementatiestrategie hiervoor dient de regieraad I&A zich te buigen. Uiteindelijk moet de regieraad mede borgen dat de verordening praktisch uitvoerbaar is voor Nederlandse overheidsorganisaties.

Bijlage 2: Clusterplan Dienstverlening 2016/2017

Terugblik op clusterplan 2015 en realisatie ervan

Het cluster Dienstverlening richt zich op een overheid die vraaggerichte, vindbare, begrijpelijke, veilige en efficiënte dienstverlening aanbiedt, die administratieve lasten en regeldruk voor burgers en bedrijven zo ver mogelijk terugdringt en de informatiepositie van burgers en bedrijven versterkt.

De regieraad Dienstverlening stuurt vanuit dit doel op realisatie en instandhouding van een aantal samenhangende generieke voorzieningen die breed beschikbaar en betrouwbaar zijn.

De prioriteiten van de regieraad Dienstverlening in 2015:

1. Verbreden gebruik berichtenboxen voor burgers en bedrijven

Realisatie 2015: In 2015 zijn grote stappen gezet op de opschaling van de MijnOverheid Berichtenbox. Er is sprake van sterk toenemend gebruik, met name door gebruik van de berichtenbox voor het versturen van berichten door de Belastingdienst. Er is extra aansluitondersteuning aangeboden door Logius op de MijnOverheid Berichtenbox. Deze aansluitondersteuning is gefinancierd met NUP-geld. De geplande extra aansluitondersteuning vanuit de Aanvullende Post is geschrapt vanwege de opgelegde korting. Er zijn ongeveer 600.000 eindgebruikers gebruik gaan maken van de berichtenbox; er is ook een aantal organisaties aangesloten; veel daarvan zitten op dit moment nog in de testfase.

2. Integratie/harmonisatie berichtenboxen (één gezamenlijke berichtenbox)

Realisatie 2015: Begin 2015 is een onderzoek verricht naar de integratie van de berichtenboxen. In Juli 2015 heeft de regieraad Dienstverlening voor de integratie van de berichtenboxen gekozen voor een scenario waarbij er twee berichtenboxen blijven bestaan. Deze berichtenboxen maken gebruik van twee voorzieningen. De ene is geschikt voor massaal uitgaande mail en de ander is geschikt voor beveiligd heen-en-weer verkeer. Dit scenario zal worden uitgewerkt in een plan van aanpak. Met de uitvoering van dit scenario wordt bereikt dat de twee voorzieningen functioneel helder gescheiden worden, waardoor het mogelijk is de beleidsagenda's voor beide voorzieningen langs gescheiden ontwikkelpaden te realiseren; er komen gestandaardiseerde koppelvlakken van beide voorzieningen voor berichtenleveranciers en voor de "voorkant" van beide voorzieningen (aansluiting op presentatielaag). Op basis van het plan van aanpak, dat ook inzicht moet bieden in kosten van de realisatie en eventuele structurele (meer)kosten, zal een besluit genomen worden over het vervolg.

3. Regie op gegevens door burgers en bedrijven

Realisatie 2015: Er is een start gemaakt met een gezamenlijk project en een werkgroep van EZ en BZK voor regie op gegevens. Daarbij zijn concepten als Qiy en TNO-trusttester betrokken, alsmede andere concepten die in de sectoren worden ontwikkeld, zoals het persoonlijk gezondheidsdossier van VWS. Er is een plan van aanpak gemaakt om deze visie te realiseren en er wordt door de werkgroep Regie op Gegevens gestuurd op samenhang in de vele pilots en initiatieven binnen de overheid, zodat de bestaande beleidsvragen na de pilots ook daadwerkelijk kunnen worden beantwoord. De Digicommissaris heeft aandacht gevraagd voor de urgentie van dit onderwerp en voor concepten als Qiy, die mensen controle (terug)geven over hun eigen gegevens. De visie dient nog verder aangescherpt te worden om voldoende richting en houvast te bieden voor het vervolg.

4. Overheidsbrede portaalfunctie voor burgers en bedrijven en toeleiding

Realisatie 2015: Er is een start gemaakt met een visie/strategie op de overheidsbrede portaalfunctie opgesteld door BZK en EZ, waarbij een relatie is gelegd met het project 'Informatie op Maat', dat in opdracht van de VoorlichtingsRaad door AZ/RVD is uitgevoerd. In dit project is onderzocht hoe de informatievoorziening van de overheid verbeterd kan

worden. Het onderzoek heeft geleid tot een aantal aanbevelingen. Er is ook gewerkt aan een visie op MijnOverheid, de relatie van deze visie met de portalenstrategie wordt gelegd. Tenslotte heeft EZ een start gemaakt met de samenhangende doorontwikkeling van de voorzieningen voor bedrijven (Ondernemingsdossier, Ondernemersplein.nl en Berichtenbox voor bedrijven), waarbij ook de relatie met de portalenstrategie zal worden gelegd.

Verder zijn financiële tekorten, onder andere op beheer&exploitatie van MijnOverheid, met de vorming van de Aanvullende Post in maart 2015 opgelost.

Ontwikkelingen 2016-2017 op dienstverlening

Deze paragraaf beschrijft een aantal ontwikkelingen, waar de prioriteiten en acties in dit clusterplan een antwoord op willen geven. Deze constatering hebben invloed op de ontwikkeling van de voorzieningen in het cluster dienstverlening. Ze zijn opgehaald in sessies met belanghebbenden, waaronder de leden van de raad Dienstverlening, en de domeinverkenningen.

Algemeen:

Er zijn heel veel partijen actief met en voor de voorzieningen uit het cluster Dienstverlening. Sommige voorzieningen worden intensief gebruikt, bij andere voorzieningen blijft het gebruik achter. Onder overheidsdienstverleners zijn er koplopers in het gebruik van een voorziening en er zijn partijen waar nog geen zicht is op aansluiting en gebruik. De rationaliteit van aansluiten op en gebruik van generieke voorzieningen is op generiek niveau anders dan op organisatieniveau. Daar waar burgers en bedrijven een voorziening (nog) niet gebruiken, is niet altijd helder waarom niet.

Ontwikkeling 1: Toenemende vraag naar dienstverlening op maat

Op dit moment bestaat de GDI uit voorzieningen voor bedrijven en voorzieningen voor burgers. Binnen het cluster dienstverlening geldt dat bijvoorbeeld voor de berichtenboxen (berichtenbox Mijnoverheid en berichtenbox bedrijven), websites (ondernemersplein en overheid.nl) en gepersonaliseerde portalen (ondernemingsdossier en MijnOverheid). Dat onderscheid is in afnemende mate relevant, onder andere versterkt en zichtbaar gemaakt door het toenemende aantal zzp'ers die zowel een BSN als een KvK nummer hebben en soms met een 'burgervoorziening' en soms met een 'bedrijvensvoorziening' worden bediend. Het wegnemen van belemmeringen in de klantreis tussen het burger en bedrijven domein is dan ook al een paar jaar uitgangspunt van beleid: zo is de integratie van de berichtenboxen onderzocht en wordt een overheidsbrede portalenstrategie opgesteld. Tegelijkertijd zien we ook dat 'burger' en 'bedrijf' maar twee van de vele rollen zijn waarin mensen in aanraking komen met de overheid. Mensen zijn ook werknemer, student, patient, inwoner, eigenaar, etc. Bijvoorbeeld: iemand heeft een PGB, studeert, bezit een auto en woont in de gemeente Stadskanaal. Dit leidt tot verschillende soorten interacties met verschillende overheidsorganisaties, waarbij de situatie en het verwachtingspatroon van de dienstverlening verschilt. Dit vraagt om dienstverlening die georganiseerd is naar ketens of levensgebeurtenissen, waarbij gebruik wordt gemaakt van dezelfde voorzieningen en optimaal hergebruik van informatie binnen en tussen die ketens plaatsvindt.

Ontwikkeling 2: infrastructurele en technische mogelijkheden leiden tot steeds hogere verwachtingen ten aanzien van het niveau van digitale dienstverlening

Mensen baseren hun verwachtingspatroon van de dienstverlening van de overheid onder andere op de nieuwe mogelijkheden die de bedrijven waar ze zaken mee doen, zoals webwinkels, hen bieden. Dit leidt tot toenemende verwachtingen van de overheidsdienstverlening. Voorbeelden zijn het niet opnieuw hoeven aanleveren van gegevens waarover de overheid al beschikt, informatieve apps op basis van data die de overheid heeft, realtime of in ieder geval zeer snelle responsieve dienstverlening en de mate waarin de klant zich gekend voelt. In ieder geval verwacht men dat het mogelijk is om digitaal zaken te doen. Datzelfde geldt voor het gebruik van mobiele middelen: mensen gebruiken op grote schaal mobiele telefoons en tablets en het gebruik van mobiele toepassingen heeft in de samenleving een grote vlucht genomen; dat wordt ook verwacht bij overheidsdienstverlening.

Ontwikkeling 3: één overheid: samenwerken en standaardisatie is nodig

Het is voor mensen in afnemende mate relevant welke overheidsorganisatie waarover gaat. Door de toenemende digitalisering is iedere overheid 'nabij'. Situaties die als één gebeurtenis worden beleefd (huis kopen, bedrijf starten, etc.), worden vaak door meerdere overheidsorganisaties afgehandeld. Hoewel de afgelopen jaren heel veel vooruitgang is geboekt in ketenoptimalisatie en keten- en situatiegericht werken, is de overheid in termen van dienstverlening nog vaak een veelkoppig monster: er zijn verschillende dienstverleningsconcepten in zwang (één loket, per doelgroep een loket, geen loket), verschillende serviceniveaus (toeleiding, aanvulling, reactietermijnen, etc.), verschillende manieren van communiceren (met mijn domein, berichtenbox, email). Kortom samenhang in dienstverlening en informatieverstrekking binnen ketens gaat steeds beter, maar ontbreekt vaak nog op het niveau van één overheid. Dit vraagt om verdere standaardisatie van processen: wat standaard of hetzelfde is, moet gestandaardiseerd worden. Daarnaast vraagt dit om generieke inrichting voor standaardfunctionaliteiten en samenhangende toeleiding, om de informatiehuishouding en dienstverleningsprocessen te stroomlijnen en randvoorwaarden en kaders neer te zetten waarbinnen keuzevrijheid en maatwerk vorm kunnen krijgen.

Constatering 4: Het gebruik van GDI voorzieningen door overheidsorganisaties, burgers en bedrijven blijft achter.

De GDI voorzieningen uit het cluster dienstverlening zijn ontwikkeld als standaardvoorziening voor de standaardfunctionaliteiten die steeds weer terugkomen in de informatie-uitwisseling en de interactie tussen de overheid en burgers en bedrijven. Om een paar voorbeelden te noemen: voor grote, geautomatiseerde berichtenstromen tussen bedrijven en de overheid zijn Digipoort en SBR ontwikkeld, voor berichtenverkeer zijn er berichtenboxen en voor het ontsluiten van informatie is er de standaard Samenwerkende Catalogi. Breed gebruik van deze voorzieningen is een voorwaarde voor eenduidige overheidsdienstverlening en levert vaak efficiency op: bij breed gebruik daalt immers de prijs per transactie en alternatieve voorzieningen hoeven niet meer doorontwikkeld en beheerd te worden.

Mensen zien een eenduidige overheid, die voor dezelfde functionaliteit ook dezelfde voorziening gebruikt. Hoewel het bij sommige voorzieningen (DigiD) heel goed gelukt is om breed gebruik door de overheid te realiseren¹⁵, is het voor andere voorzieningen (berichtenboxen, SBR) nog een aandachtspunt voor de komende jaren. Ook daar waar dienstverlening gedigitaliseerd is, worden er nog te vaak niet-generieke voorzieningen, portalen en toepassingen (door)ontwikkeld door overheidsorganisaties.

Daarnaast zijn er een aantal ontwikkelingen die generiek, niet specifiek voor het cluster dienstverlening, de agenda voor de GDI (blijven) bepalen: het belang van het verminderen van administratieve lasten en regeldruk en de toenemende discussie over privacy.

Prioriteiten voor dit cluster voor 2016/2017

Uit het voorgaande volgt een aantal prioriteiten voor het cluster Dienstverlening en de GDI-voorzieningen die daaronder vallen.

Algemeen

De regieraad Dienstverlening is aan zet om de ontwikkeling naar 'één nieuwe overheid' verder te brengen. Een aantal vraagstukken blijven daarbij relevant: hoe betrekken we eindgebruikers, welke afspraken moeten er gemaakt worden over beveiliging en privacy, wat doet de overheid en wat laat zij aan de markt en hoe verhoudt de GDI zich tot de sectorale digitale infrastructuur? Dit zijn geen issues die specifiek in dit cluster spelen, het zijn ook geen issues die op korte termijn van een pasklaar en eenduidig antwoord kunnen worden voorzien. Het is wel van belang dat in 2016 en 2017 het gesprek hierover wordt gevoerd, met als oogmerk om werkbare afspraken te maken zodat de voortgang op realisatie, instandhouding, doorontwikkeling en gebruik van de GDI niet stopt.

¹⁵ . Breed gebruik heeft ook een risico van Single Point of Failure in zich; daar moet bij het ontwerpen en ontwikkelen van voorzieningen rekening mee gehouden worden.

Samenhang aanbrengen vanuit eindgebruikersperspectief

De voorzieningen in het cluster bepalen samen in grote mate hoe de overheidsdienstverlening er nu in de praktijk uitziet: hoe wordt informatie uitgewisseld, hoe ontvangt iemand zijn digitale post, welke antwoorden en documenten vindt hij waar? In 2015 is begonnen met het op orde brengen van de basis vanuit het perspectief van de individuele voorzieningen; dat zal overigens ook in 2016 nog aandacht vragen.

Om de samenhang tussen voorzieningen te vergroten, is een portalenstrategie in ontwikkeling voor de informatieportalen en zijn via het integratieonderzoek de twee berichtenboxen ten opzichte van elkaar herijkt. Ook die zaken vragen nog om verdere aandacht in 2016, om de samenhang daadwerkelijk zichtbaar te maken.

Om een antwoord te hebben op de steeds hogere verwachtingen ten aanzien van de overheidsdienstverlening, is het van belang dat in 2016 en 2017 de samenhang tussen de verschillende voorzieningen voor de digitale overheid vanuit het perspectief van de eindgebruikers (burgers, bedrijven en instellingen) verder toeneemt. De aansluiting tussen voorzieningen is nu nog niet optimaal. Veel processen kennen nog papieren 'schakels' en informatie die binnen de overheid bekend is, wordt nog steeds opgevraagd bij de eindgebruiker.

Het wenkend perspectief is hier dat de eindgebruikers de verschillende voorzieningen van de digitale overheid als één geheel ervaren, en daar waar meerdere overheidsorganisaties samen een 'dienst leveren', dit wordt ervaren als een samenhangend en gebruikersvriendelijk proces, dat kan worden afgehandeld vanuit een eigen persoonlijke digitale omgeving.

Daarvoor is nodig:

- a) Dat de portalenstrategie wordt afgerond en een plan van aanpak wordt gemaakt (met bijbehorende financiering) voor de implementatie in de bestaande portalen overheid.nl en digitaal ondernemersplein. Hierdoor groeien de verschillende informatieportalen van de overheid naar elkaar toe: overheid.nl, ondernemersplein (en rijksoverheid.nl). (actiehouders BZK en EZ)
- b) Om (daarbij) de informatievoorziening van de overheid te verbeteren door de aanbevelingen uit het onderzoek 'Informatie op Maat' van de VoRa te implementeren.
- c) Dat in de regieraad Dienstverlening op wordt gesproken over hoe de voorkant van de overheid verder digitaliseert en standaardiseert, zowel op conceptueel niveau als qua kaders en architectuur, met extra aandacht voor onderwerpen als regie, zelfinvulling, cocreatie. (actiehouders: leden regieraad, op basis van portalenstrategie, visie MijnOverheid en regie op gegevens)
- d) Dat alle digitaal beschikbare overheidsdiensten (in 2017) in ieder geval ook via het Ondernemersplein.nl en overheid.nl worden aangeboden en ontsloten. Mede hierdoor kunnen duurdere distributiekanaalen, zoals face to face contact, ontlast worden. Hiervoor is het nodig dat diensten van gemeenten, provincies en waterschappen op uniforme wijze worden aangeduid (actualiseren en toepassen uniforme productnamenlijst). Dit wordt meegenomen in de eerste tranche van de Wet GDI (actiehouders EZ en BZK).
- e) Om de twee berichtenboxen voor burgers en bedrijven op te nemen in één portaal conform het gekozen scenario (actiehouders BZK en EZ). Hiertoe wordt een plan van aanpak opgesteld, inclusief financiële gevolgen voor zowel de berichtenboxen als andere GDI-voorzieningen die hierdoor ook geraakt zullen worden. Daadwerkelijke (her)bouw kan pas plaatsvinden na akkoord op het plan van aanpak inclusief een afspraak over de financiering.
- f) Dat Ondernemingsdossier, Berichtenbox en digitaal Ondernemersplein worden gecombineerd tot een open platform dat duidelijke meerwaarde heeft voor bedrijven. Single Sign On en doorgeleiding zijn hier onderdeel van (actiehouder EZ).
- g) Er samenhangende proposities komen voor overheidsorganisaties die willen aansluiten op de voorzieningen uit de GDI.
- h) Toegankelijke websites maken de overheidsdienstverlening bereikbaar en beter. Deze toegankelijkheid kan worden verbeterd door toepassing van de Webrichtlijnen. Zie voor nadere uitwerking van deze standaard het clusterplan Interconnectiviteit.

Vergroten gebruik voorzieningen

Om het potentieel van de Generieke Digitale Infrastructuur te verzilveren, moeten de voorzieningen ook daadwerkelijk worden gebruikt in de overheidsdienstverlening. Hoewel dienstverlening veel meer is dan de digitale voorzieningen waarmee informatie wordt uitgewisseld, draagt gebruik van de generieke digitale infrastructuur wel bij aan een eenduidige, efficiënte dienstverlening. Daarom is het belangrijk dat –wanneer er gedigitaliseerd wordt- dat gebeurt met gebruik van de voorzieningen en standaarden binnen de Generieke Digitale Infrastructuur, zodat de eindgebruikers met een beperkt aantal gestandaardiseerde voorzieningen al hun zaken met de overheid digitaal kunnen afhandelen.

Sturing hierop is nodig en zal vanuit de regieraad Dienstverlening moeten plaatsvinden. Het vergroten van het gebruik heeft voor de periode 2016/2017 prioriteit.

Daarvoor is nodig:

- a) Dat er voldoende relevante diensten digitaal worden aangeboden voor burgers en bedrijven. Dit zal het gebruik en de vraag naar nieuwe diensten doen toenemen. Dit is onderwerp van de Implementatieagenda Digitaal 2017. Ook zullen in 2016 en 2017 o.a. centrale voorzieningen (SSO's) worden opgezet om diensten optimaal te ontsluiten. Zo werkt EZ met de VNG samen om een centrale set e-formulieren te ontwikkelen waar alle gemeenten gebruik van kunnen maken (actiehouders EZ en BZK).
- b) Dat onderzocht wordt waarom het gebruik van een voorziening door burgers en/of bedrijven achterblijft; dat er ruimte wordt gemaakt om de verschillende voorzieningen uit het cluster door te ontwikkelen op een zodanige manier, dat de eindgebruikers worden gestimuleerd om de voorzieningen ook daadwerkelijk te gebruiken, bijvoorbeeld door mobiel gebruik mogelijk te maken.
- c) Dat er in de doorontwikkeling van voorzieningen ruimte moet zijn voor aanpassingen die aansluiting en gebruik van de voorziening door overheidsdienstverleners faciliteren.
- d) De GDI monitor zal worden doorontwikkeld door BZK en EZ in samenwerking met alle partijen. Bestuurlijke overeenstemming over de wijze waarop we gaan meten/rapporteren mbt tot gebruik van de voorzieningen uit het Cluster Dienstverlening. Dit wordt onderdeel van de verbeterde structurele monitoring (actiehouders: BZK, EZ).
- e) Wet GDI (actiehouders: BZK en EZ).
- f) Inzichtelijk maken welke organisatie wanneer onder welke voorwaarden kan aansluiten, door per voorziening een tijdlijn te maken en per organisatie een foto. Dit gebeurt onder de paraplu van Digitaal 2017.

Regie op eigen gegevens

Regie op gegevens vormt (een deel van) het antwoord op vragen rond privacy, toenemende individualisering en eenmalige gegevensaanlevering. De stip op de horizon is dat burgers en ondernemer vanuit een persoonlijke omgeving een overzicht krijgt van gevalideerde gegevens die de overheid over hen heeft, zodat zij deze kunnen hergebruiken naar andere overheden en naar bedrijven. Het is van belang om op dit onderwerp door te pakken en te zorgen voor concrete toepassingen.

Hiervoor is nodig:

- a) In 2015 is er een visie op overheidsgegevens gerealiseerd. In 2016 zullen er verschillende pilots uitgevoerd worden ten behoeve van de beproeving van deze visie (actiehouder BZK).
- b) De resultaten van het programma Regie op gegevens worden besproken in de Regieraad Dienstverlening; bezien wordt welke gezamenlijke afspraken en financiering nodig zijn om de volgende stap te zetten na de pilots.
- c) Doorontwikkeling Ondernemingsdossier in samenhang met Ondernemersplein.nl en Berichtenbox (actiehouder EZ); daarbij de leerervaringen op het gebied van ketenomkering meenemen.

De vrijblijvendheid voorbij

De governance van de Digicommissaris is ingericht en functioneert. Op weg naar één overheid is ontschotting nodig, en samenwerking. Waarbij ieder vanuit zijn eigen rol inbrengt wat belangrijk is en op basis van die inbreng besluitvorming mogelijk is die voortgang mogelijk maakt. De rol van (eind)gebruikers kan daarbij verder worden versterkt, om ook daadwerkelijk aansluiting en gebruik van de voorzieningen makkelijker te maken.

De verschillende overheidsorganisaties hebben zich gecommitteerd aan de realisatie van de implementatie-agenda van Digitaal 2017 en aan periodieke bespreking van de voortgang in de regieraad Dienstverlening. Haperingen in de realisatie kunnen aanleiding zijn voor aanvullende afspraken. Dit is ook onderwerp van gespreken besluitvorming in het Nationaal Beraad.

Daarvoor is nodig:

- a) Dat er afnemersoverleggen op orde worden gebracht voor iedere GDI-voorziening waar die nog niet op orde zijn (actie EZ en BZK onder regie van de Digicommissaris)
- b) Wet GDI (actiehouders BZK en EZ).
- c) Om te bezien of er voorzieningen zijn, die in de uitvoeringsorganisaties worden gebruikt, die ook breder gebruikt kunnen worden dan wel opgenomen kunnen worden in de GDI (actie: uitvoeringsorganisaties).

Daarnaast is het beschikbaar komen van een voorziening waarmee burgers zich digitaal en op een hoog betrouwbaarheidsniveau kunnen identificeren, essentieel voor de (door)ontwikkeling van de digitale overheidsdienstverlening. Zie hiervoor ook het clusterplan Identificatie & Authenticatie. Ook is en blijft informatieveiligheid een groot issue; dat wordt geadresseerd in dit Digiprogramma onder paragraaf 3.1.

Actieplan per voorziening

Websites:

Overheid.nl incl. Overheidsorganisaties

Overheid.nl is de centrale internettoegang ('wegwijzer') voor de informatie en diensten van de Nederlandse overheid. Overheidsorganisaties betreft het beschikbaar stellen van contactgegevens van overheidsorganisaties via Overheid.nl.

De verwachting (conform bestedingsplan) is dat de totale kosten voor Overheid.nl incl.

Overheidsorganisaties in 2016 en verder gelijk zullen blijven aan de kosten van 2015.

Als onderdeel van B&E worden een aantal zaken om het beheer te verbeteren in 2016 afgerond:

- De voorzieningen dienen te gaan voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Rijksdienst (BIR).
- Andere tekortkomingen op het vlak van functionaliteit, techniek of inrichting van het beheer worden opgelost.
- Een permanente cyclus van gebruikersonderzoek en implementatie van verbetering van de usability moet onderdeel van het beheer gaan uitmaken

Digitaal Ondernemersplein

Het Digitaal Ondernemersplein betreft het digitale overheidsloket voor alle zaken rond ondernemen. Op Ondernemersplein.nl staat alle informatie van de (semi-)overheid op het vlak van ondernemen. Van wetgeving tot belastingregels, van subsidies tot branche-informatie.

Belangrijke punten van doorontwikkeling in 2016 zijn:

- Het digitaal ondernemersplein in samenhang doorontwikkelen tot een persoonlijke omgeving voor de ondernemer, samen met het Ondernemingsdossier en de Berichtenbox.
- Het neerzetten van een verbeterd en meer op maatwerk gericht forum, op basis van higherlevel en Hallo-community.
- Het voortzetten van de ontwikkeling van een Engelstalig portaal gericht op buitenlandse ondernemers, om meer ondernemers naar Nederland te trekken.

- Het sterk doorontwikkelen en uitbreiden van de informatie, video's, stappenplannen, regelhulpen etc op het ondernemersplein. Hiervoor zal ook een uitbreiding van partners plaatsvinden.
- Het afronden van de pilots met private partijen en vervolgens indien mogelijk content van private partijen zonder winstbejag daadwerkelijk ontsluiten op het ondernemersplein.

Dit is conform het bestedingsplan.

Antwoord voor bedrijven

Antwoord voor bedrijven is een informatieloket van de Nederlandse overheid gericht op bedrijven. Het bevat vooral informatie waarvan de overheid de afzender is. Bijvoorbeeld vergunningen, vereisten, wetten, regels, belastingen en subsidies.

Antwoord voor Bedrijven is onderdeel geworden van Ondernemersplein.nl. Op deze website is ook andere informatie, specifiek gericht op ondernemers, te vinden. Antwoord voor bedrijven zal actief bijdragen aan de bovenstaande doelstellingen en zet zich daarbij in voor de doorontwikkeling/integratie en uitrol van de Berichtenbox (voor bedrijven), leveren van content voor Ondernemersplein.nl over wet en regelgeving en subsidies, de doorontwikkeling van samenwerkende catalogi en daarmee de toegang tot alle producten en diensten van de overheid. De kosten benodigd voor B&E zullen naar verwachting in 2016 dalen naar €3,7 mln. Dit is conform bestedingsplan.

Samenwerkende Catalogi

Een centraal register van overheidsdiensten voor burger en bedrijf met verwijzingen naar de internetadressen voor benodigde informatie en formulieren. Vanuit Antwoord voor bedrijven wordt voor Samenwerkende Catalogi een aanvullende monitoringstool ontwikkeld om scherper te krijgen welke overheden wel en niet hun content goed via SC ontsluiten.

De verwachting is dat de totale kosten voor Samenwerkende Catalogi in 2016 in beperkte mate zullen toenemen door het in beheer nemen van de Uniforme Productnamenlijst en voor het overige gelijk zullen blijven aan de kosten van 2015.

Gepersonaliseerde portals:

MijnOverheid

MijnOverheid is een product dat burgers en afnemers als gebruikers heeft. Het is onderdeel van een keten met functionaliteit en koppelvlakken gerelateerd aan andere producten van Logius waardoor er een groot aantal afhankelijkheden is. Het is een vitaal onderdeel van het primaire proces van grote afnemers die de Berichtenbox gebruiken om met burgers te communiceren (o.a. berichten met rechtsgevolgen) en besparingen realiseren door fysieke post te digitaliseren. Ook is het een belangrijk onderdeel in het verbeteren van de informatiepositie van de burger.

De verwachting die is vastgelegd in het huidige bestedingsplan, is dat de totale kosten benodigd voor beheer & exploitatie, doorontwikkeling en volumegroei komende jaren gelijk zullen blijven. Wel zal de verdeling over deze verschillende posten in de jaren zal variëren. De geraamde activiteiten voor 2016, zoals opgenomen in het bestedingsplan 2015-2016 waren:

- Toekomstverkenning (€200k)
- Kaders (€300k)
- Doorontwikkelen functionaliteit (€2 mln.)
- Beheer (€11,5 mln.)
- Beveiliging (€700k)
- Gebruik (€ 2.3 mln.)
- Organisatie en kwaliteit (€ 3. mln.)
- Tevens zal er een intensivering plaatsvinden op het gebied van gebruiks- en gebruikersonderzoek

Door een groeiend gebruik, onder andere door de Wet Ebv en mogelijk door de migratie van (een deel van) de infrastructuur van de MO Berichtenbox, ontstaan extra kosten. Hier is nog geen dekking voor.

Berichtenbox voor Bedrijven

De Berichtenbox voor bedrijven is een beveiligd e-mailsysteem. Hiermee kunnen ondernemers digitaal berichten uitwisselen met overheidsorganisaties.

Doorontwikkeling zal in het kader staan van de integratie met de berichtenbox voor burgers. Er wordt nu gewerkt aan een plan van aanpak voor de integratie. In dat plan zal duidelijk worden welke aanpassingen er in de berichtenbox voor bedrijven nodig zijn, en welke andere kosten er gemaakt moeten worden voor de integratie (bijv. ontwikkeling en beheer generiek koppelvlak). Het plan moet rond de jaarwisseling gereed zijn.

Ondernemingsdossier

Het Ondernemingsdossier stelt een onderneming in staat om informatie uit de eigen bedrijfsvoering eenmalig digitaal in te voeren en meerdere keren beschikbaar te stellen aan overheden zoals toezichthouders en vergunningverleners. De ondernemer bepaalt zelf welke overheden toegang hebben tot deze informatie.

De digitale wereld verandert snel. Voor ondernemers is het moeilijk om onderscheid te maken tussen alle loketten van de overheid. Zij hebben behoefte aan meer samenhang tussen voorzieningen van de overheid, zoals het Ondernemingsdossier en het Ondernemersplein.nl. Daarom zal het ministerie van EZ deze voorzieningen samen met de verschillende partners in samenhang doorontwikkelen. Deze doorontwikkeling zal ook leiden tot een substantiële verhoging van het aantal gebruikers van het Ondernemingsdossier.

De kosten voor Ondernemingsdossier zullen naar verwachting in 2016 € 4,9 mln. bedragen. Daarbij kan de onderlinge verdeling tussen de kosten voor beheer & exploitatie, doorontwikkeling en volumegroei nog worden gewijzigd, naar aanleiding van de verdere ontwikkelingen.

Gestandaardiseerd berichtenverkeer overheid-bedrijven:

Standard Business Reporting (SBR)

Bedrijven in Nederland zijn verplicht om jaarlijks (financiële) rapportages aan te leveren. Meestal aan banken en overheden. Het eenmalig inrichten van de bedrijfsadministratie volgens SBR zorgt voor efficiënt hergebruik van gegevens. Met Standard Business Reporting wordt rapporteren beter, sneller en eenvoudiger.

De kosten benodigd voor B&E zullen naar verwachting in 2016 dalen naar €18,7 mln. Daarnaast bedragen de kosten benodigd in 2016 voor doorontwikkeling €200k en benodigd in 2016 voor volumegroei €200k.

Actie: Brede toepassing van Standard Business Reporting in verschillende sectoren.

eFactureren

Onder eFactureren wordt verstaan het digitaal verzenden, ontvangen en verwerken van facturen tussen bedrijven en overheden. Het gaat niet om facturen die per mail als PDF of office-document worden verzonden en ontvangen. eFactureren gaat een stap verder, het maakt van een factuur een gestructureerd digitaal bestand dat elektronisch wordt aangeleverd.

De kosten voor B&E efactureren zullen naar verwachting voor 2016 en verder gelijk blijven (€4,3 mln). Daarnaast bedragen de kosten benodigd in 2016 voor doorontwikkeling €0,5 mln.

De kosten voor B&E eFactureren voor Digipoort zullen opnieuw aanbesteed moeten worden, omdat ze structureel uitgaan van een te hoog berichtenvolume. Het zal voornamelijk een Shared Service Dienst van het Rijk zijn. De verwachting dat mede-overheden zullen aansluiten is nihil.

Doorontwikkeling van Digipoort voor efactureren is voorzien op het punt van het in lijn brengen van de Digipoort standaarden met de norm die vanuit de Richtlijn e-facturering bij overheidsopdrachten (2014/55/EU) naar verwachting medio 2016 voor het eerst beschikbaar komt.

Bijlage 3: Clusterplan Gegevens 2016/2017

Terugblik op clusterplan 2015 en realisatie ervan

Het cluster Gegevens richt zich op de uitwisseling van gegevens binnen de overheid. Het accent ligt op doorontwikkeling naar een Stelsel van Overheidsgegevens en de rol die de verschillende basisregistraties en stelselvoorzieningen van de GDI daarin spelen. De doelstellingen van de regieraad Gegevens voor 2015 waren:

- 1. Het versterken van de positie van de burger zodat de door de Rekenkamer gesignaleerde problemen van burgers bij gegevensuitwisseling (over de grenzen van organisaties en ketens heen), gericht worden opgelost.**

Realisatie 2015: In 2015 is onder verantwoordelijkheid van de regieraad Dienstverlening een project regie op gegevens opgepakt dat in 2015, doorlopend in 2016 een aantal pilots coördineert gebruikmakend van het Qiy trust framework en TNO trusttester.

- 2. Centraal stellen van het gebruik van de basisregistraties en de stelselvoorzieningen. Met een scherpe blik op het opheffen van belemmeringen die het gebruik niet bevorderen en bijgedragen aan het bereiken van maatschappelijke baten.**

Realisatie 2015: 2015 werd gekenmerkt als overgangsjaar waarin de governance werd neergezet en de financiële tekorten, waarmee de Digicommissaris zich bij instelling geconfronteerd zag, zijn opgelost. Daarmee zijn de randvoorwaarden neergezet voor het gebruik van de GDI. Aansluitondersteuning werd door Logius geboden voor het aansluiten van overheidspartijen op de stelselvoorzieningen. Daarnaast heeft iedere opdrachtgevende partij met betrekking tot het centraal stellen van zijn voorzieningen of basisregistraties eigen activiteiten ontplooid.

- 3. Gemeenschappelijke informatievoorziening en kennisfunctie met betrekking tot het stelsel van basisregistraties borgen, dit moet qua kosten worden onderbouwd.**

Realisatie 2015: In 2015 heeft de opdrachtgever van het kenniscentrum rondom het stelsel van basisregistraties besloten deze activiteit te beëindigen omdat de financiële middelen ontbraken. Bekeken wordt hoe deze functie in een andere vorm, netwerkorganisatie, kan worden vormgegeven.

Afgesproken is dat de activiteiten architectuur, monitoring en communicatie door BZK worden gecontinueerd.

- 4. Een structurele aanpak voor de verbetering van de kwaliteit van het stelsel van Overheidsgegevens.**

Realisatie 2015: De financiering is rondgekomen voor één vervolgmeting op de nulmeting zoals die in samenwerking met het CBS voor de BRP, BAG, NHR en WOZ in 2014 werd verricht naar de kwaliteit van 'basisregistraties in samenhang'.

- 5. Concretiseren van de "Visie op het stelsel van overheidsgegevens" inclusief de uitwerking van het zogenaamde rotondemodel.**

Realisatie 2015: In 2015 is een procesvoorstel geformuleerd door BZK hoe de visie op het stelsel van overheidsgegevens inclusief het rotondemodel verder zal worden uitgewerkt.

Uitdaging en thema's 2016/2017 op gegevens

De overheid zal zelf moeten transformeren om het tempo van de vele maatschappelijke veranderingen uit de 21e eeuw bij te kunnen houden. Alleen dankzij vergaande integratie en herinrichting van haar informatiehuishouding en dienstverleningsprocessen kan de overheid met gepaste antwoorden blijven komen op nieuwe vraagstukken uit de samenleving.

Randvoorwaardelijk voor de 'nieuwe' digitale overheid is dat de basis- of brongegevens die zij

beheert op orde zijn. Veel van deze gegevens worden ten behoeve van de dienstverleningsprocessen gecombineerd met andere gegevens of anderszins verrijkt om extra waarde te genereren, maar dat ontslaat de overheid niet van de plicht om ook de basis- of brongegevens zonder belemmeringen duurzaam toegankelijk te maken over de grenzen van de afzonderlijke overheidsdomeinen heen.

De regieraad Gegevens, met in zijn scope het stelsel van basisregistraties, staat inhoudelijk aan de lat om deze randvoorwaarde in te vullen. In 2016-2017 zal de regieraad dit doen door het gebruik van de basisregistraties en de stelselvoorzieningen centraal te stellen, de kwaliteit van (bron)gegevens verder te verhogen, de doorontwikkeling naar een stelsel van overheidsgegevens verder vorm te geven en te komen tot structurele financiering voor het stelsel van basisregistraties. Om de verschillende hordes naar de 'nieuwe' digitale overheid doelmatig te kunnen nemen zal de regieraad een onderscheid aanbrengen tussen belemmeringen van financiële, technische en inhoudelijke aard.

Aansluitend op deze uitdaging hebben onderstaande algemene thema's sterke raakvlakken met het cluster Gegevens. De beleidsinitiatieven met betrekking tot deze thema's kunnen ook geagendeerd worden in de regieraad Gegevens door de verantwoordelijke beleidsverantwoordelijke(n).

Open data

Uitgangspunt voor openbare overheidsdata is dat deze herbruikbaar en beschikbaar is. De kwaliteit en toegankelijkheid van een groot deel van de overheidsdata kan nog verbeterd worden, bovendien moet er voor het afnemen van verschillende overheidsdata momenteel nog betaald worden. Dit vormt een extra belemmering voor het gebruik en strookt niet met de uitgangspunten van open data.

Big data

Big data is de enorme toename van mogelijkheden om data te genereren, delen, combineren en analyseren. Dit leidt tot nieuwe inzichten, een nieuwe manier van redeneren en kan grote kansen bieden voor zowel de beleidsontwikkeling als de uitvoering (dienstverlening) van de overheid. Het vraagt om nieuwe generieke digitale infrastructuur dan wel aanpassingen/verbeteringen van bestaande onderdelen. Daarnaast zijn op het gebied van wet- en regelgeving acties noodzakelijk ondermeer vanuit het perspectief van privacy. Deze ontwikkeling heeft impact op het geheel van overheidsgegevens inclusief het stelsel van basisregistraties.

Informatieveiligheid

Het op orde hebben van de informatieveiligheid is een voorwaarde voor de continuïteit van de overheidsdienstverlening. De overheid moet ervoor waken dat er geen weeffouten in de digitale infrastructuur ontstaan waarvan misbruik gemaakt kan worden en dient bij gegevensuitwisseling duidelijke afspraken te maken over ieders verantwoordelijkheid met betrekking tot de veiligheid in de keten. Daarnaast is een overheidbrede, integrale sturing op informatieveiligheid een aandachtspunt.

Privacy

Het thema privacy raakt het vraagstuk van regie op gegevens en gebruik van persoonlijke gegevens. In het rapport 'Basisregistraties, vanuit het perspectief van de burger', is de aanbeveling van de Rekenkamer om privacybescherming zo eenduidig mogelijk in te richten (voor het gehele stelsel) en te zorgen voor toezicht op de handhaving. Het onderwerp "regie op gegevens" dat kan helpen een aantal privacyknelpunten op te lossen alsook de burger meer positie te geven met betrekking tot persoonsgegevens komt in het clusterplan dienstverlening aan de orde. Daarnaast kan de discussie worden gevoerd in hoeverre de WBP in haar huidige vorm voldoende aansluit bij de nieuwe vraagstukken die voortkomen uit de moderne informatiesamenleving.

Duurzame toegankelijkheid

Het doel is de duurzame digitale toegankelijkheid van de gegevens te kunnen garanderen en tegelijkertijd compliant te zijn aan de archiefwetgeving.

Europa

Het EU voorzitterschap en de thema's die daar aan de orde komen alsook ontwikkelingen/regelgeving uit Europa in algemene zin zijn belangrijke input voor de ontwikkelingen binnen dit cluster.

Prioriteiten voor dit cluster voor 2016/2017

Centraal stellen van het gebruik

Het stimuleren van het gebruik en het centraal stellen van de basisregistraties heeft de hoogste prioriteit. Daarbij is het uitgangspunt dat de gerealiseerde digitale infrastructuur ook overheidsbreed benut moet worden. Verschillende stelselvoorzieningen staan nog aan het begin van hun levenscyclus en gaan pas echt renderen indien ze op grote schaal gebruikt worden en of grotere volumes data gaan verwerken. Het bij elkaar brengen van de aangeboden GDI en de bijbehorende vraagbehoefte zal op termijn mogelijk leiden tot een kritische herbezinning op de verschillende voorzieningen die deel uitmaken van het stelsel en mogelijk leiden tot veranderingen in de samenstelling van de GDI. Maar ook tot meer daadwerkelijk gebruik van voorzieningen die er onderdeel van uit maken. Bezien zal worden of en in hoeverre de reikwijdte van onderdelen van de GDI kan worden uitgebreid naar Caribisch Nederland.

Acties:

- Er wordt gekomen tot overeenstemming over de wijze waarop we gebruik meten/rapporteren. Dit wordt onderdeel van de verbeterde structurele monitoring. (actiehouders: BZK)
- Er ligt nog een restopgave van de basisregistraties om op de stelselvoorzieningen aan te sluiten. Het gaat vooral om de stelselvoorzieningen Digilevering en Digimelding. Vanuit de vraagzijde zal deze opgave (gebruikersbehoefte) concreet in kaart worden gebracht en vervolgens met betrokken partijen (in afnemersraad Stelselvoorzieningen) vertaald worden naar een aansluitagenda van de basisregistraties op de stelselvoorzieningen. (actiehouders: BZK i.s.m. eigenaren en opdrachtgevers basisregistraties).
- Door de afnemersraad Stelselvoorzieningen wordt een overzicht opgesteld van welke basisregistraties nu al gebruik maken van de stelselvoorzieningen en welke voornemens zijn om dat te gaan doen. Een dergelijke overzicht zal dienen als input voor de discussie over het gebruik van de stelselvoorzieningen. (actiehouders: Logius)
- Realisatie en stimulering van het gebruik van de basisregistratie ondergrond (BRO) en de basisregistratie grootschalige topografie (BGT). Daarnaast wordt onder afnemers een onderzoek afgerond naar de meerwaarde van een basisregistratie Lonen, Arbeids- en Uitkeringsverhoudingen (BLAU) (actiehouders: resp. I&M , I&M en SZW)
- Sturen op het beter organiseren van de gebruikersinbreng per basisregistratie/voorziening, in verbinding met de governance van de Digicommissaris. Ook ten behoeve van een (gebruikers)evaluatie per basisregistratie/voorziening. (actiehouders: opdrachtgevers en eigenaren van respectievelijk de basisregistraties en stelselvoorzieningen)

Verhogen kwaliteit van (bron)gegevens

Net als in 2015 blijft het verhogen van de kwaliteit het vergroten van de interne consistentie van de brongegevens die door de overheid worden beheerd een prioriteit. Losstaande initiatieven die afgelopen jaren ontplooid zijn om de gegevenskwaliteit te verhogen dienen een structurele stelselbrede vorm te krijgen. Speerpunten daarbij zijn het verder standaardiseren van het proces van terugmelden, organische harmonisatie van begrippen in de uitvoering, het afronden van de verbindingen tussen (basis)registraties en de mogelijkheden om burgers en bedrijven meer te betrekken bij het up tot date houden van gegevens. Tenslotte is ook een stelselbrede en eenduidige aanpak van het meten van kwaliteit en vervolgens verwerken van de resultaten een

aandachtspunt. Met een afgesproken frequentie van bijvoorbeeld eenmaal per 2 jaar.

Acties:

- Er worden afspraken gemaakt over het op een eenduidige wijze en structureel meten van de kwaliteit van de basisregistraties afzonderlijk als ook in relatie tot elkaar. Dit gebeurt in samenwerking met het CBS. (actiehouder: RvIG)

Doorontwikkelen naar een stelsel van overheidsgegevens

Het rotondemodel zal als streefbeeld voor een stelsel van overheidsgegevens verder worden uitgewerkt. Het gaat dan om de afspraken, standaardisatie en eventueel wetgeving over de verschillende domeinen heen. Bijvoorbeeld met betrekking tot het inzetten van intermediairs (makelaars) die gegevensvragen van buiten het domein in behandeling kunnen nemen. Naast het rotondemodel zal tevens een voorstel worden geformuleerd voor een wenkend perspectief, een toekomstbeeld voor het geheel van overheidsinformatie. Hoe verhouden basisregistraties, sectorregistraties, organisatie specifieke registraties, knooppunten e.d. zich tot elkaar. Ook in relatie tot gesloten, open en gedeelde data. Daarvoor zal bijvoorbeeld geprobeerd worden om bij verschillende organisaties aanwezige kennis over het stelsel centraal bijeen te brengen.

Acties:

- Vanuit het ministerie van BZK is een werkgroep opgericht die aan de slag gaat met de verdere uitwerking van de visie op het stelsel van overheidsgegevens, inclusief het rotondeconcept en de toepassingen hiervan in de praktijk. (actiehouder: BZK)
- Toekomstbeeld c.q. wenkend perspectief voor het stelsel van overheidsgegevens, met draagvlak bij betrokken overheidspartijen, dat richtinggevend kan zijn voor besturing en besluitvorming. (actiehouder: BZK)
- Het organiseren van een kennisnetwerk van architecten en andere experts om de versnipperde kennis binnen de overheid met betrekking tot het stelsel van overheidsgegevens te bundelen. (actiehouder: BZK)
- Verkenning naar de wijze waarop tussen aanbieders en afnemers van gegevens de meest efficiënte afspraken gemaakt kunnen worden over behoud en reconstrueerbaarheid van gegevens in basisregistraties om te garanderen dat waar gewenst de grondslag achter overheidsbesluiten gereconstrueerd kan worden. (actiehouder: OCW)

Structurele financiering van de basisregistraties

Het doel is een samenhangende structurele financiering van de basisregistraties. Hiertoe zijn al de nodige stappen gezet. Echter ondermeer ten aanzien van het gebruik zijn er nog geen langlopende structurele afspraken gemaakt. Dit geldt ook voor het onderwerp doorontwikkeling en innovatie.

- Komen tot overheidsbrede afspraken over de structurele financiering van het stelsel van basisregistraties. Met betrekking tot ontwikkeling, beheer, gebruik en innovatie. Voor die onderdelen waar dat noodzakelijk is. (actiehouder: bureau Digicommissaris en betrokken departementen vanuit hun rol als eigenaar of stelselverantwoordelijke)

Per voorziening: korte beschrijving

Digikoppeling

Digikoppeling bestaat uit een set standaarden en ondersteunende (test)voorzieningen voor digitaal berichtenverkeer tussen overheidsorganisaties. Een organisatie die Digikoppeling heeft geïmplementeerd kan veilig en eenvoudig digitaal berichten uitwisselen met collega-overheidsorganisaties. MijnOverheid en het Omgevingsloket Online. (opdrachtgever: BZK)

De verwachting is dat de totale beheer- en exploitatiekosten in 2016 zullen stijgen (van €1,55 naar €1,72 mln). Daarnaast is een aantal zaken dat de komende jaren aandacht vraagt met betrekking tot de doorontwikkeling van Digikoppeling:

- De ondersteunende tools, die Logius beheert voor de implementatie van de standaard, dienen geactualiseerd te worden (€300k).

- Doorontwikkeling van de beheertoolsing op basis van ervaring die is opgedaan en nieuwe behoeften (€50k).
- Aanpassingen aan de functies van het OIN-register doorvoeren afkomstig uit het onderzoek uit 2015 naar verbetering van de uitgifte- en beheerprocessen en de toepassing van het OIN (€100k).
- Impact ontwikkelingen in het geo- en in het Europees domein (€100k).
- De bestuurlijke afspraak voor de huidige versie van de standaard (Digikoppeling 3.0) stamt uit 2012. Voorbereiding van de vernieuwing van de standaard is nodig om aanpassing in 2017 te starten.

Digilevering

Digilevering is een voorziening waarmee afnemers van basisregistraties op basis van een abonnement gebeurtenisberichten over gegevens in de basisregistraties kunnen ontvangen op een uniforme, betrouwbare en efficiënte manier. (opdrachtgever: BZK)

Met betrekking tot de beheer- en exploitatiekosten is de verwachting dat deze in 2016 verder zullen stijgen (van €4,43 naar €5,6 mln) op basis van de toenemende groei van het aantal aansluitingen en het berichtenverkeer. Groeiend gebruik resulteert in hogere inzet en bijbehorende kosten voor applicatiebeheer bij de leverancier en de teambezetting bij Logius. Een aantal zaken vraagt aandacht met betrekking tot de doorontwikkeling van Digilevering in 2016:

- Plateau 3. Onderzoek naar verdere functionele aanpassingen, onder andere als gevolg van het aansluiten van andere basisregistraties; verdieping gebaseerd op functionele behoefte van afnemers(€1,3 mln).
- Ketenregie/beheertoolsing. Om betere invulling te geven aan de ketenregierol is o.a. beheertoolsing nodig voor betere monitoring van gebruik en systemen. (€100k)

Digimelding

Digimelding is een voorziening waarmee overheden bij gereede twijfel, over (vermeende) onjuistheden in de gegevens van basisregistraties, uniform en efficiënt kunnen terugmelden aan de bronhouders van de basisregistraties. (opdrachtgever: BZK)

Als gevolg van het aansluiten van (alle) overheidsorganisaties zullen de beheer- en exploitatiekosten van Digimelding in 2016 verder stijgen (van €1,15 naar €1,17 mln) aangezien meer aansluitingen leiden tot aanzienlijk meer beheerinspanning op het gebied van onder andere beantwoorden van vragen, het realiseren van nieuwe klantbehoeften en het oplossen van fouten en afstemmen over verbeteringen in zowel de standaard als de bijbehorende voorzieningen. De volgende (door)ontwikkeling wordt voor 2016 voorzien:

- Generieke functionaliteit voor het meesturen van bijlagen bij de terugmeldingen.
- (€1 mln)
- Aanvullende functionaliteit op basis van gebruikerswensen van afnemers die gaan aansluiten. (€650k)
- Om betere invulling te geven aan de ketenregierol is o.a. beheertoolsing nodig voor betere monitoring van gebruik en systemen. (€50k)

Stelselcatalogus

De Stelselcatalogus is een online catalogus die gebruikers, afnemers, leveranciers en anderen een integraal overzicht en inzicht geeft van de beschikbare gegevens en begrippen binnen het Stelsel van Basisregistraties en hun betekenis. Op basis daarvan kunnen organisaties zich een gefundeerde mening vormen over de bruikbaarheid van gegevens in de basisregistraties binnen hun eigen werkprocessen. (opdrachtgever: BZK)

De beheer- en exploitatiekosten van de Stelselcatalogus in de huidige vorm zullen in principe niet stijgen. Qua doorontwikkeling zullen twee activiteiten die in 2015 gestart zijn in 2016 worden gecontinueerd en afgerond:

- Functionele releases (kosten 2016: €200k):

- Twee releases op basis van gebruikersbehoeften (uitbreiding van het aantal begrippen of metadata, nieuwe functionaliteit, koppelingen naar nieuwe (linked (open) data) bronnen
- (mogelijke) aansluitingen van de basisregistraties BLAU en BRO-BGT
- Functionaliteit ontwikkelen waarmee gebruikers ook zelf rapportages kunnen samenstellen.
- Ketenregie 2015/2016 (kosten 2016: €100k):
- Beter toegankelijk maken van de Stelselcatalogus voor gebruikers
- Juridische informatie uitbreiden ten behoeve van wetsontwerpers door (bijv.) te koppelen naar Linked Data Overheid (LiDO)
- Gebruikersgroep samenstellen
- Door kunnen verwijzen naar het datamodel van de verschillende (basis)registraties

Beheervoorziening BSN

Voorziening voor het genereren, distribueren, toekennen en beheren van burgerservicenummers; beheer van het Foutmeldpunt BSN (FMP); Beheer van het Nummerregister (conform WABB) en het beheer van de voorziening voor algemene informatie (WABB). (opdrachtgever: BZK)

De inzet van het BSN ten behoeve van Idensys/eID zal leiden tot hogere structurele beheer- en exploitatiekosten voor 2016 en verder. Hiervoor zijn extra middelen nodig die nog niet zijn voorzien.

Bijlage 4: Clusterplan Interconnectiviteit 2016/2017

De voorzieningen die onder de regieraad Interconnectiviteit vallen vormen de basis voor de digitale overheid. Zonder fysieke netwerken, standaarden, architectuur, gegevensuitwisseling is er geen digitale overheid. De bijdrage van de producten en standaarden die in dit cluster vallen zijn daarmee vitaal voor Nederland.

GDI-voorzieningen binnen het cluster Interconnectiviteit

- Standaarden (incl. pas-toe-of-leg-uit-lijst);
- PKIoverheid;
- Digipoort: Overheidstransactiepoort (OTP), Procesinfrastructuur (PI) en Keteninformatiesystemen (KIS);
- Diginetwerk;
- Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (NORA).

Terugblik op clusterplan 2015 en realisatie ervan

- Financiering GDI-voorzieningen tot stand gebracht (via bestedingsplannen, ook voor het cluster Interconnectiviteit).
- Governance op orde: In 2015 is de regieraad Interconnectiviteit tot werking gekomen. De regieraad kent een brede vertegenwoordiging, een goede opkomst en inhoudelijke discussies met resultaat (zoals mbt Digipoort en Diginetwerk,).
- Rollen en verantwoordelijkheden voor Digipoort en Diginetwerk zijn belegd. Digipoort gaat qua beleidsverantwoordelijk over van het ministerie van BZK naar het ministerie van EZ. Als gedelegeerd opdrachtgever fungeert de Belastingdienst. Logius is de beheerder van deze voorziening.
- Bij Diginetwerk was de beleidsverantwoordelijkheid niet helder belegd. Deze verantwoordelijkheid is nu belegd bij het ministerie van EZ en het ministerie van BZK.
- Diginetwerk kent nog geen beleidskader. Aan de hand van een inhoudelijke discussie is gewerkt aan beleidsontwikkeling rondom Diginetwerk en zijn de eerste stappen gezet naar een dergelijk kader. In 2016 zal dit verder worden uitgewerkt en afgerond. Dit geeft duidelijkheid op de potentie van Diginetwerk en draagt bij aan betrouwbare informatie-uitwisseling tussen overheden.
- Informatieveiligheid is een onderwerp dat op de agenda staat en nu geconcretiseerd moet worden: gezamenlijk werken aan DDoS-bestrijding, implementeren en naleven van normen enz. Dit vergt transparantie in plannen, delen van kennis en bundeling van resources: echte samenwerking van beleid, uitvoering en toezicht.
- Overige thema's zijn besproken maar moeten geconcretiseerd worden. Het gaat om de thema's vitale infrastructuur, toezicht op naleving afspraken rondom gebruik standaarden en voorzieningen, Europese koppelingen en gegevensuitwisseling en visie op aanpalende ontwikkelingen.

Kenmerkend aan de thema's die in 2015 zijn geagendeerd, is dat deze niet tijdelijk zijn, maar continue aandacht vereisen en daarmee een vaste plek op de agenda blijven houden.

Algemeen: thema's/ontwikkelingen die spelen in het cluster en die de voorzieningen raken

In het clusterplan van 2015 zijn thema's benoemd die van belang zijn voor de voorzieningen en standaarden die in het cluster Interconnectiviteit vallen. Dit zijn thema's die doorlopend aandacht behoeven en daarmee niet automatisch in 2015 als afgerond kunnen worden beschouwd. Er is één thema voor 2016 aan toegevoegd (blockchain). Het overzicht ziet er daarmee als volgt uit.

Vitale infrastructuur en continuïteit

Delen van de GDI zijn vitale infrastructuur. Bezien moet worden welke dat precies zijn en hoe de

continuïteit wordt gegarandeerd en/of welke acties daarvoor nodig zijn vanuit de governance van de Digicommissaris. Concrete voorbeelden binnen het cluster interconnectiviteit zijn Digipoort, Diginetwerk en PKIoverheid. Niet alleen vanuit het oogpunt van continuïteit, maar ook vanuit informatieveiligheid moeten dergelijke essentiële voorzieningen beschermd worden geborgd.

Informatieveiligheid en beveiligde koppelvlakken

Binnen dit cluster wordt aan het thema informatieveiligheid allereerst invulling gegeven door de beveiligde koppelvlakken die er zijn met Digipoort en Diginetwerk. Deze koppelvlakken zorgen voor een beveiligde verbinding tussen het bedrijfsleven en de overheid of tussen onbeveiligde (overheids)netwerken en beveiligde rijksnetwerken. Naast deze inhoudelijke insteek wordt ook gewerkt aan het verbeteren van overheidsbrede sturing op informatieveiligheid. Met name door optimaal gebruik te maken van bestaande gremia, en die in hun kracht te plaatsen.

Toezicht

Een aantal standaarden (pas-toe-of-leg-uit-lijst) en voorzieningen is door de overheid verplicht in te zetten of te implementeren¹⁶. Naleving is in eerste instantie de verantwoordelijkheid van overheidsorganisaties zelf. De voortgang wordt gemonitord in de jaarlijkse Monitor Open Standaarden, die kan leiden tot het nemen van aanvullende maatregelen door het Nationaal Beraad. Tot op heden is het toezicht op adoptie van standaarden of gebruik van voorzieningen niet geregeld. De vormgeving van toezicht en handhaving op de implementatie van voorzieningen en (een selectief aantal) standaarden wordt gezien in het wetgevingstraject Wet GDI (in het kader van de handhavinginstrumenten in die wet).

Europese koppelingen en gegevensuitwisseling

Gegevensuitwisseling met Europese lidstaten en bedrijven is een belangrijk aandachtspunt. Met name ook een integrale benadering voor de overheid als geheel. De Regieraad Interconnectiviteit stimuleert beleidsontwikkeling op dit vlak waarbij ook het sTESTA netwerk en relevantie Europese initiatieven (zoals eIDAS, eCODEX en eSENS, PEPPOL, EESSI) worden betrokken. Hierbij hoort ook meer samenhang realiseren richting Europa als een overheid.

Overheidsbreed nummerplan Internet Protocol versie 6 (IPv6)

Het Internet Protocol versie 6 (IPv6) zorgt voor het toewijzen van IP-adressen. Het is de opvolger van Internet Protocol versie 4 (IPv4) en is de tweede versie van het internetprotocol dat in gebruik is genomen. IPv6 is onder andere in het leven geroepen om het tekort aan beschikbare IP-adressen op te lossen. Om leveranciersafhankelijkheid te bevorderen, fouten te voorkomen en migratiekosten te beperken, is onder regie van BZK een voorstel gedaan om een overheidsbreed nummerplan te ontwikkelen en dat is goedgekeurd. Dit nummerplan moet, na realisatie, de toewijzing van de nieuwe nummers in goede banen moet leiden. Digitale overheidsdienstverlening is niet denkbaar is zonder een stabiel en veilig internet. Dat maakt IPv6 en het nummerplan van evident belang voor datgene waar de GDI uiteindelijk toe dient: toegankelijke, betrouwbare en toekomstvaste overheidsdienstverlening. In 2016 zullen activiteiten worden ontplooid om inhoudelijk aan dit nummerplan vorm te geven.

Het internet der dingen (Internet of Things)

Met het internet der dingen wordt bedoeld dat alledaagse voorwerpen met het internet zijn verbonden en gegevens kunnen uitwisselen, en op die manier zaken monitoren en regelen¹⁷. Met de ingebede informatie- en communicatietechnologie neemt de bruikbaarheid van objecten enorm toe. Hieruit kunnen nieuwe, persoonlijke diensten ontstaan, die het leven veraangenamen en veiliger maken. Ook in het publieke domein en bij overheidsdienstverlening zijn er vele toepassingen. Denk dan aan eHealth en de automotive industrie. Meer toegepast op de GDI en de regieraad Interconnectiviteit, hoort bij het internet der dingen ook een veilige netwerk omgeving

¹⁶ Conform de rijksinstructie (Staatscourant 2008, nr.227) en de overheidsbrede afspraken daarover.

¹⁷ Een mooi achtergrondartikel is te vinden op:

http://www.mckinsey.com/insights/business_technology/an_executives_guide_to_the_internet_of_things

voor dergelijke toepassingen. Hierbij kan gedacht worden aan de doorontwikkeling van Diginetwerk dat mobiele of vaste netwerken voor het internet der dingen ondersteunt met veilige koppelvlakken, standaarden en informatiebeveiliging. Met name dit laatste wordt algemeen geïdentificeerd als een risico en aandachtspunt bij deze ontwikkeling.

Machine-to-Machine informatieuitwisseling (M2M)

Geautomatiseerde informatieuitwisseling tussen machines/systemen zonder menselijke tussenkomst wordt steeds belangrijker bij zowel bedrijfsleven als overheid. Bekeken moet worden in hoeverre de GDI en de daarmee verbonden dienstverlening aansluit op deze ontwikkeling. Hierbij zijn er relaties met thema's als het internet der dingen en IPv6.

Visieontwikkeling aanpalende domeinen

Binnen de overheid zijn tal van innovatieve projecten voor onder andere IPV6, Rijkscloud en Rijks DNS opgestart. De spin-off van deze projecten buiten de rijksoverheid is in potentie groot. De regieraad Interconnectiviteit volgt deze projecten en ontwikkelingen nauwgezet en ontwikkelt visie of en op welke wijze ze ook in aanpalende domeinen van waarde kunnen zijn.

Blockchain

Een blockchain is een gedistribueerd en decentraal netwerk dat gebruikt kan worden voor opslag van veelal transactiegegevens, berekeningen en het bereiken van consensus daarover. Het kent een hoge mate van beveiliging en is vanuit het ontwerp buitengewoon robuust. Het is geheel openbaar en navolgbaar. De meest bekende toepassing is Bitcoin. Er zijn echter ook legio toepassingen binnen zowel private als publieke sector mogelijk en deze zullen nader in kaart worden gebracht in 2016. In potentie is het buitengewoon disruptief, voor de GDI als ook voor de overheid in algemene zin.

Prioriteiten voor dit cluster voor 2016/2017

De GDI-voorzieningen en -standaarden binnen het cluster Interconnectiviteit dragen bij aan vrijwel alle andere onderdelen van de GDI die in de overige regieraden ter sprake komen. Algemeen gebruik van de GDI-voorzieningen en -standaarden leidt tot groter aansluitgemak bij aansluitende partijen en uiteindelijk tot lagere kosten. Daarom heeft dit cluster tot doel het gebruik van deze voorzieningen en standaarden te maximaliseren. Voor de regieraad Interconnectiviteit is een aantal specifieke doelstellingen geformuleerd. Deze zijn mede afkomstig uit de workshops die in het kader van de voorbereiding van het eerste Nationale Beraad gehouden zijn. Naast de resultaten van de workshops zijn ook de doelstellingen, zoals geformuleerd in de opdrachtbrieven, van de voorzieningen en standaarden opgenomen. Van de voor het Nationaal Beraad geformuleerde ambities¹⁸ (d.d. 9 december 2014) zijn onderstaande doelstellingen het meest relevant voor de regieraad Interconnectiviteit. Per doelstelling wordt een voorstel gedaan wat de regieraad Interconnectiviteit hieraan in 2016 (en verder) concreet bijdraagt.

1. Veilige en betrouwbare toegang tot de dienstverlening

- De regieraad Interconnectiviteit vult voor deze doelstelling de randvoorwaarden in. Zonder beveiligde netwerken, beveiligde koppelvlakken en standaarden is er geen veilige en betrouwbare toegang tot dienstverlening. De regieraad Interconnectiviteit is primair de regieraad waar onderwerpen met betrekking tot de connectiviteit (infra), informatieveiligheid en continuïteit van dienstverlening primair aan de orde komen. De regieraad ontwikkelt concrete (beleids)plannen voor integrale continuïteit en veiligheid van de elektronische overheid en jaagt indien nodig de totstandkoming van wetgeving aan. Ketensamenwerking, ook in een publiek-private context, is essentieel om deze doelstelling te bereiken.
- De NORA en de daarin vastgelegde normatieve principes zijn van belang voor de inrichting van de elektronische overheid. De regieraad Interconnectiviteit ijkt deze principes, en vult ze aan of corrigeert ze als dat nodig is.

¹⁸ <http://www.digicommissaris.nl/nieuws-item/stukken-van-het-nationaal-beraad-openbaar>

2. Getoetste standaarden en voorzieningen voor een doelmatige en veilige eOverheid overheidsbreed inzetten.

- De commissie Elias dringt aan op de daadwerkelijke toepassing van het pas-toe-of-leg-uit beleid van de Nederlandse overheid (aanbeveling 9), evenals de daaropvolgende motie Oosenbrug/Gesthuizen (voor eind 2015 correct omgaan met open standaarden bij aanbestedingen). Tezamen met het belang van standaarden voor de GDI en Digitaal 2017 (o.a. eenmalige gegevensverstrekking), betekent dit dat toezicht beter geregeld moet worden. Immers, het beleid is er al jarenlang, maar de daadwerkelijke adoptie van de verplichte standaarden (en GDI-voorzieningen) blijft achter. Voor de GDI en Digitaal 2017 worden actieplannen opgesteld om de toepassing het pas-toe-of-leg-uit beleid te borgen.
- De regieraad Interconnectiviteit stelt samen met de betrokken uitvoerende partijen een aansluitagenda op, waarin de uitvoerders aangeven wanneer ze verwachten aan te kunnen sluiten op de getoetste GDI-standaarden (een selectie van de pas-toe-of-leg-uit lijst). Het aansluiten is vooral een kwestie van wegnemen van hindernissen en kan zodoende tijd kosten.

3. Verhoging gebruik voorzieningen en standaarden

- De regieraad Interconnectiviteit brengt in kaart wat de belemmeringen zijn die grootschalig gebruik van de voorzieningen en standaarden in het cluster tegenhouden en formuleert oplossingsrichtingen om deze belemmeringen weg te nemen. Hierbij kan worden gedacht aan het harmoniseren van beleid, instellen van wettelijke verplichtingen tot gebruik en het ontsluiten van nieuwe sectoren.
- Concreet voor de voorziening Digipoort betekent dit het vergroten van het gebruik door reeds aangesloten organisaties. Dit door het verhogen van berichtvolumes en het initiëren van nieuwe berichtstromen. Verder wordt ingezet op het verhogen van de berichtstroom van overheid naar bedrijven en het inzetten van Digipoort in nieuwe sectoren (veiligheid, duurzaamheid, onderwijs) en waar nodig het uit de weg nemen van belemmeringen. Tot slot wordt onderzocht welke informatiestromen nu niet over Digipoort maar over andere voorzieningen gaan, en die vanuit het oogpunt van administratieve lastenverlichting voor het bedrijfsleven wel over Digipoort zouden kunnen lopen.

Doelstellingen voor dit cluster

De concrete doelstellingen voor 2016 die voortkomen uit het voorafgaande zien er als volgt uit.

Diginetwerk

- a) Bestuurlijke geaccordeerde visie op Diginetwerk (Nationaal Beraad) inclusief de relatie met Europese netwerken en een planning van aansluiting/gebruik door overheidspartijen.
- b) Onderdeel van bovenstaande visie is een verkenning naar: 1) de overgang van rijkscloud naar overheidscloud en 2) de gevolgen van de toename van de vraag naar netwerkcapaciteit (met aandacht voor informatieveiligheid / cybersecurity) voor de benodigde investeringen in sneller en meer uitgebreid netwerk.
- c) Ordentelijke financiering/dekking van Diginetwerk inclusief toedeling kosten aan gebruikmakende voorzieningen en afnemers, hierbij rekeninghoudend met eventuele stijging in kosten door voorziene (door)ontwikkelingen.

Digipoort

- a) Verhoging gebruik Digipoort met nader vast te stellen meetbare doelstelling.
 - Meer gebruik huidige stromen (in regieraad te bepalen percentage)
 - Nieuwe stromen/aansluitingen (in regieraad te bepalen aantal en welke)
 - In kaart brengen van alternatieve voorzieningen waarover gegevensstromen lopen en mogelijke interventies hierop.
- b) Besluitvorming over en hanteren van nieuw financieringsmodel Digipoort.

Standaarden

- a) Ten aanzien van de adoptie van informatieveiligheid standaarden wordt een streefbeeld opgesteld. De daadwerkelijke adoptie van deze informatieveiligheid standaarden wordt twee keer per jaar gemonitord.
- b) Onderdeel van de tijdsplanning is de adoptie van verplichte standaarden van de lijst met verplichte standaarden in de GDI-voorzieningen zelf.
- c) De regieraad Interconnectiviteit stelt samen met de betrokken uitvoerende partijen een aansluitagenda op, waarin de uitvoerders verwachten aan te kunnen sluiten op de getoetste GDI-standaarden (een selectie van de 'pas toe of leg uit lijst').
- d) Streefbeeld en tijdsplanning liggen begin 2016 ter goedkeuring in het Nationaal Beraad¹⁹.
- e) De vormgeving van toezicht en handhaving op de implementatie van standaarden wordt gezien in het wetgevingstraject Wet GDI (in het kader van die handhavinginstrumenten in die wet).

Informatieveiligheid

- a) Toezichtarrangementen met betrekking tot informatieveiligheid in relatie tot GDI wordt overheidsbreed in kaart gebracht.
- b) Voorstellen worden geformuleerd om toezicht effectiever vorm te geven en de auditlast voor overheidsorganisaties te verlagen.
- c) Informatieveiligheid wordt te allen tijde in gezamenlijkheid door beleid, uitvoering en toezicht opgepakt.
- d) Overheidsbrede samenwerking wordt verder gebracht: ontwikkeling van de BIO, sturen op ketencompliance (de keten is zo veilig als zijn zwakste schakel) en op openheid en vertrouwen binnen de keten.

NORA

- a) IJken en waar nodig aanvullen en corrigeren van normatieve principes. O.a. rotondemodel, Big data, Linked data worden meegenomen.
- b) Verbinding zoeken tussen NORA en Europese architectuur raamwerken om zo de interconnectiviteit met Europa te borgen.
- c) Inrichten kennisnetwerk en architectuurcommunity.

Krachtenveld: wie heeft welke rol?

Het krachtenveld van de regieraad Interconnectiviteit kenmerkt zich door de notie dat elke overheidspartij gebaat is bij betrouwbare interactie met elkaar en met private partijen, oftewel interconnectiviteit. Doordat de voorzieningen niet altijd eenduidig georganiseerd zijn op het vlak van beleid, uitvoering of toezicht kan de governance van de Digicommissaris bijdragen aan een gemeenschappelijke en generieke aanpak. Het ministerie van Economische Zaken is verantwoordelijk voor het forum standaardisatie en voor Digipoort. Een gedeelde verantwoordelijkheid heeft het met het ministerie van Binnenlandse zaken voor Diginetwerk en voor de standaarden. Het ministerie van Binnenlandse Zaken is ook verantwoordelijk voor PKIoverheid en de NORA. Voor het thema cybersecurity en informatieveiligheid is het ministerie van Veiligheid en Justitie beleidsmatig verantwoordelijk.

Voor wat betreft het toezicht kan worden aangegeven dat een groot aantal organisaties zich hier vanuit diverse invalshoeken mee bezighoudt. Agentschap Telecom gaat toezicht houden op PKIoverheidscertificaten per juni 2016. Het neemt de toezichthoudende taak dan over van Logius. Het complete beeld is er nog niet. In 2016 zal dit in kaart worden gebracht. Aan de hand hiervan zal worden gezien in hoeverre acties op dit vlak noodzakelijk zijn. Het beheer van alle standaarden en voorzieningen (m.u.v. NORA, dat wordt beheerd door ICTU en aangestuurd door BZK) wordt gedaan door Logius hierin aangestuurd door EZ, BZK en de Belastingdienst. EZ waar het gaat om forum standaardisatie en Diginetwerk, BZK voor PKIoverheid en Diginetwerk en de Belastingdienst in de rol van gedelegeerd opdrachtgever voor Digipoort, in naam van EZ.

¹⁹ Het precieze voorstel komt tot stand na onderzoek van haalbaarheid en draagvlak, in samenspraak met beleid en uitvoering.

Samengevat zijn in de regieraad de volgende rollen vertegenwoordigd:

- Beleidsverantwoordelijken (eigenaren van een voorziening)
- Opdrachtgevers van de GDI-elementen (Sturen op realisatie binnen de kaders van de beleidsopdracht)
- (vertegenwoordigers van) afnemers
- (vertegenwoordigers van) beheerders van GDI elementen
- (vertegenwoordigers van) leveranciers/marktpartijen (indien van toepassing)

Deze rollen corresponderen met de volgende organisaties binnen het cluster Interconnectiviteit:

Voorziening	Beleidsverantwoordelijk	Opdrachtgever	Beheerder
Digipoort	EZ	Belastingdienst	Logius
Diginetwerk	BZK/ EZ	BZK/ EZ	Logius
Standaarden	BZK/EZ	EZ	Logius/Forum Standaardisatie
NORA	BZK	BZK	ICTU
PKI Overheid	BZK	BZK	Logius
Informatieveiligheid en cybersecurity	VenJ ²⁰	VenJ	Nvt

Daar waar het gaat om het ondersteunen van massale processen door interconnectiviteit zijn het vaak de grote uitvoeringsorganisaties die vooroplopen bij nieuwe ontwikkelingen en het volop digitaliseren van primaire processen. Enerzijds kunnen zij de rest van de overheid helpen tempo te maken met betrekking tot deze ontwikkelingen. Anderzijds zullen zij ook rekening moeten houden met het generieke en overheidsbrede karakter van voorzieningen. Dit spanningsveld is een blijvend punt van aandacht.

Toelichting per voorziening

Standaarden (incl. pas-toe-of-leg-uit-lijst)

Standaarden bevorderen het uitwisselen van gegevens tussen overheidsorganisaties. Forum Standaardisatie beheert de 'pas toe of leg uit'-lijst met verplichte open standaarden die gelden voor de gehele publieke sector.

- Ten aanzien van de adoptie van informatieveiligheid-standaarden wordt aangegeven wanneer de adoptie bij de deelnemers aan het Nationaal Beraad snel genoeg gaat (streefbeeld). De daadwerkelijke adoptie van deze standaarden wordt vier keer per jaar gemonitord.
- Onderdeel van de tijdsplanning is de adoptie van de verplichte standaarden van de lijst met verplichte standaarden²¹ in de GDI-voorzieningen zelf. Dit wordt in samenhang met het wetgevingstraject Wet GDI, dat o.a. het aansluiten op voorzieningen regelt, gezien.
- Daarnaast worden acties opgenomen die de leden van het Nationaal Beraad nemen, om het gebruik van standaarden actief te stimuleren.
- Adoptie van standaarden (met de nadruk op de standaarden rond informatieveiligheid) wordt het hoofdpunt van het Werkplan 2016 van het Forum Standaardisatie.
- Het Forum doet desgevraagd een kwaliteitstoets op de GDI-voorzieningen (twee reeds gedaan, twee worden momenteel uitgevoerd).

²⁰ VenJ is beleidsmatig verantwoordelijk voor de onderwerpen cybersecurity en Informatieveiligheid. Deze verantwoordelijkheid zal zij invullen in nauwe samenwerking met andere departementen, beheerorganisaties en de uitvoering opdat er optimaal wordt samengewerkt en kennis wordt gedeeld.

²¹ Verplicht in de vorm van een 'pas-toe-of-leg-uit' regime.

PKIoverheid

Digitale certificaten zijn nodig om de betrouwbaarheid van informatie-uitwisseling, via e-mail en websites en over netwerken, conform Nederlandse wetgeving te waarborgen. Een certificaat is als het ware een legitimatiebewijs van een website of ICT-systeem. PKIoverheid is het certificaat dat waarborgt dat een dienstafnemer met een officiële overheidsinstantie communiceert.

- In juni 2016 zal het Agentschap Telecom het toezicht op het PKIoverheid-stelsel overnemen van Logius.

Digipoort (OTP, PI en KIS)

Digipoort regelt het berichtenverkeer tussen overheid en bedrijfsleven. Overheden kunnen Digipoort inzetten om bedrijfs- en ketenprocessen te automatiseren. Digipoort bestaat uit twee onderdelen: Digipoort OTP en Digipoort PI. OTP staat voor Overheidstransactiepoort en regelt basaal de logistieke kant van het berichtenverkeer. PI staat voor Procesinfrastructuur en kan ook berichten inhoudelijk 'uitlezen' en daarop controles uitvoeren.

- Voor 2016 staat de migratie van Digipoort OTP naar Digipoort KIS gepland en wordt deze succesvol afgerond.
- De sector handel en transport heeft veel raakvlakken met het thema duurzaamheid, bijvoorbeeld synchroodaal vervoer. De gegevensuitwisseling via Digipoort kan bijdragen aan het verhogen van duurzaamheid, bijvoorbeeld door betere achterlandverbindingen, gebruik van milieuvriendelijke vervoersmodaliteiten, en effectievere inspecties. Het gebruik wordt daarmee verbreed naar de sectoren veiligheid en duurzaamheid.
- Daarnaast hebben Justid en Logius afspraken gemaakt om intensiever met elkaar samen te werken. Als deze knooppunten met elkaar verbonden raken, heeft VenJ met Digipoort een vaste oplossing voor gegevensuitwisseling met partijen buiten de justitiële keten.
- Synergie met andere voorzieningen zoals Digilevering en de Berichtenbox voor Bedrijven wordt onderzocht. Dat vereist een investering, die zich terugbetaalt als blijkt dat er minder bouwstenen nodig zijn.
- Daarnaast wordt voor specifiek Digipoort een internationale rol geambieerd, mogelijk zelfs als e-SENS-bouwsteen.
- Bespreken verkenningen naar de mogelijkheden tot inbeheername van of regie op overheidsbreed gebruik van een tool (Ma3tch) en FIU.NET die geanonimiseerde matching van persoonsgegevens binnen een decentraal netwerk mogelijk maakt.
- Onderzoeken welke publieke alternatieven er zijn voor Digipoort en mogelijke interventies hierop²².

Onderzoek naar de haalbaarheid van de roep vanuit het bedrijfsleven en het Topsectoren beleid aan de overheid om informatie te delen met het bedrijfsleven (G2B) en gegevensuitwisseling tussen overheden onderling (G2G) om het logistieke proces te optimaliseren. Steeds meer overheidspartijen willen gegevens hergebruiken, om processen efficiënter uit te voeren en administratieve lasten te verlagen.

Voor Digipoort wordt in 2016 besloten over een financieringsmodel waarin helder is wat generiek is aan Digipoort en daarmee generiek gefinancierd zou kunnen worden en welke onderdelen specifiek zijn en daarmee door de opdrachtgever zelf gefinancierd moet worden. Deze afspraken moeten langdurig zijn en rekening houden met de hierboven genoemde (door)ontwikkelingen.

Diginetwerk

Diginetwerk is het besloten netwerk van de overheid. Diginetwerk maakt het uitwisselen van gegevens met een hoge mate van beveiliging mogelijk tussen overheden. Diginetwerk bestaat uit een aantal aan elkaar gekoppelde, specifieke, besloten overheidsnetwerken.

- Diginetwerk zal in 2016 in het teken staan van de bestendigen van de governance, het eenduidig beleggen van rollen, taken en verantwoordelijkheden voor deze voorziening.

²² Dit naar aanleiding van het kiezen door CIOT en TRIP voor alternatieve gegevensuitwisselingsystemen, in casu DJI/JUSTID.

- Het definiëren van een visie en beleidskader over de gewenste ontwikkelrichting van Diginetwerk en het verkrijgen van een trusted netwerk voor uitwisselen overheidsgegevens.
- De vraag naar meer netwerkcapaciteit van de overheid leidt tot forse investeringen in sneller, nieuwer en vooral uitgebreider netwerk. Een verkenning hiertoe is nodig om de juiste besluiten te kunnen nemen.
- Net als dat we het waterbeheer ondergebracht hebben bij de overheid moeten we ook het digitale netwerk onder brengen bij de overheid.
- In 2016 wordt onderzocht wat de invloed van het internet der dingen op Diginetwerk is en hoe eventuele koppeling met niet-fysieke, besloten netwerken op een veilige wijze tot stand gebracht kan worden.
- Voor Diginetwerk wordt in 2016 een financieringsmodel uitgewerkt waarin duidelijk is wat aan welke voorziening, van Diginetwerk gebruikmakend, moet bijdragen en waarin rekening is gehouden met mogelijke stijging in kosten door bovengenoemde (door)ontwikkelingen.

Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (NORA)

De Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (NORA) bevat principes, beschrijvingen, modellen en standaarden voor het ontwerp en de inrichting van de elektronische overheid. Het is een instrument dat door overheidsorganisaties kan worden gebruikt in de verbetering van de dienstverlening aan burgers en bedrijven. In 2009 is NORA door het kabinet vastgesteld als norm voor de overheid. De NORA heeft twee opdrachten: het vastleggen van afspraken in normatieve principes (waarop pas-toe-of-leg-uit van toepassing is) en het faciliteren van de community van architecten die werken aan de digitale overheid.

Speerpunten voor 2016 zijn:

- De GDI, de doorontwikkeling daarvan, het stelsel van overheidsgegevens en de uitwerking van het rotondemodel zullen hun beslag krijgen in de NORA zodat deze ontwikkelingen zijn geborgd en voor iedereen helder zijn.
- De koppeling tussen NORA en Europese architecturen en raamwerken (EIRA/EIF) wordt onderzocht om zo een eenduidige aansluiting op Europa voor gegevensuitwisseling te bewerkstelligen.

Informatieveiligheid

- Het Digiprogramma biedt een kans om op het domein van informatieveiligheid een grote stap in de goede richting te zetten. Ten aanzien van de GDI is overheidsbrede samenwerken op gebied van informatieveiligheid een ontwikkelpunt²³. De overheidsbrede samenwerking is op een aantal fronten reeds in gang gezet, zoals het gezamenlijk afkopen van de NEN- normen voor de gehele overheid (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen), alsook met het nummerplan voor IPV6. Met de ontwikkeling van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) zal die samenwerking in 2015 en 2016, overheidsbreed, nadere aandacht krijgen. Gezamenlijk expertise opbouwen, gezamenlijk calamiteitenbeleid, ketenbrede calamiteit afhandeling, meldwil in plaats van meldplicht, samenwerking op preventie, detectie, analyse, aangiftes en het nemen van maatregelen om risico's voor de hele GDI af te dekken in plaats van per organisatie. Het is nodig de organisatiecompliance te laten vervangen door ketencompliance. Hierdoor wordt het ketenbelang om compliant te zijn van groter belang dan je eigen compliance in te richten. Hierbij kunnen ook efficiencyvoordelen worden behaald. Duidelijk is dat om informatieveiligheid op een juiste wijze te agenderen en vorm te geven er, meer dan in het verleden, nauw moet worden samengewerkt door beleid, uitvoering en toezicht. Dit is een blijvend punt van aandacht.

²³ Bijvoorbeeld het toewerken van sectorale baselines naar een overheidsbrede baseline (BIO) als een gedeelde ambitie voor 2016/2017. Mogelijk gecombineerd met traject om te voldoen aan nieuwe normen NEN: ISO/IEC 27001/2: 2013 (BIR en BIG zijn nog gebaseerd op oude normen)

- Vanuit de opdracht van de Digicommissaris wordt bekeken hoe de overheidsbrede sturing op informatiebeveiliging meer samenhang maar ook meer doorzettingsmacht kan krijgen. Die is er veelal wel op organisatieniveau, maar nog niet in alle gevallen overheidsbreed. Ook moet de relatie met aanpalende thema's zoals rijks/overheidscloud worden geborgd.
- Overheidsbreed worden de toezichtsarrangementen ten aanzien van informatieveiligheid in relatie tot de GDI in kaart gebracht en wordt bezien waar dit beter en efficiënter kan. Ook om de audit-last van overheidsorganisaties te verlagen.
- Verkenning van sectorale baselines naar BIO onder leiding van BZK en VNG in het kader van het ENSIA project.
- Verkenning 'van Rijkscloud naar Overheidscloud' (verkenning van m.n. informatieveiligheid en kostenbesparingen) onder verantwoordelijkheid van BZK.

Webrichtlijnen (onderdeel van standaarden)

- Mensen verwachten ook dat ze goede toegang hebben tot de online dienstverlening en informatieverstrekking van de overheid. Toepassing van de open standaard webrichtlijnen op websites en apps bevordert die toegankelijkheid.